

3-82

წელიწადი მესამე

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

პროფესიონალი მწერობა

№ 10-11

(34-35)

მკბომბეძი
ნომბეძი

1929

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
ყოველთვიური ორგანო

ბ. ბუაჩიძის, ი. ვაკელის, ვ. ლუბარსაძის, ა. მაშაფილის,
შ. რაფიანის და დ. რონდელის რედაქციით

ელ. კოლუმოკლინიკი

ვ ი ა თ უ რ ა

შეურბეები

უზარმაზარ ორმოს აღმოსავლეთ ნაპირიდან მზე წამოადგა და ცალი თვალი ჩაანათა შიგ. მისი სხივები დაიღვარა ნახშირივით შავ ფსკერზე. კედაროვებზე და გააღვიდა ეს ორმო მსუნთქავი მანქანებით, ჩარხებით შრომით.

ჩემმა ცხენმა რიყრაეისას, მიშვებულ აღვირს კისერი თავისუფლად გააყოლა; ამ უზარმაზარ ორმოდან უნდა გავსულიყავი.

აქ კი, მზემ რომ პირველად გაახილა თვალი, უკვე დატვირთული ურმების დაუსრულებელი შავი ქარავანი შემოდიოდა.

რიყრაეიდანვე იღვა ქალაქში შავი მტვერი და მე ვხედავ თუ გადმოყირავებულ ურმებიდან როგორ ჰყრიან მარგანეცს, მთებიდან მოზიდულს.

ურმები — გადაზიდვის პრიმიტიული საშუალება.

ი მ ს ი

ხარ-კამეჩები ზღაზნით მოაბიჯებენ, კრიკინებს ურმის თვლები
გასაპნულ ღერძებს ქაფი გადმოდის და ასე ვაი-ვაგლახით მოაქვთ
მძიმე ტვირთი ჭიათურის სადგურისაკენ.

ამავე დროს მე მესმის დრო და დროთი გრიალი, რომელსაც
ლოს ნელი ჩხრიალი მოსდევს.

მევაჭენე ცხენი.

— ამხანაგო, რა მანქანაა?!.. ეკითხები პირამიდასავით ამართულ
შავ გორაკთან მდგარ შუახნის კაცს.

მას ხელში ნიჩაბი უჭირავს, გაუანტულ მარგანეცს აგროვებს და
გორაკს ზედ აყრის. ის შეჩერდა. ნიჩაბი გროვილში ჩაასო და ჩემს-
კენ შემოტრიალდა. მე დავინახე მისი მწვანე თვალები, ბურუსითა და
ბინდით გადაკრული.

— მეხანიჩესკი კრანია, მეხანიჩესკი... სხაპა-სხუპით მომახალა
სამი სიტყვა და ისევ გროვილასკენ შეტრიალდა.

მობეზრდა მას ერთი და იგივე პასუხი. ყველა ამას ეკითხება და
ისიც „მეხანიჩესკი კრანს“ მექანიკურად იმეორებს.

მოდით და გაიგეთ რას ნიშნავს „მეხანიჩესკი კრანი“?!

მანქანას შეეხებდე.

ოთხკუთხოვანი რკინის ყუთი, მიმაგრებული ფოლადის ბერკეტ-
ზე, მარგანეცის პირამიდოვან გროვილში ჩაესო, აივსო, ახმაურდა,
აზიდა ჰაერში ეს შავი ქვით დატვირთული რკინის ყუთი, იქ კი. მალ-
ლა გადატრიალდა და ჩაყარა ლიანდაგზე მდგომ რონოდაში.

ჩემს გონებაში წამოიჭრენ კუნთებდაძაგრული ადამიანები. ნიჩ-
ბებით ხელში ამოქმედებულნი და მე აშკარად ვგრძნობდი, რომ ტვი-
ნის რომელიღაც კუნჭულში მოძრაობდნენ ეს ნიჩბები. იყრებოდა მარ-
განეცი რონოდებში თითქოს პეშვობით ხანგრძლივად, განუწყვეტლად.

გიგანტი მანქანა აი, რომელსაც ასე შტაკიედ დაუდგავს ფეხი,
ათასი მუშის მკლავებს, კუნთებს. ჯანს შეიცავს.

ცხენი შემოვატრიალე.

მივდივარ ზედა რგანის მალარობისაკენ. პირველ რიგში ეს უბანი
უნდა დავათვალიერო. მარგანეცის 40% ეს იძლევა და ყველაზე
უფრო მოუწყობელი ეს აღმოჩნდა. ეხლა გაჰყავდათ აქ ტელეფონის
ხაზი; ელექტრონიც სულ რამდენიმე თვის წინად გაიყვანეს.

ცხენი ბავშობიდანვე მიყვარდა და ეხლაც ნავარდი მოვისურვე.
ჩემს თეთრ თოხარისკ მათრახი შემოუქნიე რომ გამეჭენებინა, მაგრამ
პირველ შესახვევს გავცდი თუ არა მარგანეციით დატვირთული
ურმები შემომხვდა.

შეეჩერდი. გზას რომ გავხედე, — ეს ურმები დაუსრულებელი ქარავნით მოჭრიკინებდნენ, ზურგში კი ცარიელი ურმები მომტყველდნენ. წნელების მათრახი ზედმეტად ჩავთვალე, გადავაგდე. უნაგლოზე ისე მოვიკალათე, როგორც თეატრის კრესლოში მოქმედების მსვლელობის დროს, რომ სანახაობის არც ერთი დეტალი არ გამომოჩენოდა. ძალა-უნებურად ხარ-კამეჩის ნაბიჯით უნდა მემგზავრა.

ურმები ისე შიშობდნენ იყო დატვირთული რომ მათი გაერთიანებული ჭრიკინის ხმა გულში ჩამწვდომ ლალადს წააგავდა.

აშლილი იყო შავი მტვერი. მზის მხურვალეების ქვეშ ეს მტვერი ბულს აჩენდა და სულის შემხუთველი ოხშივარი ტრიალებდა.

მე მართლაც ისე ვზივარ, როგორც პარტერის დაკარგულ კრესლოზე. ჩემს თვალწინ ათასნაირი სურათი იშლება.

ზედარგანის გზა ათ ვერსამდე აღწევს. ეს ვიწრო შარა გაყვანილია ყვირილის ცალ მხარეზე. ორივე მხრიდან აზიდულია ტიტველი კლდოვანი მთები და ამ მთების ზედაპირი და კედაროები შავად შეფერილია.

ხეობა ვიწროა.

მე მალლიდან დავცქერი უზარმაზარ ლოდებს შორის მსრბოლ შავ მდინარეს და ლურჯ ქაფური მდინარის დუღუნით კი არა ვტკბები. ბუნებრივი აკრილებული ზვირთები კი არ მახარებს, მე მააცივებებს და მიზიდავს ეს შავი წყალი, ნახშირივით შავი წყალი, რომელსაც გზაზე ყველაფერი თავისფრად შეუღებია: მიწა, ქვა, თვით ბალახიც კი.

მეურმეები ათასჯერ გამოზომილ მანძილს ერთნაირი, დაკანონებული ნაბიჯით სთელავენ. მათი სახე არა ჩანს. წვერ-ულვაში, წარბ-წამწამი — სულ შავია. გამურული. გულში ვფიქრობ: „რათ არიან ასეთი ფერის. მარგანეცში ხომ არ გორაობენ“?! მაგრამ მევე ვაძლევ ჩემს თავს პასუხს: „როგორ არ გაშავდებიან, დილიდან საღამომდე ნიჩბები უჭირავთ. მარგანეცს ანიავებენ და მტვერს სად გაეჭყვევიან.“

მე მრცხვენია კიდევ რომ ამოდენა ხალხში მხოლოდ ჩემი სახის კანი გამოიყოფება თავისი ფერით.

ნაბიჯით მიდის ჩემი ცხენი. ჩემს თვალს არაფერი არ ეკარგება. ყველაფერი მის ყურადღებას იქცევს.

აი, მე ვხედავ მარჯვენა მთის მწვერვალოზე რამდენიმე კაცი, უზარმაზარ ლოდინებს ეჭიდება. მათი იარაღი რკინის კეტებია.

მესმის ჯახუნნი მრავალი. უთვალავი, ერთი და იგივე ხმის; ეს უზარმაზარი ლოდინები კი გადმოსცქერან ხეობას მუქარით. დაშინებით.

ისინი, როგორც ჭიანჭველები ისე მოსჩანან. როგორც ბავშვის მიერ პატარა ჩაქუჩის კაკუნი ფოლადის გრდემლზე, ისე გაესმის ეს რკინის კეტების დარტყმის ხმა. ვფიქრობ: „რას დააკლებენ მას, სახეზე ღიმილი მომდის და უფრო დაჟინებით ვაკვირდები მათ.

ჩემს გვერდით ცარიელი ურმები მიჭრიალებს, ზედ ზის მეურმე უღვაშებ ჩამოშვებული, უსწორ-მასწორო წვერებით.

სულ ერთი ნაბიჯი ერთი გვაქვს, ერთმანეთს გვერდში მივყვებით. გავიფიქრე გამოველაპარაკები, ცხოვრება უნარია, მეტყვის რამეს.

არ ვიცი როგორ მივმართო. სახე არ უჩანს. წვერულვაში მგონი თეთრი აქვს და მხოლოდ მტერით აქვს შეღებილი.

თუ მოხუცია „ძმას“ ითაკილებს, თუ შუა ხნის „ბაბუას“ იწყენს. ისეე „ამხანაგოს“ ვეტყვი. ჩვენი სიტყვაა, ძვირუფასი, თბილი...

გადავხედე მეურმეს. ვაგრძნობინე რომ გამოლაპარაკება მინდოდა. არ ვიცი რა გამომეტყველებით შემომხედა, მაგრამ შევატყე, რომ ჩემს სიტყვას ელოდა.

— თუ იცი, ამხანაგო, რას ეჭიდებიან იმ კლდეს, რას მუშაობენ?!. თამამად გადავსძახე და ამხანაგოს წარმოთქმას განსაკუთრებით გავუსვი ხაზი.

მას ტუჩები და სახე გაუფართოვდა. გამოუჩნდა თეთრი ოდნავ ჩაყვითლებული კბილები. გაისმა მოხუცის საამური ხმა.

— კლდეს ანგრევენ. გადმოსაწოლად გამზადებულია და შეიძლება ისეთ დროს ჩამოინგრეს, როცა ან ხარებს დააზიანებს. ან ხალხს გააფუჭებს, ამ სიტყვების წარმოთქმის დროს რამდენჯერმე ახედა კლდეს, მერე თავის ხარებს გადახედა, თითქოს წამით ფიქრებმა გაიტაცესო.

— ჰიი, მოო!.. გადასძახა ნაპირ-ნაპირ ხევისკენ მიმავალ ხარს და სახრის მოქნევით ფიქრები შემოიბერტყა.

რა გაიფიქრა მან ამ დროს. ხარის სიკვდილი თუ თვისი მოღუ-ნებული მკლავი, — უმწეობა... ვინ იცის.

მცირე ხნის შემდეგ მომესმა გრუხუნის. ჩემი თვალი ხმაურმა მიიპყრო და მე ვნახე იმ მწვერვალთან თუ როგორი ზათქითა და ზარით დაეშვა ხევისკენ მოწყვეტილი ლოდიანები.

ეს იმ ერთფეროვანი ხმით. რკინის კეტების გამუღმებელი, დაუ-ლაღავი ამოძრავებით.

უზარმაზარი. მიუდგომელი კლდე იმსხვრეოდა.

ძლიერი ყოფილა მშრომელის მარჯვენა!..

ჩემს ირველო სიმდიდრის მოვბია აზიდული. ურიცხველად მარგანეცის ბუდობები.

მივიდივარ.

მე და მოხუცი მეურმე ერთმანეთს უსიტყვოდ გადავხედავთ ხოლმე.

დუმილმა შემაწუხა. სიჩუმემ ყელი ჩამიშრო.

ისევ ვეკითხები:

— რომელ სოფლიდან ხართ?..

— ხრეთიდან.

— ან სათესი არა გაქვს. ან სახნავი რომ აქ წამოსულხარ?!

— მოსავალს ჩვენ არასოდეს არ ავუვსივართ. შუა ზამთარში გვითავლება სარჩო.

აქ კი ცოტა ფულს დავაგროვებ. სიმინდს ვიყიდი. ჩითს წავილებ. ოჯახს გავახერებ.

მოხუცი გლეხი. ძვალში და რბილში გამჯდარი ძველი გრძნობებით და სურვილებით. „ფულს დააგროვებს“. „ოჯახს გაახარებს“. მეტი არაფერი არ გაუგია ქვეყნად და ამის გარეშე არც რამესა სცნობს. აქ მუშაობს სამაპი ურემი, და ხუთასამდე მეურმე. ყველა ესენი წამოსული არიან სოფლებიდან, გამოჰქცევიან მიწას, რომელსაც ებრძვიან ბებერი გუთნით, სახნისით, ბარით და რომელიც ჯიუტობს მათ წინაშე.

— ერთი ეს მითხარი, თქვენ სოფელში ტრაქტორები მუშაობენ თუ არა?..

— ევხ. ჩაიქნია ხელი მოხუცმა, ჩვენს მიწაზე ტრაქტორი რას გახდება. ისეთი მუხლი ჰქონდა ჩემს ხარ-კამეჩებს, გუთანსაც აღმასა პირი, მაგრამ რას მოიყვან ხრიოკ გორაკებიდან?!

ბუნების მიერ დაჩაგრული გლეხი, არ იცის როგორ შეებრძოლოს თავის მტერს. კოლმეურნეობის დაარსება რამდენად წინ წასწევს მათ ცხოვრებას. მაგრამ... რას ჩავაცივდი მე ამ მოხუცს. უცბად ისეთი გრძნობა დამებადა თითიქოს ძველი მამა-პაპურ ჩოხა-ახალუხში გამახვიეს და სული შემიხუთესო. ცხენს აღვირი მოვწიე, ქუსლები შევთავაზე და როგორც იქნა გავძვერი ურმებს შორის.

კარგა დიდი მანძილი გავიარე. საურმე გზა თანდათან დაბლა დაეშვა და შავი მდინარის შავ ქალაზე გაიშალა.

მარცხნივ რომ გავიხედე, შევნიშნე მთის დაქანებულ ფერდოზე წვეროდან ძირამდე მარგანეცი იყო დაყრილი.

აქ ცარიელ ურმებს ავსებდნენ მარგანეციო. მთის წვეროზე კი სჩანს მალაროებია, იქიდან ხის ოთხკუთხედი მილით იყრება. ძირს კი შრეცხავი ქარხანაა გაშენებული, ასუფთავებენ შავ ქვას და გზავნიან ჭიათურისაკენ.

ერთერთ ხის ძირში ერთი მეურმე იჯდა. ორივე ხელში ფართოდ გაშლილი გაზეთი ეჭირა და კითხულობდა მუხლებს შორის სახრე ამოედო. დროგამოშვებით ურემს გასცქეროდა რომ გაეგო აავსეს თუ არა.

არ ვიცი ასე ძლიერ როდესმე თუ რამე გამხარებია. ის თავისი თითებით შავ ლაქებს აჩნევდა ქალაღს, სახე უფრო შავი ჰქონდა, ვიდრე თვით გაზეთის პირი. ინტერესი კი სჩანდა უსაზღვრო.

მე ჯერ ბავშობისას მამიჩემისგან გაგონილი მქონდა: „ამერიკაში ისეთი სწავლული ხალხია, რომ ქუჩებში მეეტლეებსაც, კი, რომელნიც კოფოზე სხედან გაზეთი უჭირავთ და კითხულობენ, რომ დრო უქმად არ დაკარგონა“, ეს ჩემთვის მართლაც სენსაციური ამბავი იყო. გასაკვირველი და განსაცვიფრებელი.

ეხლა კი ვამბობ: მერე რა, დღეს ჩვენში, სადღაც მიუვალ მთებში, ხევ-ხუეებში, რომლის არსებობაც შეიძლება ბევრმა არც კი იცოდეს მარგანეცზე მომუშავე მეურმე კითხულობს გაზეთს და ამერიკელ მეეტლესავით ბირყაზე დოლლარის აწვევა-დაწვევას კი არ ადევნებს თვალყურს, ის კითხულობს საერთაშორისო ამბებს, საკუთარ ცხოვრების და ყოფის საკითხებს, ხედავს შიგ თავის გულს, ფიქრს.

— აქ მე ცოტა ხანს დავისვენებ. გადავწყვიტე და იმ მიზნით, რომ გაზეთის მკითხველ მეურმეს გამოვლაპარაკებოდი ცხენი იმ ხეზე დავაბი, რომლის ძირშიაც ის იჯდა.

— ამხანაგს გაუმარჯოს!.. მზიარულად გადავძახე.

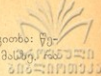
— გაგიმარჯოს. ჩურჩულით მიპასუხა, არც კი შემომხედა. მას ბევრი მგზავრი უნახია ცნობისმოყვარეობას რომ იჩენენ და აძლევენ სულელურ შეკითხვებს: „როგორ ცხოვრობთ; ძნელია მარგანეცზე მუშაობა, ხელფასს ხომ კარგს გაძლევენ, ღონიერი ხარები გყავთ?..“ ისინი ნამდვილი სოფლის ფერშლები არიან, რომელნიც წინასწარ გამზადებული შეკითხვებით მიდიან ავადმყოფთან.

მე კი საქმიანი ლაპარაკი მინდა, აი, მე სრულებით არაფერი არ ვიცი მათი ცხოვრებისა და დეე, თვითონ მიამბონ ის რაც საყურადღებოა.

მის გვერდით დავჯექი.

ცოტა ხნის შემდეგ მან თავი მალა ასწია, მკლავები ძირს დახარა და ბურუსიანი თვალები სივრცეს მიაშტერა; მერე ჩემსკენ გად-

მოიხედა, სხვათა შორის ქვემოთ მოყვანილი წერილიც წაეკითხა: წერილმა ინდენად დააინტერესა, რომ კარგახანს ფიქრობდა მასზე, რა იქნებოდა ეწერა მასში?

საბჭოთა მემალაროენი ინგლისში

ლონდონი. საბჭოთა მემალაროენი სლუკი და ოსიპოვი „საბჭოთა რუსეთის მეგობართა საზოგადოების“ მიწვევით დაესწრნენ მუშათა პარტიის დღურის ორგანიზაციის მიტინგს. მიტინგზე გამოვიდა მემალაროე კრენი, რომელიც საბჭოთა კავშირში იყო.

საპასუხო სიტყვა საზოგადოების სახელით წარმოსთქვა ჰენრი სარამ, რომელმაც განაცხადა, რომ მიტინგს ესწრება საბჭოთა კავშირის მემალაროეთა წარმომადგენელი სლუკი. კრება აღდროლოვანებით მიესალმა სლუკის და სთხოვა მას წარმოეთქვა სიტყვა.

სლუკიმ გააკეთა მოხსენება მემალაროეთა შრომის პირობების შესახებ საბჭოთა კავშირში. სლუკის მოხსენებას მხურვალე ტაშით შეხვდნენ.

მეორე დღეს სლუკი და ოსიპოვი გაემგზავრნენ ტელმასტონის მალაროში.

საბჭოთა კავშირში დაბრუნებისას სლუკიმ განაცხადა, თუ მართალია ის, რომ ტელმანსტონის მალაროეთა ვიზიტების შედეგად ერთ-ერთ საუკეთესო მალაროე ინგლისში, მუშაობის პირობები სხვა მალაროეებში საშინელი უნდა იყოსო. სლუკის სიტყვით, საბჭოთა კავშირში მემალაროები ცხენებსაც კი არ ამუშავებენ ასეთ მალაროში. მემალაროებს ბევრადგილას წყალში უხდებოდათ მუშაობა. მიწის ქვეშ მუშაობენ 14 წლის ბავშვები. მუშები ყოველდღიურად 8-9 საათს მუშაობენ.

სლუკიმ აღნიშნა აგრეთვე ერთი არანორმალური მოვლენა. მუშებს ხელფასიდან უბრიან ფულს იარაღის სარგებლობისათვის.

სლუკიმ და ოსიპოვმა ინახულეს ავადმყოფი მემალაროე, რომელსაც ყოველკვირულად, დახმარების სახით, ეძლეოდა 18 შილინგი (9 მანეთი).

სლუკისთან საუბრის დროს ტელმანსტონის მალაროს პატრონმა აღნიშნა, რომ მას მალარო ზარალს აძლევს, ამის საპასუხოდ სლუკიმ განაცხადა, რომ საბჭოთა კავშირის ქვანახშირის მრეწველობა ჰყვავისო.

სლუკის და ოსიპოვის ჩასვლა და მათი გამოსვლები სენსაციას ახდენენ ქვანახშირის მალაროებში.

— ძლუნ ბიჭი არ ყოფილა, ი სლუკია თუ ვინცაღაა რომ ინგლისშიაც წასულა, წამოიძახა ხმამალა და მე გადმომხედა.

— აქანა ძამია ცხრა საათს, კაცს კი არა, ცხენსაც არ ვამუშავებთ, — განაგრძო ისევ მან, რადგან ცდილობდა თავისი აზრი რაც შეიძლება მალე გამოეთქვა.

— ეგ კი არა, ხედავ როგორ ამუშავებენ 14 წლის ბავშვებს? კიდევ მუშები რომ არც კი არიან დაზღვეულნი.

— ნიკოლოზის დროს ასე არ იყო ჩვენთან?.. მე თითონ ათი წლის ბოვში ვიყავი და დღეს ისე დავალამებდი ზოლმე რომ სინათლეს ვერც კი ვხედავდი.

— ჩემო ძმაო, ნიკოლოზი მეფე იყო და მუშებსა და ლარობ გლეხებს ტყავს აძრობდა ეს გასაგებია, მაგრამ შენ იცი რომ ინგლისში მუშათა მთავრობაა?!. მაკდონალდი მუშათა პარტიის ბელადია;—ოდნავი ღიმილით ვუთხარი მე და დაველოდე მის პასუხს.

მან კი პაიკები გაისწორა, რამდენჯეომე თავის წულებს ხელი გადაუსვა და მითხრა.

შევარცხვინე მაგისტანა მუშათა ბელადი, არა სჯობია ისევე მეფემ მირტყას სახრე, ვიცი მაინც რომ ჩემი მტერია, ის კი მადონალდია თუ ვილაკაი ძმობას მეფიცება და ზურგზე კი მაჯდება;— კაია შენიჭირიმე.

ორივენი გაეჩუმდით.

ის თავს მალლა არ იღებდა, ძირს იცქირებოდა და ჩხირით შვეკვანარევი მიწას სჩიქნიდა.

ეს მდგომარეობა მეც მომბეზრდა, ალბათ მასაც.

ფეხზე წამოდგა.

— შენ, ძამიავ, პაპიროსი არა გაქვს?.. მოულოდნელად მამაძახა მან.

მე ჯიბეზე ხელი ვიკარი, ამოვიღე პაპიროსის კოლოფი, რომლიდანაც მხოლოდ რამდენიმე ცალი შქონდა მოწეული.

მიერთვით... ვუთხარი და ყუთს სახურავი კი არ გადავხადე, მთლიანად მივაწოდე.

მან იქვის თვალით შემომხედა, ფრთხილად ჩახედა კოლოფს, დარწმუნდა რომ ცარიელი არ იყო, ერთ ლერი ამოიღო, უკან გამომიწოდა.

— მე არა ვწევ, შეგიძლიათ დაიტოვოთ, თავის შესაქცევად ვიციდე.

ვუთხარი ისე უბრალოდ, როგორც სიყრმის მეგობარს ვეტყვოდი, მას პაერში ხელი გაუჩერდა, არ იცოდა რითი გადებდა მადლობა.

— თქვენ, ბატონო, ვინა ბრძანდები?! უცბად, თითქოს რალაცამ გამოარკვიაო, ტონის გამოცვლით მომმართა.

— ტფილისიდან ჩამოვედი. მუშებისა და გლეხების მწერა-წერა კიათურას შინდა გავეცნო.

— თქვენ, ბატონო, მწერალი ხართ? ვერ იტყოდით ამდენხანს. ერთ წამს დამაცადეთ. სთქვა ეს და ურმისაკენ გაიქცა.

შორიდან თვალყურს ვადევნებდი მას და გარკვევით მესმოდა მისი ლაპარაკი.

— ათანასი. შენ ჩაყევი ხარებს, თუ ძმაი ხარ, კაცია ჩამოსული ქალაქიდან და რაცხას დავებმარები.

— კი შენი ჭირიმე... ვასცა პასუხი იმ ათანასემ და ჩემი მოსაყბრე ისევ ჩემსკენ გამობრუნდა.

სიმართლეს ვამბობ, მეწყინა მან რომ ჩემთან ლაპარაკის ტონი შეიცვალა. მის არსებაში კვლავ იმერულმა ზრდილობამ აღმოხეტა, რომელიც უბატონოთ ლაპარაკს ვერ ახერხებდა, მე კი შეგონა რომ ამ მეურმეებშიც კი, რომელნიც გლეხები უკურო არიან ვიდრე მუშეები, ცოტად თუ ბევრად ახალი ადამიანი ვიპოვე მეთქი.

— თქვენი სახელი?.. მომიახლოვდა თუ არა, მაშინვე შევეკითხე მას.

— სარდიონი, თქვენი ჭირიმეთ.

— იცით, მელაპარაკეთ როგორც ამხანაგს, მე ეს ძალიან გამახარებს. ვუთხარი სერიოზული და ამავე დროს მეგობრული კოლოთი.

— წამობრძანდით, ჩემო ამხანაგო. ქარხანა დავათვალიეროთ. კარგად მოწყობილია, მუშაობაა გაჩაღებული.

ქარხანაში შესვლაზე უარი ვუთხარი. მე გადაწყვეტილი მქონდა შავი ქვის მრეცხავი ქარხნები დამეთვალიერებინა მან შემდეგ რაც თვით მალაროების მუშებსა და გვირაბებს გავეცნობოდი. ჩემი აზრი გავუხიარე. მან ეს მოიწონა კიდევ. სურვილიც გამოსთქვა მალაროებამდე მოცილების.

ის მეუბნებოდა:

— პროფინტერნის სახელობის მალაროებში მივალთ. ძველად ამხანაგო ჩიკვილაძეების იყო, ეხლა ასე ჰქვიან...

— კარგია. დიდი ხანია მუშაობთ კიათურაში?..

— ბავშობიდან, ამხანაგო, ხან მალაროში, ხან ურემზე, ხან კიდევ ჩემით ვაგროვებდი დაბნეულ წყალწალებულ ქვას და ვყიდდი მთავრობაზე.

მალაროებამდე ერთ ვერსამდე იყო დარჩენილი. ჩამოვდნენ და
დან, მასთან ერთად ფეხით გავწიე.

— აი, რა, ამხანაგო სარდიონ, რა შეგიძლია მიაშობო აქ მომხდარი
ამბიდან, გინდა ძველად გინდა დღეს?!

— ბევრი, ამხანაგო, ბევრი. აი, მე კარგად მახსოვს მეურმეების
აჯანყება. ეს მოხდა ოცი წლის წინად თუმც მე თექვსმეტი წლისა ვი-
ყავი მაგრამ ძალა და ღონე დიდი მქონდა, არავის არ ჩამოუყარდე-
ბოდი. ხარებს ვატარებდი მეც ქარხნიდან კიათურამდე.

გამურულ უღვაშებზე ხელის გულები ბრტყლად გადისვა და
დაიწყო.

ბევრ ადგილას გადამეტებული ილაპარაკა, ბევრი გააზვიადა.
მზობის დროს ხშირად სიტყვები ავიწყდებოდა და უაზროდ ჩერდებო-
და. მკითხველო, მის ნაამბობს მე მოვუსმინე, თქვენ კიდევ მომისმი-
ნეთ მე...

1905 წელი იყო. თვალი ეხილებოდა ყველას. ქარხნის მუშასაც.
მალაროელსაც, სოფელსაც გლეხსაც და ყველანი აშკარად ხედავდნენ
რომ მეფის მთავრობა, თავისი მოხელეებით აძრობდა მათ ტყავს.
სიცოცხლეს უმწარებდნენ.

რევოლუციონური სული ქარხნებიდან გაიქრა სოფელში, მთებ-
შიაც კი და ურმების უღლებზე მჯდომ მეურმეებსაც კი აგრძობინა
თავისი თავი.

მალაროები მრავალრიცხოვანი მუშებით ებრძოდა ხელისუფლე-
ბას გაფიცვებით, მიტინგებით, მწარმოებლების განდევნით. ისინი მო-
ითხოვდნენ ადამიანურ პირობებს, რვა საათის სამუშაო დღეს. თავიანთ
ხელისუფლებას.

მეურმეები კი, რაღა უნდოდათ მეურმეებს?.. ისინი ხომ ნებისით
მოდოდნენ, ეზიდებოდნენ მარგანეს საკუთარი ურმებით შეთანხმე-
ბულ ფასებში.

მწარმოებლისათვის აქაც საჭირო შეიქმნა ხერხის გამონახვა რომ
მათთვისაც ტყავი გაეძრო. ისინიც მოეტყუებინა.

მარგანეცი მოჰქონდათ თითო ჯერზე ასი-ასოცი ფუთი კია-
თურის სასწორებისაკენ. აქ მწონავეები სწონიდნენ. იწერავდნენ და მწი-
რიდან კვირამდე მწარმოებლები მიზიდულის მიხედვით უსწორდე-
ბოდნენ ფულად.

სოფლებიდან გაჰირვებას გამოქცეული მეურმეები დაუზოგველად
შრომობდნენ. განთიადი ამოჰყავდათ და აბინებდნენ ღლეებს შრო-
მაში, მუშაობაში. მწარმოებლები კი მწონავეებს შეუთანხმდნენ, რომ
მარგანეცი თვითნებულ მეურმეზე ნაკლები ჩაეწერათ და გადარჩენი-
ლის ნახევარს მათ აძლევდნენ. უცოდინარი, უსწავლელი გლეხები რას
მიხვდებოდნენ, ისინი ალალ-მართლად ენდობოდნენ მწონავეებს. მეურ-
მეებმა გაჰირვებას თავი ვერ დაახწიეს, ისე მცირედ ხელფასს იღებდნენ,
რომ თავიანთ თავსაც ძლივს ირჩენდნენ — კვირიდან კვირამდე.

ერთ ღლეს კარუტოს ჭარხანასთან რალაც ჩოჩქოლი ატყდა.

ერთი მეურმე ურემზე შემდგარიყო და ხმამალა ამბობდა.

— ჩვენ ძმებო, ბრიყვები ვართ, იმიტომ რომ ჩვენ გვატყულიებენ.

აი, ეს მწონავი, მე ნამდვილად ვიცი, რომ თავის ხაზეინთან შე-
თანხმებულაია. თუ თქვენ სამას ფუთს ქვას ჩამოიტანთ, ეს ასწონის და
ორასიც არ გამოვა. ნაკლებს სწერს, თქვენს ნაშრომს კი იგი და ხა-
ზეინი მიირთმევს. ასე შობიან ყველანი, ააე!..

და მაშინ ხალხი აღელდა. როგორაც საშინელი განგაში ასტყდა
ანგარიშგაუწვეელი წამოძახილები.

როგორც ტყვიის ზუზუნი ისე ისმოდა ბრაზით გაელენთილი სი-
ტყვები:

— ქურდები არიან!..

— შტაკებლები!..

დაიძრა ეს აზვირთებული ტალღა. ერთ მთლიან ამობოქრე-
ბულ ნიაღვარად და ყველაფერს წალეკვას უპირებდა.

დაესიენ მეურმეები სასწორებს წერაქვებით, ნიჩბებით, რკინის
კეტებით და რამდენიმე საათის განმავლობაში ნამტვრევებათ აქციეს
ყველაფერი.

ღრმა იყო მათი ბოღმა და ჯავრი. უსათუოდ უნდოდათ მისი გად-
მონთხევა. ვერავინ ვერ აკავებდა ამ აზღვავებული მეურმეების რის-
ხვას. ისინი აღარავის და აღარაფერს ანგარიშს არ უწევდნენ. მწარმო-

ებლებმა ბოქაული და-ჩაფრები გამოიწვიეს; დაერივნენ ისინი ხმლებითა და თოფის კონდახებით, მაგრამ ვერაფერს გახდენ. უფრო მეტად გაშმაგებულმა მეურმეებმა დაიჭირეს ბოქაული, აკყარეს ბარაქა და თოკით დაკიდეს ქიათურაზე დასავლეთით გადმომქირალ-მთაზე. ეკიდა ბოქაული საღამომდე არც ცოცხალი, არც მკვდარი.

საღამოთი ბრაზი დასცხრა. დაშოშმინდენ ისინი და თავიანთ სახლებისაკენ გასწიეს.

ჩამოხსნეს შერცხვენილი ბოქაული მთიდან. გადაგზავნეს ქუთაისში და მას შემდეგ აღარავის არ უნახია ის ქიათურაში.

მეორე დღიდან დაიწყო დატუსალება. იჭერდენ აჯანყებულთა შორის შემჩნეულებს, ატუსალებდენ დაბეზლებით და ნამდვილად მეურმეებს კი არ იჭერდენ, მალაროების მუშებს, — ხელმძღვანელებს...

სარდიონმა ეს ამბავი სწორედ მაშინ დაამთავრა, როდესაც მთის წვეროზე ავედით და შორიდან უკვე მოსჩანდა წითელი აბრა:

პროტინტერნის სახელობის მალაროები.

— ამხანაგო სარდიონ, ერთი ეს მითხარი, შენ მაშინ წერა-კითხვა იცოდი?..

— ვინ იცოდა მაშინ, რომ მე მცოდნოდა. უსწავლელები ვიყავით და ამიტომ გვატყუებდენ. თვარა...

— ეხლა, ეხლაც ხომ არ გატყუებენ წონაში, მწონავები?..

— ეხლა ვინ მოგვატყუებს, ჩვენი ამხანაგები სწონიან და მაგას რავე იკადრებენ!..

მე ლიმილნარევი დუმილით შევხვდი მის პასუხს.

პატარა ხანს ჩუმიდ მივდიოდით, რადგან მე უკვე ახალი სურათი მიპყრობდა, რომელიც მალაროების წინ გაშლილიყო.

— მე ამხანაგო, — დაიწყო ისევ სარდიონმა, შარშან ვისწავლე წერა-კითხვა, წერ-კუმსში მიმამაგრეს და ერთ თვეში გაზეთის კითხვაც დავიწყე. მაშინ უნდა ყოფილიყო წერ-კუმსი რომ ჩვენი სიბნელით არ გახარებულყვენენ. დაამთავრა სარდიონმა და ცხენი ჩამო-მართვა. მიწაში ჩასმულ რონზე დააბა.

მეურმეებზე უიჭრი მალაროს ბუდობებზე გადავიტანე. ამან განსაკუთრებული ადგილი დაიჭირა ჩემს გონებაში. მე უკვე მოუთმენლად მივისწრაფოდი გვირაბებში სადაც მეგულებოდა ათასი მშრომელი მკლავი, ასიათასი მოძრავი კუნთები.

იოკანეს ბეხერი *)

ოცდაოთხი

ოცდაოთხი მოკლული მოითხოვს სამსჯავროს!
აუწყის სახლებს მოედნებს და ყველა ქალაქებს:
ოცდა-ოთხი მოკლული მაისის პირველში!
ოცდაოთხი მოკლული დღეს ილაპარაკებს:

ყო სიჩუმეა ქარხნებში, ციხეებში.
ქალაქის მარადი ხმაურიც ჩერდება.
ერთი-მეორეზე აღებენ პირებს და
ოცდა-ოთხი მოკლული იძლევა ჩვენებას.

„მე ღრმა მოხუცი, სამოცდა-ოთხი წლის
გენრიხშტასეზე ტრამვაის ველოდი.
უეცრად ატყდა თოფების ცემა,
გამორბის ხალხი...
რატომ ან რისთვის?
პირქვე დავეცი, როგორც ტომარა.
და ვგრძნობ, მიწაზე დაიქცა სისხლი.
მაშინ დამადგა თავზე ოფიცერი.
ჩემით დამიზილა მომავლდავს წელი და...
„რაო ჩაძალდი, წითელო მურტალო?“
მე სისხლი თქრიალით ამომსქდა ყელიდან“

„მე კი სახლიდან გამომათრიეს,
სტუმრად ვიყავი...
ხელები ზევით!
მკერდზე მომადგეს რევოლვერი... და
გულზე დამეცა ჩახმახი მეხით“

*) ი. ბეხერი არის ცნობილი გერმანელი რევოლუციონერი მწერალი — კომუნისტი.

..გაფაციცებით მიწყნარდენ ბავშვები,
მე აივანზე გავედი, გულმა
შესწყვიტა ძგერა: ვხედავ... ხანძარი!
ისე დამცბრილა ტყვიების გუნდმა
რომ დაყვირებაც ვერ მოვასწარი“.

..ჩვენ მივდიოდით დროშებით
და გავკოდით სიმღერებს.
უცებ — შევხედეთ კუთხიდან
გამოსულ პოლიციელებს:

ბავშვებს და ქალებს დაუწყევს ცემა,
ულტობდენ ხელებს, სთელავდენ ქუსლებით...
მიპყავდათ ნაწილში... იქიდან ვინ იცის
უკან როდის-ღა გამობრუნდები!
ისმის ღრიალი:
..სახლებში წადით!
გავარდა ერთი,
სროლა გახშირდა.
თითოეულ სროლას მოაქვს სიკვდილი...
ასე გვგზავნიდენ ჩვენ ჩვენს სახლშიღა“

..მე კი შინისკენ მივიჩქაროდი;
უცებ ჯავშანო. მთელ მოედანს ცეცხლი ედება.
მე. გაქცეული, ვეკვროდი კედელს...
მაგრამ კუთხეში კაკანებდა ტყვიის მფრქვეველი...
დავეცი.
შემდეგ ვილაც კაცებმა,
გადაათრიეს ჩემი სხეული.
თავს ვახეთქებდი ლოდებს და სადღაც
ჩამაგდეს თხრილში ძვლებ დამტვრეული.
ო რომ მცოდნოდა, დასასრული ასეთი შქონდა,
წითელ დროშისთვის... ბარეკადზე დალუპვა სჯობდა“.

ოცდაოთხი მოკლული —
თავის შესახებ სთქვა თითოეულმა
და ყველას ნაცვლად, ყველამ სთქვა ერთად;

„ჩვენ, პირველ მაისს დახოცილები:
ჩვენ ცოცხლები ვართ!

ჩვენ ყოველ კედელზე გავაკრავთ,
„მკვლელები!“ წაფაწერთ პლაკატებს;
ყოველ თქვენს კრებაზე მკვლელებო,
ჩვენ, მოვალთ დანიშნულ ვადაზე,

და გაიძულებთ ჩვენზე ლაპარაკს
მაგრამ ერიდეთ, ერიდეთ სიცრუეს!
ჩვენ ოცდაოთხი მოკლული თვითონვე,
ყოველ კაცს ვეტყვით და უამბობთ ყველაფერს;

ჩვენ ვიტყვით: მოკლული ვიყავით
ქურდული დაცემით, ლალატით;
ვიტყვით: ოცდაოთხი? სცრუობენ!
ჩვენა ვართ ურიცხვი, მრავალი;
განა ჩვენ ძმებათ არ გვეკუთვნის,
ომში ვინც სიცოცხლე დასტოვა!
ზავს შეეწირენო? სცრუობენ!
ომმა ვერ გაგვიხსნა ხლართები
და ყოველ საათში ლულიდან,
გვიყურებს სიკვდილის თვალები.

მაგრამ ხომ ერთხელაც იქნება,
ნათელს და კრიალა ღამეში
ჩვენ მკვდრები აღვსდგებით. გუგუნით
დაწყებულ, დანთებულ ხანძრებში,
და მთელი ქვეყანა სამხედრო
ბრძანების გაცემას გაიგებს:
„ათ-ათი მუნდირი კედელთან,
თითველ ჩვენგანის მაგიერ“.

თაგრ. კონ. ლორთქიფანიძის.

კონსტანტინე ლორთქიფანიძე

ახალი გლეხები *)

კომუნა ისეთი მსხვილი სამაშინო მეურნეობის შექმნას ისწრაფვის, რომელიც შრომის ნაყოფიერების აწევით და პროდუქტების თვითღირებულების შემცირებით წინ გაუსწრებს არამც თუ წვრილ და ინდივიდუალურ მეურნეობას. არამედ კაპიტალისტურ ტიპის მსხვილ მეურნეობასაც.

ამ დიდი ამოცანის შესრულების დროს ზოგიერთ კომუნას მანე გადახრა ახასიათებს: აღმშენებლობითი მუშაობის პროცესში წამოჭრილ სიძნელეთა და წინააღმდეგობათა დასაძლევათ ხშირათ ის მიმართავს ადმინისტრატიულ — იძულებითი ზომებს და გამოაქვს ისეთი დადგენილება და გადაწყვეტილება. რომელიც სარგებლობის მაგიერ ვნებას აყენებს მის ორგანიზმს:

ამგვარმა გადახრამ მუშაობის პირველ პერიოდში ზემო-ქედის კომუნაშიც კპოვა საგრძნობი გამოხატულება:

კომუნის შემადგენლობის მუდმივი რყევის და წევრების გასვლა-შემოსვლის პირობებში კომუნის შრომის ნაყოფიერება იყინება და ჩერდება ერთ ადგილზე როგორც ხარებ გამოხსნილი ურემი: მტკიცე შემადგენლობა — ეს მუდმივ მოძრაობაში მყოფი ორგანიზაციული ძალაა და იძლევა კომუნის შესაძლებლობათა რაციონალურად გამოყენების საშუალებას: კომუნამ ყოველთვის და ყოველმხრივ უნდა იბრძოდოს კომუნიდან წევრების დენის წინააღმდეგ. მაგრამ მისი ბრძოლა უნდა რიცხავდეს თავის არსენალიდან ისეთ უხეშ იარაღებს, როგორიც არის მაგალითად დადგენილება, გასული წევრის ხელცა-

*) დასაწყისი იხ. „პროლეტარული მშენებლობის“ № 9-ში.

რიელათ გაშვების შესახებ; უნდა გამოინახოს უფრო დამაჯერებელი ფორმა ვინემ ბრძანება კომუნიდან გასვლის აკრძალვის შესახებ.

როდესაც ზემო-ქედის კომუნიდან გავიდა რამდენიმე კაცი, კომუნის საბჭომ არ გაუწია ანგარიში იმ გარემოებას, რომ გასულთა შორის კლასიურათ უცხო ელემენტების გარდა, იყვნენ კულაკების ცხიერებით და ჭორებით მოშამული საშუალო გლეხები; გლეხობაზე კულაკების გავლენის შემცირებისათვის ბრძოლის მაგიერ, საბჭომ თავის იერიშების სარბიელი შეავიწროვა. კომუნიდან წვერთა დენის შეჩერების მიზნით გასული წვერების დასჯა მოინდომა და გამოიტანა შემდეგი დადგენილება; — კომუნიდან გასულ წვერს შემოტანილი ჭონება უკან აღარ დაუბრუნდეს“—ო.

— არავენ გასულა შემდეგ?

— რატომ? გადიოდენ;

— ჭონებას უბრუნებდით?

მოსაუბრემ თავი მოიფხანა;

— როგორ გითხრა! კი არ გვინდოდა, მაგრამ შეგვეცოდენ, მაშა! არაფერი არ გააჩნდათ; ცოტ-ცოტა დაუბრუნეთ;

— მაშ ეგ დადგენილება რაღას გამოგჭონდათ?

— ეგ ისე... წვერების დაშინება გვინდოდა;

მაგრამ როგორც დავინახეთ წვერები არ „დაშინდენ“. სამაგიეროთ დადგენილებამ დააფრთხო კომუნის გარეშე მყოფი გლეხობა და ამოძრავა კულაკები: — კომუნამ შეიტყუა გლეხები. წაართვა ჭონება და ხელცარიელი გამოისტუმრა უკანო; —

— შარშან-წინა მთელი სოფელი აპირებდა კომუნაზე გადასვლას, გაერთიანებას, — ეგეთი დრო იყო; მაგრამ ზობოლა გლეხებმა იმითანა ჭორები მოიგონეს... ხალხი გააჩერეს. კომუნაში ნათესაობა არ იქნება, ხალხი გაირყვება და საქონლებივით იცხოვრებენო... მგლის თვალთ გვიყურებდა მთელი სოფელი; რამე რომ დაგვჭირდებოდა, ხელის მოსამართლად მეზობლის ღობეს ვერ მივადგებოდით; გამარჯობა რა არი, მასაც კი არ იმეტებდენ ჩვენთვის;

ერთი ტრაქტორისტი გვყავდა; სიტყვა მიუტანეს: — შენს ცოლს ნამუსი ახადეს კომუნაში, შეაცდინესო! ამითანა ცილი სხვებსაც დასწამეს; სალამოთი რომ ქალ-ვაეი ერთად დაენახათ, მეორე დილით გააგდებდენ ენას: — ბუჩქნარში წაწოლილი შევისწარითო; სოფლის ყბამ რამდენიმე კომუნარიც კი დააჯერა, იჭვიანობა დაიწყეს; იმითანა მითქმა-მოთქმა შეიქმნა რომა კინალამ დაგველუბა კომუნა; —

კომუნის ხელმძღვანელებმა ამ შემთხვევაშიც ვერ გამოიჩინეს შესაფერი მოქნილობა; არანორმალური მოვლენების გამოსწორებაში ლათ საჭირო იყო არსებულ მდგომარეობის ყურადღებით შესწავლა ყოველ წვრილმანებისათვის ანგარიშის გაწევა და კომუნაში გაჩაღებულ მითქმა-მოთქმის მიზეზების ძიება; ყველაფერი ეს მოითხოვდა დროს, რის გამეტებაც ძალიან ეძნელებოდათ მუშაობით დატვირთულ კომუნარებს;

— დიდ მუშაობაში შავებით, მაგითანა რამეებზე სალაპარაკოთ ვერ მოვიცალეთო.

სქესობრივი საკითხების მოწესრიგება ერთის დაკვირვებით მონდომეს და გამოიტანეს დადგენილებანი:

„აიკრძალოს კომუნის წევრებს შორის შეუღლება“;

„...წინადადება მიეცეს ყოველ წევრს რომ ერთმანეთში იქონიონ და-ძმური დამოკიდებულება; თუ ვინმე ჩვენ პარტოსნებას დაარღვევს. დასჯილ იქნეს დახვრეტით ოცდაოთხ საათში“.

„... ვინაიდან ხდება ჩვენი კომუნის წევრებში რალაც უსიამოვნობა და ერთი მეორის შორის შეურაცყოფა. ამისათვის კრებამ ერთხმად დაადგინა, რომ სტეფანე ქავთარავის სახლში იქნას სატუსალო; რომელნიც დამნაშავენი იქნებიან, დაისჯებიან ამ სატუსალოში დატუსალებით (ოქმიდან ამონაწერი).

რასაკვირველია კომუნარებმა წინდაწინვე იცოდნენ რომ არავის არ დახვრეტდნენ და არ დაატუსალებდნენ, მაგრამ ის კი გამორჩათ მხედველობიდან, რომ ისეთი დადგენილება, რომელიც ცხოვრებაში არ გატარდება, ისევე უნაყოფოთ ჩაიარს, როგორც მოუხვენელ მიწაზე დათესილი პური; ახალი ყოფა-ცხოვრების საკითხებს ძალიან მცირე ყურადღება ექცეოდა კომუნაში; აღმშენებლობითი მუშაობით გატაცებულმა კომუნარებმა სავსებით მიივიწყეს კულტ-მუშაობის ფორმები: თითქმის ორი წლის განმავლობაში ერთხელ დასვეს საკითხი კულტმუშაობის შესახებ და შემდეგი ღონისძიება იხმარეს; — კულტ-მუშაობის გასაღრმავებლათ პირველ მაისიდან შექმნილ იქნას გარ-მოშკა და დაირი“-ო; სათანადო ხელმძღვანელების არ ყოლის გამო, კომუნარები ერთმანეთშორის ახალ დამოკიდებულებათა ფორმების გამონახვის მაგიერ, ხშირათ, როცა ორ წევრს შორის ჩამოვარდებოდა უთანხმოება ამ გვარ „ბრძანებებით“ გაიხმაურებდნენ.

„... ევალემა ბასილა ვეშაგურს მივიდეს იმ სახლში, სადაც ცხოვრობს საბედია წიკლაური, როგორც თავის სახლში და ელაპარაკოს“-ო.

შინ გაუწყობლობა და ურიგობა; გარეთ „მგლის თვალებით შემომყურე“ მტერი, რომელიც ხრწნის და სასაცილოთ იგდებს კლამურ ნარების ყოველგვარ ნაბიჯს; ასეთ მძიმე პირობებში უხდებოდათ კომუნარებს მუშაობა; მაგრამ უდიდესი ენტუზიაზმის გამოჩენით სამი წლის განმავლობაში ისეთ ბრწყინვალე შედეგებს მიაღწიეს, რომ ზემოქედის კომუნა კომუნიზმის საუკეთესო აგიტატორათ გარდაიქცა შირაქის გლეხობაში;

— ფოტოგრაფიის აპარატი ჩამოიტანეთ?

მეკითხება ტრაქტორისტი.

მას ფოტოგრაფიულ აპარატის უფრო სჯერა, ვინემ კალამის: ამიტომ როცა ჩემგან უარყოფითი პასუხი მიიღო მოიღუშა და უსიამოვნოთ წამიძღვა გრძელ, თუნუქით დახურულ ქვის შენობისკენ. რომელიც საწყობს წარმოადგენს; როცა საწყობს მიუახლოვდით, ერთბაშათ, თითქო სასიხარულო რამ გაახსენდაო, სახე გაუნათლდა;

— ოთხი ტრაქტორი გვაქვს; ერთიცა კიდევ უნდა შევიძინოთ, ხუთი გვექნება!

რალაც გულუბრყვილო სიამაყით შემომხედა და კარები შეაღო; როგორც დედა თავის შვილებზე, ისე დაწვრილებით და სიყვარულით ალაპარაკდა თითოეულ მანქანის ღირსებაზე და ნაკლზე.

მანქანის სჯერა, როგორც პირველყოფილი ადამიანი ცეცხლის, ცერის, ისეთი გასაოცარი ყურადღებით და სიყვარულით ეყრობა მანქანებს, რომ გაუფრთხილებლობამ და ცუდმა მოვლამ არ გააცივოს ნავთით და ზეთით გახურებული რკინის მკერდები;

ოთხი ტრაქტორი, სამი სალეწი, ორი ძრავი, სათიბები, სამკელეწი, ფარცხები, გუთნები, ტრიერები, ასსამოცდაათი სული ძროხა, ამდენივე ხარკამეჩი და ცხენი, ორას თხუთმეტი სკა, პატარა სახერხი ქარხანა, რომელიც ჯერჯერობით მხოლოდ კომუნის მოთხოვნილებებს აკმაყოფილებს, ზეთის სახდელი ქარხანა, მრავალგვარი სახელოსნოები... ამით მიუმატეთ რამდენიმე ათეული მოუღრეკელი ენტუზიასტი...

ჯამი იმდენათ მნიშვნელოვანია, რომ ძალიან ფართე პერსპექტივები ეშლება კომუნის შემდეგ განვითარებას; კომუნარებიც არ კმაყოფილდებიან არსებული მიღწევებით, აფართოვებენ და აუმჯობესებენ მეურნეობას, მაგრამ ყოველგვარ საექვო პროექტების და

დაუსაბუთებელ ცდების წინააღმდეგი არიან; მეურნეობის ანგარიშით და მოფიქრებით გაძლოლის საჭიროებამ მტკიცე და საქმიანი კნლო გამოუმუშავა მათ;

მართალია კომუნა გაიზარდა, დღეს 76 ოჯახს და 360 ჰექტარ სათეს მოედანს აერთიანებს, მაგრამ მანქანების რიცხვი მაინც გადაჭარბებულათ მომეჩვენა; ნორმალურათ დატვირთვის პირობებში კომუნის სათეს მოედანს ყველა არსებული მანქანები არ დასჭირდება; გამოუყენებელი მანქანა კი ზედმეტ ხარჯათ, დააწვება კომუნას და არასოდეს არ გაანთავისუფლებს ვალიდან;

— რამდენს უდრის კომუნის დავალიანება?

შევეკითხე ტრაქტორისტს, რომელიც პირდაღებული დამდგომდა თავზე და დიდის ინტერესით აღევნებდა თვალს ჩემი ფანქრის მოძრაობას;

— ცხრამეტი ათასი-ლა გვექონდა დარჩენილი სასოფლო-სამეურნეო ბანკის; ეხლა ამ ვალშიდა ხუთი ათასი ფუთი ხორბალი კიდევ ჩავაბარეთ; რალა დაგვრჩებოდა! რამდენიმე ათასი...

კომუნის შენაძენი ქონების ღირებულება კი 164.000 მანეთამდე აღწევს; ეს გამარჯვება იმით აიხსნება, რომ კომუნარები ძალიან ცდილობენ სამეურნეო იარაღების ყველა შესაძლებლობათა მთლიანათ ამოწურვას; კომუნის სამუშაოების მოთაგების შემდეგ, კერძო გლეხების მინდვრებში ამუშავებდენ მანქანებს; წელს ჯერჯერობით მარტო ერთი საღეწით კერძო გლეხების რამდენიმე ათასი ფუთი პური იქნა გაღეწილი; კომუნის გარეშე მანქანების ექსპლოატაცია ყოველწლიურათ 5000 მანეთ წმინდა მოგებას აძლევს კომუნას; გლეხობის უღარიბეს ნაწილს კი უფასოთ ეხმარებიან;

ს ა ლ ე წ ა ო ზ ე

ოთხასი ფუთი ხორბალით დატვირთული ვაგონი ღრჭენით და ხრილით შემოაგორა ტრაქტორმა ეზოში;

— შაქრო! — გადმოსძახა ტომრებზე წამოსკუპებულმა ახალგაზრდამ: — სად გადმოვცალოთ?

შაქრო — კომუნის თავმჯდომარე, საშუალო ხნის და ტანის გლეხი, დაფიქრდა; თვალები ეზოს მოავლო, უნუგეშოთ ჩაიქნია თავი და ღიმილით მომიბრუნდა:

— პურმა და ბავშვებმა გამოგვრეკა ბინებიდან; ღამე თივებში და სახურავებზე ვიძინებთ; ბინებზე ისედაც ვიწროდ ვიყავით; საბავშვო ბავა გავხსენით, ერთი შეხება მას დაუთმეთ; რაც დაგვრჩა, პურ-

მა წავგართვია; მოდის და მოდის; აღარ ვიცი თ სად შევინახო. წელსაში
 ოცდაათიათასი ფუთი უნდა მოვიდეს ჩვენი ანგარიშით; ჯერ ნახევარი
 რი არ შემოგვიტანია — ოთახები და სარდაფები კი უკვე გამოიტენა;

პური და ბავშვები... წელს კომუნაში ორივე ბევრია, მაგრამ
 პირველმა ყოველგვარ მოლოდინს გადააქარბა;

— ეგეთი მარცვალია — ცქერითაც გაგაძლებს!

ჩაილაპარაკა შაქრომ, მარცვლები თითებით მოსრისა, ხელის
 გულზე გაშალა და დიდხანს უცქერდა გასუყეებული თვალებით;

უზარმაზარი ვაგონი სწრაფად გადმოტვირთეს ღონიერმა ახალ-
 გავრდებმა; ექვს ფუთიან ტომრებს, ბალიშოვით მჩატედ შეიგდებდნენ
 მსრებზე და ყოველთვის ისეთი ღიმილით გადმომხედავდნენ თითქო
 დამციხოდნენ, მიცოდებდნენ, სანამ რამდენიმე ტომარა მათზე აჭა ნაკ-
 ლებ სისწრაფით არ შეეარბენინე ოთახში; მართალი გითხრათ, მესა-
 მე ტომარამ ცოტა კი წამაბარბაცა, მაგრამ უკან არ დავიხიე და ქა-
 ლაქელები „სირცხვილს გადავარჩინე“.

ვაგონი საღეწაოსკენ გაბრუნდა; ჩვენც ვაგყევით; მიხრიალებს
 მინდვრებზე ტრაქტორი, მარდად ხტებიან მეურმეები კოფოდან და
 აჩერებენ მანქანის ხმაურით დაფეთებულ საქონელს: შავი და ფხვიე-
 რი ნიადაგი დაუხეთქავს გოლვას; ორი თვეა, ღრუბლების ჩრდილიც
 არ მიჰკარებია შირაქის მინდვრებს, მაგრამ იმდენად ნოყიერია მისი
 ნიადაგი, რომ გაზაფხულზე მოცელილი ბალახი, კვლავ ამოხეთქილა
 და ილლიამდე ურტყამს კაცს; მეორეჯერ იცვლება: შირაქი საქარ-
 თველოს კანადაა. მიუხედავად იმისა რომ სავსებით მოკლებულია
 ხელოვნურ რწყვის ყოველგვარ შესაძლებლობას, მიუხედავად იმისა
 რომ რამდენიმე ათეულ ვერსზე წყაროს ნასახსაც ვერ იპოვით და ნა-
 თესების მორწყვა დამოკიდებულია ცის „მეხსიერებაზე“ და „ხასიაო-
 ზე“, შირაქი ჰექტარზე საშუალოთ, 100 — 120 ფუთ ხორბალს იძ-
 ლევა;

— არხი რომ უდგებოდეს გაგიყვება შირაქი; ას სამოცი ფუთი?
 ეგ რა არის! ჰექტარზე მეტიც მოვა! — გულდაწყვეტით მეუბნება შაქ-
 რო. წყალი აკლია მიწასაც და მიწის მუშებსაც; სოფლიდან ოთხი
 ვერსის მოშორებით, ხევში გამოდის ორი წყარო, რომელთაგან ერთი
 უვარგისია სასმელათ; რამდენი მუშა ხელი, საქონელი და დრო უნ-
 და გაცდეს — ორას სულიანმა კომუნამ, რომელსაც რამდენიმე ასეუ-
 ლი თავი საქონელი ყავს, რომ წყლის მოთხოვნილება დაიკმაყოფი-

ლოს!? ხუთწლიან გეგმაში შეტანილია წყალსადენის გაყვანა; წყალ-
სადენი შირაქში... ამაზე დიდი საოცნებო საგანი ჯერ არ ქონია ში-
რაქელ გლესს;

რამდენიმე ვერსის შემდეგ მინდორზე გამოჩნდა მტვერი; უახ-
ლოვდებით საღეწაოს;

გუგუხებს საღეწავი მანქანა; სქელ მტვერში მკრთალათ მოსჩანს
მისი წინა ნაწილი, საიდანაც მოცვივა გაღეწილი ძნა; პირახვეული
ქალები ფუსფუსებენ მტვერში, ხვეტებ ჩალას და ცხენებით გააქვთ.
მინდორზე, აგროვებენ რამდენიმე ადგილზე და სწვავენ ლეწვის გა-
თაების შემდეგ;

— თივაც ბევრი გვაქვს!

მიპასუხა ერთმა, როცა შევეკითხე საქონლის ასეთ მშვენიერ საკ-
ვებს, რატომ ანადგურებთ მეთქი;

სად ხარ იმერელო! საკმარისია მეზობლის ხარმა ჩალის ერთი
ლერი მოგიჭამოს ყანაში რომ კეტებით დაერიოთ ერთმანეთს;

რამდენიმე ურემს რიგ-რიგობით მოაქვს მანქანისთვის ძნები რო-
მელსაც ფიწლებით აწოდებენ მანქანის თავზე მდგომ ქალებს; ქალებ-
ბის შუა მდგომარე მიმწოდებელი ქალების მიერ გახსნილ ძნებს აწო-
დებს მანქანის პირს; საშინელი სისწრაფით იტაცებს მანქანა თავთავს;
პური ილეწება, მარცვალი მანქანაშივე ხარისხდება და ჩხრიალით
იყრება მანქანაზე ჩამოკიდებულ ტომრებში; ისეთი დიდი სამუშაო
დღის წყალობით, რომელიც შემოდებულა ზემო-ქედის კომუნაში,
ერთი მანქანა დღეში ლეწავს ათას — ათასორას ფუთ ხორბალს;

იშვიათად მინახავს ისეთი გლეხი, რომელსაც არ დაეწყევლოს
თავის გაჩენის საათი მინდვრებში მუშაობის დროს; რა გინდ დიდათ არ
გიყვარდეს საქმე, ბოლოსდაბოლოს მაინც შეგძაგდება, თუ მისი კე-
თების პირობები უხეშია და მძიმე;

თუ შრომა არ გიყვარს, მაშინ ვერას დროს ვერ დააფასებ იმ
ძლიერებას, რომელიც ჩამარხულია შენში; ვერ წარმოიდგენ იმ გა-
მარჯვების არსებობას დიადობას, რომელიც მოგიპოვებია შენ არსე-
ბობისათვის ბრძოლაში; ოთხათ მოკეცილ, წელმოწყვეტილ, ნამგლიან
გლესს არ შეიძლება უყვარდეს შრომა; ეს მხოლოდ რომანტიულ წიგ-
ნებში ხდება. კულტურის სიმაღლე პირდაპირ დამოკიდებულებაშია
შრომის სიყვარულთან; მანქანა — კულტურაა და გლეხის სიყვარული

შრომისადმი — მის მეურნეობაში მანქანის შემოსვლით იწყება. მანქანა ანთაეისუფლებს შრომას ველურ ძალდატანებისაგან; კომუნარებმა ისე ამოათავეს სალენაოზე 18 საათიანი სამუშაო დღე, რომ ზოგიერთებმა შეცვლაც არ მოისურვეს; მათ შუბლზე წამითაც არ შეყრილა ის ნაოქები რომელსაც აჩენს მარტოხელა გლეხის უნაყოფო და უხალისო შრომა;

ხალისიანათ და თავდადებულათ მუშაობენ კომუნარები;

— ჯერ სოფელს მკაც არ მოუთავებია, ჩვენ კი ხვალ-ზეგ ლეწვასაც მოვრჩებით და სახნავათ გავალთ!

ერთი თვეა რაც მინდვრებში გამოვიდა ნახევარი კომუნა, — კაცები, ბავშვები, ქალები ქვეშ საგებით და სურსათით; ერთი თვეა მუშაობენ და ჯერ ერთიც არ გაბრუნებულა დასასვენებლათ; მანქანა აადვილებს შრომის პროცესებს; მანქანამ არ იცის რთული და მარტივი, მძიმე და მსუბუქი სამუშაო; ავერ სალენაო; საჭიროა ხელეზის მცირეოდენი გავარჯიშება რომ ყველამ, ქალმა და კაცმა, ახალგაზრდამ და მოხუცმა, — შესძლოს მასზე ყოველნაირი სამუშაოს შესრულება; გუგუნებს მანქანა და მთელი სალენაო მოქმედობს მწყობრათ, შეუფერხებლივ, შეუჩერებლივ, როგორც — ცოცხალი კონვეიერი;

ლ ა მ ე შ ი რ ა ქ შ ი

სალამოვდება;

ხანძარივით მოედო ტატნობს ჩამავალი მზე. ბინდი სწრაფად შეიცვალა მხურვალე და მძიმე ღამით; შეურხვეველ ჰაერის სიმძიმეს და მხურვალეებას ისე კონკრეტულათ ვგრძნობ, როგორც სიცხეში ტანისამოსს; ასე გაგრძელდება რამდენიმე წამს; გრილი, მიწისა და ბალახების სურნელით გაყენთილი ნიავე გამოიქრა სიბნელიდან და ტალღასავით გადამევლო სახეზე; ნაპირზედ გამოვდებულ თევზივით ფართედ ვალებ ყბებს და ვცდილობ რაც შეიძლება ბლომათ შევისუნთქო წამით ატორტმანებული ნიავე; შეირყა მაღალი ბალახი, აშრიადდენ. აჩურჩულდენ ჩალისა და ძნების ზვინები. ღრუბლებმა დამალა წამით გამოჩენილი მთვარე. კომუნარებმა, რომლებიც მთვარის შუქზედაც აპირებდენ მუშაობის გაგრძელებას, შეაჩერეს მანქანები:

— ვანოოო!. გულშესაწუხებლად აგრძელებს ახალგაზრდა ქალი ცრემლებით შესველებულ ხმას: — საქონელი გაითანტა, ცხენი სიმინდში გაპარულა... მომეშველე... თავი ვერ მოუყარე;

შორით ბრიალობს მეხრეთა კოცონი;

ჯერ კიდევ ხმაურობს და ფუსფუსებს საღეწაო; უკანასკნელი
ვაგონი დატვირთეს; ტრაქტორისტებმა მანქანები გასინჯეს, საწვავი
მასალით გაავსეს და სახვლიოთ გაამზადეს; დაიბანეს ხელპირი... და
სუფთავდენ;

— კობაი ჯერ კრება გავხსნათ თუ ვახშამი ვჭამოთ?

— კრება აჯობებს; ხელები მოგელალათ... ბარემა ენაიცი მოვლა-
ლოთ! ვახშამი უფრო ტკბილათ შეგვევრება;

მოათრის ერთად ერთი გრძელი სკამი; თავმჯდომარე დაჯდა.
მდივანმა ფეხი მოირთხა მიწაზე და როგორც მაგიდას, მიუჯდა სკამს;
კომუნარები მოთავსდენ მოშორებით; ზოგმა ფეხი მოირთხა, ზოგი წა-
მოწვა, ზოგიც ტომარაზე ჩამოჯდა; ბავშვები ურმებზე აცოცდენ და
ყველანი სმენათ გადაიქცენ; სიჩუმეს არღვევს დიდრონ კალიების
მძიმე და მოწყვეტილი ხტომა და გამოუცნობი წივილი, რომელსაც
ბადებს გაშლილი ველი;

რამდენიმე დღის წინათ, კომუნაში ჩემთან მოვიდა ჯმუხა, წარბ-
შეკრული ახალგაზრდა, ყოფილი მოჯამაგირე — გვართ ჩქარეულ-
ლი; იეროვლიფების მსგავს ასობებით შევსებული ორი პატარა რვეუ-
ლი მომიტანა; — ლექსებია! — მითხრა დარცხვენით და მთხოვა მო-
მესმინა;

მთვარიანი ღამეა, მზიარული ცეცხლი, მწყემსები და სალამური...
სიმღერა და შაირი... მზიარულება და უდარდებობა... სატრფოზე ოც-
ნება... ასე სწერდენ მწყემსების შესახებ; მეც დაახლოვებით ამგვარივე
სურათებს ვაღამიშლიდა მეგონა ის ორი რვეული, რომელთაც აკან-
კალებდა ახალგაზრდის თითები;

არაფერი ამის მსგავსი; მისი რვეულები — ეს იყო მძლავრი პრო-
ტესტი იმ უკულმართ ცხოვრების და ხალხის წინააღმდეგ, რომლებ-
მაც ის თვისებები და პირობები, რომელთა საშუალებით ჩვენ ვატა-
რებთ ადამიანის სახელს, წაართვეს მოჯამაგირეს და გარდააქციეს
შონათ; წარსულში მოჯამაგირე — იგივე ორფეხა ქოფაკი იყო, მხო-
ლოდ იმ განსხვავებით რომ ქოფაკს ყოველთვის შეეძლო დაეყვანა,
მოჯამაგირეს კი მხოლოდ მაშინ უნდა ამოეღო ხმა, როცა შეეკითხე-
ბოდენ რამეს;

უსმენდი ჩემს ტოლს; მისი წარსული მთლიანათ შავია და უსახო,
როგორც ღამე; ერთი, ერთი ნათელი წერტილი მაინც იყოს შიგ; ერთი

გულგასახარელი მოგონება მაინც წამოსცდეს; არაფერი; წარსული მას ისეთ უსიამოვნო გრძნობას ჰკვრის, თითქო გველი შეცოცხლავს მკერდზე;

გამოიცვალა ქვეყანა; არიხილოს კომუნის ეზოში, სუფთა და ლამაზი საერთო საცხოვრებლის წინ, შეამჩნევთ მიწაში ნახევრათ ჩაფლულ ბნელსა და ნოტიო გომურს; კომუნის საერთო ფონზე ეს გომური ისე ზედმეტად და არა-სასურველად მოგეჩვენებათ, როგორც მშვენიერ და ნათელ ფერებით დახატულ სურათზე, დაცემული ტალახი;

— ყველა გომურები დავანგრით; ეგ ერთი კი განგებ დავტოვეთ... დე, ამ გომურმა გარედან მოსულს დაანახოს, შინ დამხვდურს, კი ყოველ წამს მოაგონოს, სად ვცხოვრობდით და საიდან გამოგვიყვანა რევოლიუციამ...

მითხრა კომუნარმა;

როგორც სასტიკი დაცინვა, როგორც მწვავე ირონია, ამართულია გომურის პირდაპირ საერთო საცხოვრებელი; მაგრამ არის ადგილი, სადაც ასეთი გომურებიც ენატრება გლეხებს; მთებში კულაკები ჯერ კიდევ ორ ცხვარს აძლევენ „საჩუქრათ“ იმ ადამიანებს, რომელნიც ყინვაში და წვიმაში, ნახევრათ მშიერ-მწყურვალნი, ჩამოხეულნი და ქუჭყით შექმულნი, 365 დღე და ლამის განმავლობაში მწყემსვენ და უვლიან, ჰკრეპენ და წველავენ რამდენიმე ათას სულიან ფარას;

— მთელი ზაფხული მთაში გავატარე; მეცხვარე მოჯამაგირეთა არტელი გვინდა დავაარსოთ; მრავალი დავითანხმე, მაგრამ საქმე აკი ვერ მივიყვანე ბოლომდე; შიშობდენ; ჩვენი ხალხი ეგეთია. თუ პრაქტიკულად არ უჩვენე საქმის სიავ-კარგე, ვერ დასძრავ ადგილიდან; ეხლა მთავრობა 25 ათას მანეთს დაგვიპირდა სესხათ: ამ ფულით ცხვარი მინდა ვიყიდო; ცხვარი გვეყოლება — კულაკებსაც ადვილათ წავართმევთ მოჯამაგირეებს, ღარიბების ცხვარსაც შემოვიერთებთ და არტელებსაც ადვილად დავაარსებთ; ცხვარის ირგვლივ დაირაზმება პროლეტარები, დედას უტირებენ კულაკებს! ე კრებაც ამისთვის მოვიწვიეთ; სესხის აღების და ცხვარის ყიდვის დასტური მინდა — გამაცნო კობამ კრების მიზანი.

კრების დაწყებისას მცირეოდენი აღელვება დაეტყო; დაეჭვდა: — იქნებ უარყოს კომუნამ ჩემი წინადადებაო!.. კომუნაში ბინების საშინელი კრიზისია; კომუნარები დღეს თუ ხვალ დაიწყებენ 40 ოთახიანი საერთო საცხოვრებლის აგებას; მთელი ენერჯია, ყველა თან-

ხები და საშუალებები საამისოდ უნდა გამოიყენონ, რომ შენობა და-
 ზამთრებამდე მოთავდეს და ხალხი გარეთ არ დარჩეს; ეხლა კი ერთ-
 ბაშათ ასეთი დიდი საქმის წამოწყება... მასთან დაკავშირებულ სიბ-
 ნელეთა და დაბრკოლებათა გადალახვა... დასთანხმდებიან... დაუქე-
 რენ მხარს?! შინ ხალხი ნახევრათ ტიტველია, ღამის გასათვევი ჭერიც
 კი არ მოეძებნება ყველას! სად არის მოჯამაგირეებზე ფიქრის და
 ზრუნვის შესაძლებლობა?!

ნელი და დამაჯერებელი ხმით ილაპარაკა კობამ კრების წინ;...
 ცხვართ ახალ მეურნეობას დავიწყებთ; შესაძლებელია პირველ წლე-
 ბში დიდი სარგებელი ვერ ვნახოთ, შეიძლება კიდევ ვიზარალოთ —
 მაგრამ განა მარტო სარგებლობაშია საქმე!? თქვენ კარგათ იცით, ჩვენ
 კომუნის აევანგარდი ვართ, შეგნებულები! ჩვენი ვალია მოჯამაგირეე-
 ბი დავრაზმოთ და დავიხსნათ კულაკების ბრკყალებიდან; ცხვართ
 შევსძლებთ ამას! როგორ მოვიქცეთ, რას იტყვიან?

ჩამოვარდა სიჩუმე;

— მართალია, ი ბიჭები ძალიან ბეჩავად არიან;

წყნარათ, თითქო ეშინია სიჩუმის დარღვევაო, ჩაილაპარაკა
 ერთმა.

— ჩვენაც ძალიან მონატრული კი ვართ იმ ცხვარზე!

დაუმატა მეორემ;

ორი-სამი სიტყვა სხვებმაც ამოიღეს, მაგრამ ეგრე ზანტად, თით-
 ქო უხალისოდ, რომ სანამ მალლა-აწეულმა ფარანმა დინჯათ აწეუ-
 ლი მკლავები არ გამოაცურა სიბნელიდან, სანამ მდივანმა არ ჩაილა-
 პარაკა — მიღებულია ერთხმათო — მე მეგონა უარყოფდენ კობას წი-
 ნადადებს;

როცა ეს უთხარი კობას, მან მომიბრუნა ჩუმი სიხარულით და
 კმაყოფილებით განათებული სახე და ეშმაკურად ჩამიციანა.

— ადგილიდან რომ არ წამოიქრენ და არ აყვირდენ მაგარ-მაგა-
 რი სიტყვებით და ფახიფუხით, მისთვის ლაპარაკობ, არა? კომუნა-
 რებმა ეგები არ იციან; სადაც ბევრს ლაპარაკობენ და ჰყვირიან, იქ
 ცოტას აკეთებენ; კომუნარი ორ სიტყვას იტყვის, სამაგიეროთ ორივეს
 შეასრულებს, მაშა!

ვახშმად დავეჯექით.

უჩინარი მწერებით და სულდგმულებით აწივლებული ღამე კო-
 ნუსივით ადგია შირაქს.

პენიტო ბუაჩიძე

ავადმყოფური მოვლენები პროლეტარულ ლიტერატურაში

უდავო ფაქტია, რომ ვიზრდებით. მაგრამ პროლეტარული ლიტერატურისათვის ბრძოლა ახლა სხვა ფორმებს იღებს — ის მიემართება ისეთი პირობების შექმნის გზით, რომ შესაძლებელი გახდეს პროლეტარული მწერლის სრული მომწიფება, ის მიემართება ახალი კადრების აღზრდის გზით.

ჩვენთვის საშიში უკვე აღარ არიან სხავდასხვა ჯურის ლიკვიდატორები, ჩვენი ზრდის ავადმყოფური მოვლენების შესახებ უშიშრად შეგვიძლია ლაპარაკი. პირიქით, ფართოდ გაშლილი თვითკრიტიკა მოცემულ მომენტში პროლეტარული მოძრაობის აუცილებელ დამხმარე ძალას წარმოადგენს. ჩვენი მიღწევები გვავალებს სრული გამბედაობით ნათელგყოთ ყოველი ნაკლი, გამოვამზეუროთ ჩვენი მუშაობის და შემოქმედების ჩრდილიანი მხარეები. თვითკმაყოფილება და ყოყოჩობა, რა სახითაც გინდა შეღავნდებოდეს ის, პროლეტარული მოძრაობისთვის დამლუპველია. აუცილებლად საჭიროა პროლეტარული საზოგადოებრივობის წინაშე დაისვას ყველა მტკიცეული საკითხი, — ეს ჩვენი მოვალეობაა. პირველად ვილაპარაკებთ მეტისმეტად პრაქტიკულად, კონკრეტულად: შევეცდებით, თუნდაც მხოლოდ საკითხების დასმით გამოვარკვიოთ პროლეტარული ლიტერატურის ავადმყოფური მოვლენების რაობა.

რა აფერხებს პროლეტარული მწერლის ზრდას? მიზეზი ბევრია. მთავარი მიზეზი დაკავშირებულია პროლეტარულ მწერალთა კადრების ლიტერატურული მუშაობის და სწავლის სისწორის საკითხთან. „ლიტერატურაში“ — აი ყველაზე უფრო დი-

დი საშინოება პროლეტარულ მწერლებს
ვის. პროლეტარულ მწერალს უნდა ზრდიდეს (და იზრდება) არა
არა ლიტერატურული წრე, უფრო ნაკლებ კიდევ წიგნები (ეს, ცხა-
დია, იმას როდი ნიშნავს, თითქოს მან ზურგი უნდა შეაქციოს წიგ-
ნებს, რასაც, სამწუხაროდ, ხშირად ვხედავთ ახლა. ბ. ბ.), არამედ
პროლეტარიატის მასა, სოციალიზმის უშუალო მშენებელთა მასა და,
როდესაც ის მწერალი გახდება და დაიწყებს
ლიტერატურულ მუშაობას, არავითარ შემთ-
ხვევაში არ უნდა მოსწყდეს მშობლიურ მასას,
თორემ უპირველეს ყოვლისა დაიღუპება სწორედ ბო-
გორც მწერალი, ანდა, უკეთეს შემთხვევაში, მასში თანდა-
თან სულ გაქრება პროლეტარული რაობა და ხელში შეგვრჩება ჩვე-
ულებრივი გამოფიტული „ესთეტი“ მწერალი. ეს ელემენტარული
ანაბანაა, რომელიც ბევრ ჩვენს მწერალს ჯერ კიდევ არ აქვს შეთვი-
სებული.

განა ცოტა გვაქვს მის მაგალითი, რომ, როდესაც ჩვენი მწერალი
ბრძოლით დაიფლობს როგორმე ადგილს ლიტერატურაში, მერე ავიწყ-
დება პროლეტარული საზოგადოებრივობის კერის გზა და „გაპარნა-
სიულდება“ ასეთი მაგალითი საკმაოზე უფრო მეტია. აბა რით ავხსნით,
თუ არ ჩამორჩენილობით მასებისაგან ჩამოშორებით ისე რომ ზოგიერ-
თი პროლეტარული მწერალი სრულიად გაიყინა დეკლარაციულ მქვერ-
მეტყველებაზე, სოციალისტური აღმშენებლობის მისამართით წამოფრ-
ქვეულ საერთო მყვირალა და გამოფიტულ დიფირამბებზე, ამ აღმშენ-
ებლობის რაობას, შინაგან მექანიკას კი ვერ ხედავს, ვერ გვიჩვენებს,
ვერ გადმოგვიშლის. ჩვენი მწერალი, რომელიც არ იღებს უშუალო მო-
ნაწილეობას ამ აღმშენებლობაში, იქ არ არის, სადაც შეიმუშავენ
და განახორციელებენ კიდევ გრანდიოზულ გეგმებს. — აღმშენებ-
ლობის გარეგანი ეფექტით არის გატაცებული, არა ჩანს უშუალო
განცდა, რის გამოც საკმაოდ გვაქვს მექანიკური, „უსულო“ შემოქმე-
დების ნიმუშები; სწორედ აქედან წარმოსდგება უნიადაგო ფანტა-
ზიორობაც. მწერალი, რადგან ვერ იცნობს ცხოვრებას, გამოიგონებს,
„შეთხზავს“, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით, და გამოდის სულ
სხვა, ვიდრე ის, რაც საჭიროა. თანამედროვე მწერალს არავითარ
შემთხვევაში არ ძალუძს კონკურენცია გაუწიოს ცხოვრებას, თუნ-
დაც ფანტაზიაშიც კი. ყოველი გარდატეხა, ის მრავალფეროვანი აღგ-
ზნება, რასაც ვხედავთ ახლა სინამდვილეში, ათასჯერ უფრო გრანდიო-
ზულია, ვიდრე მწერლის საცოდავი ფანტაზია, თანაც კიდევ ის გან-
სხვავებაა მათ შორის, რომ პირველი რეალურია, მეორე — უნიადა-

გო, მშრალი და არადამაჯერებელი; ასე რომ მწერლისთვის საჭირო არაა შეთხზვა, გამოგონება, საჭიროა მხოლოდ კარგად იცოდეს რაც ხდება ცხოვრებაში, ხოლო რეალური ცხოვრების მასალის საფუძველზე მას შეუძლია და კიდევ უნდა მიმართოს ფანტაზიას, ე. ი. წინ გაუსწროს ცხოვრებას. ჩვენმა მწერალმა უნდა იცოდეს ოცნებობა. ოცნებობის უფლება ჩვენ აუცილებლად უნდა მოვიპოვოთ.

პროლეტარულ მწერლისთვის, განსაკუთრებით საქართველოს პირობებში, ყველაზე უფრო საშიშია ლიტერატურულ წრე. ჩვენი დამახინჯებული, ბურჟუაზიულ—თავდაზნაურული ლიტერატურული ყოფა გათქვევას, ჩათრევას უქადის ზოგიერთ პროლეტარულ მწერალს. ეს ყველაზე უფრო ცუდი მემკვიდრეობაა, რომელიც არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მივიღოთ. „ცისფერი ყანწების“ და ლურჯი, ყვითელი და სხვა ნაირ-ნაირი დაჯგუფებების, მიმართულებების და თავისი თავის მოტრფიალე ცალკეული მწერლების ტრადიციები, მათი ყოყმოზა, კრიტიკის აუტანლობა, „კაპიტალისტური“ კონკურენცია და ერთმანეთის მტრობა და შუღლი, რწმენა, რომ სწორედ ისინი არიან მართლი ქვეყნისა, ყოველივე ეს პროლეტარული მწერლისთვის არათუ მიუღებელია, მავნებელია, დამლუპველია. ჯერჯერობით ჩვენ ვერ შევქმენით ჩვენი ვიწრო ლიტერატურული წრე, არაპროლეტარული ლიტერატურული წრისაგან ძირითადად განსხვავებული. მაგრამ უშთავრესია არა ლიტწრე, არამედ საერთო პროლეტარულ წრესთან კავშირი. პროლეტ-ლიტერატურის ახალგაზრდობა (ე.ი. მეორე თაობა) სუსტად არის დაკავშირებული პარტიულ და კომკავშირულ უჯრედებთან, მასებთან, პროფკავშირებთან, წითელ არმიასთან, სოფლად კი — კოლმეურნეობის წევრებთან, ლარიბთა მასასთან. ესაა ჩვენი ძირითადი უბედურება, ესაა ძირითადი ნაკლი.

მეტის-მეტად ცოტა ყურადღება ექცევა ჯერჯერობით საკითხს: საიდან, სად და როგორ იზრდება პროლეტარული მწერალი?

ჩვენი მწერალი შემთხვევით იზრდება, ხშირად განზე გადაუხვევს კიდევ, ასცდება პროლეტარულ კალაპოტს, რის გამოც ხშირად დაჰკარგავს ნამდვილ გზას, ანდა მეოთხედ გზაზე გაიყინება. როდესაც ისმება პროლეტარული მწერლობის ზრდისთვის ყურადღების მიქცევის საკითხი, ეს იმას როდი ნიშნავს, თითქოს სათბურის პირობები უნდა შევუქმნათ პროლეტარულ მწერალს. არა, ამას არავინ არ მოითხოვს, ვინაიდან ასეთი „მზრუნველობა“ ზიანის მეტს ვერაფერს

მოგიტანს, მაგრამ იმას კი ნიშნავს, რომ პარტიამ და პროლეტარულმა საზოგადოებრივობამ ყოველი ღონე უნდა გამოიხმოს პროლეტარული მწერლის ზრდისათვის სათანადო პირობების შესაქმნელად. გეგმიანად უნდა გამოვიყენოთ ზეგავლენის ყველა ბერკეტი პროლეტარულ მწერლების აღზრდისა და გარდაქმნისათვის. ამ მიმართულებით განსაზღვრული უპირატესობანი უნდა მიენიჭოს პროლეტარულ მწერალს. ვინაიდან ის, განსაკუთრებით ამიერკავკასიის სინამდვილეში, გაცილებით უფრო არახელსაყრელ პირობებშია, ვიდრე ყველა დანარჩენი სოციალური ფენის მწერლები.

ბურჟუების, აზნაურების, მსხვილი და წვრილი მესაკუთრეების, მშვიდი და თვითკმაყოფილი ობივატელების მწერალი ჯერ კიდევ ყველგან პოულობს თავის წრეს, ითვისებს თავის ატმოსფერას. ობივატელის მწერალს ობივატელის ძებნა არ სჭირდება: მას იგი ყველგან პოულობს. და ისინი ბევრნი არიან, ერთგვარნი და სხვადასხვა-სახოვანნი. „საკუთარი“ მწერალი მათ პოულობს კაფეშიც, ქუჩაშიც, დაწესებულებაში, საკუთარ უჯრედებში, ოჯახებში. ზოგიერთ მათგანს აქვს პარტიის, კომკავშირის, პროფკავშირის და სხვა ბილეთები...

პროლეტარული მწერალი ყოველ წამს უნდა იდგეს თავისი კლასობრივი სახის სიწმინდის სადარაჯოზე, მან თავის წრეშიც (და თავის პიროვნებაშიც) უნდა დასძლიოს ყოველივე უცხო, არაპროლეტარული. განა მუშებს ცოტა წვრილ-ბურჟუაზიული ტენდენციები აქვთ? და თუ პროლეტარული მწერალი თავის წრეში არ ტრიალობს, არამედ უმთავრესად უცხო გარემოცვასთან აქვს საქმე, მაშინ საქმე მეტად რთულდება. სწორედ აქედან წარმოიშობა სხვადასხვა განხრა.

პროლეტარული მწერალი ავანგარდის — მუშათა კლასის — პირველ რიგებში უნდა იყოს. უნდა იყოს, მაგრამ ციდან კი არ ჩამოვარდება ასეთი მწერალი? როდესაც კლასობრივი ბრძოლა, რომელიც სწარმოებს ქვეყნის შიგნით, იმდენად მოქმედობს კომუნისტების ერთ-ერთ ფენაზე, რომ ისინი წვრილ-ბურჟუაზიული იდეოლოგიის ლიანდაგებზე გადადიან, რასაც მემარჯვენე განხრის ჩამოყალიბება — განვითარების სახით გამოხატავენ, — ძნელია ყველა პროლეტარული მწერლის სალკლდეობაზე ლაპარაკი, რომლების ნაწილი დროგამოშვებით ყოველთვის მარჯვენე იხრებოდა. გავიხსენოთ 1925—26 წელი, პროლეტარული მწერლების კ ა რ ლ ო კ ა ლ ა ძ ი ს, ი. ვ ა კ ე ლ ი ს და ნაწილობრივ ა. მ ა შ ა შ ვ ი ლ ი ს შემოქმედების ზოგიერთი სახე. გადაეფურცლოთ ახლახან გამოსული წიგნი — ი. ვაკელის ლექსები, და დავინახავთ, რომ იქ ზის აღრქენს ობივატელიც, მეშხანიც და ნაციონალისტიც, და „მრავალტანჯული“ სამშობლო,

რომელიც სხვა „შესაფერის“ პოეტებისაგან დაიჭირავა პროლეტარულმა პოეტმა, კდემამოსილი ატრიალებს თვალებს, ეჭვით საგალანტერეო დუქანია, ყველაფერია, ვისაც რა სურს.

მწერლებისთვის, გადახრების საერთო მიზეზებისა, იმათ აქვთ კიდევ დამატებითი გამაძლიერებელი, ასე რომ დეკლასიურობის ტენდენციები, ხანდახან სხვადასხვა ძალით რომ მელავნდება ზოგიერთი პროლეტარული მწერლის შემოქმედებაში, ისეთ საშიშროებას წარმოადგინს, რომელიც ყურადღების მიქცევის და საგანგაშო შტანგის (სიგნალის) ღირსია.

გარდა საერთო არანორმალობისა პროლეტარული ლიტერატურის მუშაობის პირობების დარგში, ავადმყოფური მოვლენები გადახრების გზით მოემართებიან, როგორც მემარჯვენე გადახრის, რომელიც შეიცავს ნაციონალიზმს, ობივატელურ, მეშინაურ სულისკვეთებას, წვრილბურჟუაზიულ ტენდენციებს, მის მიერ მონიღულ აშკარა სურვილს დაუკავშირდეს „საერთო ნაციონალურ“ ლიტერატურას და სხვა, აგრეთვე მემარცხენე გადახრის, რომელიც გამოიხატება ყოყმანობაში, გამარტივებულობაში და სხვ.

გადახრების წინააღმდეგ ბრძოლა უნდა წარმოებდეს პროლეტარულ მწერლის გარემოცვისა და მუშაობის სრული გაჯანსაღების გზით, პარტიული ყურადღების გაძლიერების გზით. მოცემულ ეტაპში პროლეტარული ლიტერატურის ზრდის და საერთო წინსვლის შეჯამებასთან ერთად ჩვენ უნდა გამოვააშკარაოთ პროლეტარული ლიტერატურის ყველა მტკიცეული მხარეები, გამრუდებანი როგორც შემოქმედებითი, ისე ორგანიზაციული ხასიათის აშკარა მინუსები. ჩვენ მტკიცედ უნდა ნათელვყოთ და აღვნიშნოთ პროლეტარული ლიტერატურის ზოგიერთი რგოლის შეჩერების მიზეზები, თანაც მხედველობაში უნდა მივიღოთ ჩვენი მუშაობის მთელი სპეციფიურობა. პირდაპირ უნდა დაისვას საკითხი — რატომ ჩამოვრჩით საერთო წინსვლის ტემპს ზოგიერთ დარგში? მაგალითად, ჩვენი ერთ-ერთი ძველის-ძველი და უმნიშვნელოვანესი ამოცანა პრაქტიკული განხორციელების მხრივ მეტად არასახარბიელო მდგომარეობაშია. ეს არის თვითკრიტიკა, რომელსაც განსაკუთრებით ამ მომენტში აქვს მეტად დიდი მნიშვნელობა. უნდა გამოვტყუდეთ, რომ ჩვენს მწერლებს არაფრად უყვართ თვითკრიტიკა და კიდევ მეტიც: ჩვენი მწერლების საგრძნობ ნაწილს პირდაპირ ვერ აუტანია თვითკრიტიკა, ისინი კრიტიკისაგან მოითხოვენ მათი შემოქმედების ხობის შესხმას, ისინი თვითონ **პ კ ა რ გ ა ვ ე ნ ს ა კ უ თ ა რ ი თ ა ვ ი ს ა დ მ ი კ რ ი ტ ი კ უ ლ ა დ მ ი დ გ ო მ ი ს უ ნ ა რ ს.**

რის გამოც სულ ცოტა-ლა უნდა, რომ ყველა უკლებლივ ჩვენთვის ბის სიაში“ ჩაეწეროს. რამდენიმე წელია, რაც ჩვენში თვითკრიტიკის ლოზუნგია გადმოსროლილი, მაგრამ უბედურება ისაა, რომ თვითკრიტიკა მხოლოდ ლოზუნგად რჩება, მით ჩვენ ერთგვარად მხოლოდ „ექტებებით“. ხშირად თვითკრიტიკა მიკიბ-მოკიბულად არის მოცემული, ანდა, სხვადასხვა მოსაზრებით შეზავებული, დიპლომატიის სახეს იღებს. პროლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობაში ჯერ კიდევ ყველაფერი ვერ არის თავის ადგილას, ვინაიდან ნამდვილი დაუზოგველი თვითკრიტიკა არ არის, ამის დრო კი უკვეა.

როდესაც თვითკრიტიკის შესახებ ვლაპარაკობთ, ყოველგვარი გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად უნდა აღვნიშნოთ, რომ ერთმანეთში არ უნდა ავურიოთ თვითკრიტიკა და ლიკვიდატორების მიერ პროლეტარული ლიტერატურის გესლიანი კრიტიკა. როდესაც ს უ რ ხ ა ტ ი ა ნ ი ს კრიტიკული წიგნები სივდება „მსცოვანი“ მწერლების მისამართით წამოფრქვევული სიმბატიის გრძნობებით, პროლეტარულ მწერლებს კი წიკბურტები ხვდება, ანდა, უკეთეს შემთხვევაში, მათ ბეჭებზე დაჰქრავენ ხელს თითქოს და მოწონების ნიშნად — ეს არც თვითკრიტიკაა და არც კრიტიკა; როდესაც ადერბაიჯანში მ. კ უ ლ ი ე ვ ი ვერ ამჩნევს პროლეტარული მწერლების არსებობას, ვინაიდან მათ დანახვას უშლის მას ჰუსეინ ჯავეიდის ზურგი და ბუნდოვანად, გაურკვეველად და ნაჩქარევად „მოგვიტბრობს“, პროლეტარულ მწერლობის შესახებ — ეს თვითკრიტიკა კი არ არის, არამედ ის, რომ მას გარკვევით არ სურს პროლეტარული ლიტერატურის ცნობა; როდესაც მუშიშვილი ლეტერატურულად ვარჯიშობს საქართველოში პროლეტარული ლიტერატურის საკითხებზე, ამას ხომ სულ არაფერი საერთო არა აქვს თვითკრიტიკასთან.

არაფერი საერთო არა ჰქონდა თვითკრიტიკასთან არც იმას, შარშან რომ ბაქოს კომკავშირელ გაზეთში „გიანჯ იში“ დაუწყეს ლაფში ამოსვრა ნიჭიერი პროლეტარული მწერლის სულეიმან რუსტამის საცვალს, რომ მერე საჯაროდ გაერეცხათ ის (ობივატელური ქორი პოეტისა და ვილაც ქალიშვილის სიყვარულის შესახებ, მიძღვნილი ლექსების შესახებ და სხვ.). შარშანვე რომ ადერბაიჯანის ახალგაზრდა ჩვენი ორგანიზაციის შესახებ დაიწყეს ობივატელური სენსაციის შექმნა ანშლანგებით „ბალამის ბუდე“, „რღვევა“, „გაბაზრება“ და სხვა, ეს თვითკრიტიკა კი არა, მისი ყოვლად ტლანქი გამრუდება იყო. თვითკრიტიკა ჩვენი ახალგაზრდა ორგანიზაციის და ცალკეული მწერლების უვიცი და უპასუხისმგებლო დარტყმით ჩაკვლას როდი ნიშნავს.

მაგრამ, მიუხედავად ყველა ამ გამრუდებისა, ჩვენ იმდენად ვაზარდობთ, რომ პირდაპირ და აშკარად შეგვიძლია ლაპარაკი ჩვენი სხვადასხვა ნაკლის შესახებ. არ არის საჭირო ჩვენი ნაკლის მიჩქმალვა, მის შესახებ გაჩუმება, საჭიროა ჩვენი მწერლების შემოქმედების სათანადოდ შეფასება.

ზოგიერთ ჩვენს რგოლს ჯერ კიდევ ახასიათებს ყოყოობა, ლიტერატურული „გენერლობა“, თავგასულობა, ხანდახან კი ძველ მწერლობის „არისტოკრატიული“ ჩვეულების საცხებით გადმოღება; ჯერ კიდევ საცხებით არ მოსპობილა ბოჰემურობა და მასთან დაკავშირებული სულისკვეთებანი. ხშირად მართლაც დანიჭიერ ახალგაზრდებს თავბრუს ახვევს წუთიერი ქება-დიდება და თავისდა შეუმჩნეველად კვდება იან, როგორც შემოქმედნი. ყველა ეს სულისკვეთება თავის დროზე მომარჯვებული თვითკრიტიკით შეუბრალებლად უნდა აღმოვფხვრათ. თვითკრიტიკის ცივი წყალი ზოგიერთი მწერლის თავბრუდამხვეულ გაცეცხლებულ თავს, თავის დროზე დააფიქრებს, შეაძლებინებს მონახოს თავისი ადგილი და განაგრძოს ნორმალური და მედგარი მუშაობა თავის თავზე. თვითკრიტიკა ჩვენ ფართოდ უნდა გავშალოთ პროლეტარულ-ლიტერატურულ ორგანიზაციაში.

უკვე დროა პრაქტიკულად დავსვათ საკითხი: სათანადო სერიოზულობით და საკმაო ყურადღებით მიმდინარეობს თუ არა ჩვენი სწავლა?

სწავლის ხაზით ხომ არ არის რაიმე გადამახინჯება? ერთი ცხადია: სწავლის საქმე ცუდათ გვაქვს დაყენებული. კოლექტიური სწავლა (წრეები სემინარები და სხვ.) ჯერაც არა გვაქვს შოწყობილი. თუ ჩვენი მწერლები სწავლას ალმაცერად არ უცქერიან, სამაგიეროდ მას ჯეროვანად ვერ აფასებენ. ისინი ხშირად მხოლოდ თავის ნიქს ემყარებიან და საჭიროდ არ მიაჩნიათ განამტკიცონ და განავითარონ ის, მუდმივი სწავლით.

იმისთვის, რომ ჩამოყალიბდენ, პროლეტარულმა მწერლებმა უნდა შეითვისონ, დასძლიონ წარსულის მთელი მდიდარი კულტურა, ჩვენში კი აქა-იქ ჯერ კიდევ მიმალულა ყოველად უმსგავსი შეუგნებლობა. „მე პროლეტარული ვარ“ — მორჩა და გათავდა!

ხშირად ჩვენი მწერლები პოლიტიკურად უვიცნი არიან. გარკვევით შეიძლება ითქვას, რომ ქართველი პროლეტარული მწერლების მთელი რიგი ვაზეთსაც კი არ კითხულობს. დამახასიათებელი

ფაქტია. ამას კი ყოველთვის ჰქონდა და ექნება უშუალო დამოკიდებულება შემოქმედებასთან. ფაქტია ცალმხრივი სწავლა — მხატვრული ლიტერატურის მიღწევების შესწავლით მისი დაძლევიტა გაცემა და პოლიტიანანისა და სხვადასხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებისადმი სრული უყურადღებობა. ცხადია ასეთი სიბეცის მანებლობა.

ყველა ეს ავადმყოფური მოვლენა, ერთად აღებული, ხანდახან დამლუპველ გავლენას ახდენს პროლეტარულ მწერალზე, ამახინჯებს მის ყოფას. ჩვენი ყოფა სათანადო ხელსაყრელ პირობებში როდი ყალიბდება.

პროლეტარული მწერლის შემოქმედება — ეს არის ახალი ადამიანის შექმნის, კულტურული რევოლიუციის მოხდენის ერთ-ერთი ბერკეტი. მაგრამ უნდა დავსვათ ასეთი საკითხი: ჩვენ თვითონ კი ახალი ადამიანები ვართ? კულტურული რევოლიუცია ჩვენ თვითონ სავსებით შეგვეხო თუ არა? სამწუხაროდ, უნდა აღინიშნოს, რომ პროლეტარული მწერლების საგრძნობი ნაწილი ჯერ კიდევ ძალიან დაშორებულია ახალ ადამიანს, ჯერ კიდევ ბევრია უკულტურობა, უციცობა, წარსულის ტრადიციების საშინელებით ჯერ კიდევ გვაქვს თავი დამძიმებული. წვრილმანი ფაქტები, პროლეტარული მწერლების ყოფაცხოვრებიდან აღებული, თანდათან რომ გროვდება და ფართოვდება, მკვერმეტყველურად მოწმობს ამას. იმის მაგივრად, რომ სასტიკად და დაუზოგველად ებრძოლონ ლიტერატურის „გენერლებს“, ზოგიერთი ჩვენი მწერალი თვითონ ბაძავს და ცდილობს კიდევ გადააქარბოს მათ. ლიტერატურული ყოყოჩობის, სახელის მოხვეჭის ავადმყოფური სურვილის და ქუჭყიანი ლიტერატურული კულისების ბრქვალებშია ჯერ კიდევ ჩვენი მწერლების საგრძნობი ნაწილი. ეს სამარცხვინო და უსაზიზღრესი თვისებები ჯერ კდევ არ არის აღმოფხვრილი ახალი კლასის მემომარ მწერალთა წრეში. თუმც ეს ძალიან უცნაურია, მაგრამ ოპერის მსახიობთა ზოგიერთი თვისება გამოაჩნდა ზოგან და ზოგ ჩვენს მწერალს. როდესაც პოეტი განზრახ იცდის, რომ აუდიტორიამ ის გამოიძახოს, რაც შეიძლება გულმოდგინედ დაუკრას ტაში, „სთხოვოს“ წაიკითხოს ლექსები, როდესაც ის განსაზღვრული „ფასონით“ ინაზება, არ გამოდის და სხვა, — ეს არის „ომის წინადროინდელი ღონის“ მსახიობების უსაზიზღრესი თვისების გადაღება. დე, ასეთი შემთხვევას თუნდაც თითო-ორჯოლა იყოს, თუნდაც ერთი რომელიმე მწერლის სახელთან იყოს დაკავშირებული, — ასეთი მოვლენები მაინც სამარცხვინოა.

არც ის არის იშვიათი, რომ ჩვენი პოეტები არ მოდიან მუშაობად კრებებზე, სადაც უნდა გამოვიდნენ, აცდენინებენ 500-1000 კაცს, ხანდახან ერთ ტაქსს აჯერებენ აუდიტორიას, რის მიზეზადაც ცუდ გუნებაზე ყოფნას ასახელებენ და სხვ.

ფაქტი ბევრია, მაგრამ ასეთ შემთხვევებში გამართლება უნიადაგოა და ბიუროკრატიული. მაგალითად, რით უნდა გავამართლოთ ის საქციელი, როდესაც პროლეტარული მწერალი კახეთში კოლექტივიზაციის დღეს სხვებთან ერთად სთხრის მიწას და მერე კი მონაწილობას არ იღებს პროლეტარულ მწერალთა ლიტერატურულ გამოსვლაში, როდესაც მას სთხოვენ, როდესაც მას უნდა უსმინოს ტფილისის 700 მუშამ და დიდძალმა ადგილობრივმა გლეხობამ — კოლმეურნეობის წევრებმა? აი ასეთი სულისკვეთება კიდევ არსებობს.

ბაქოში რუსული სექციის ერთ-ერთ სხდომაზე ერთმა ახალგაზრდა პოეტმა გაილაშქრა ლიტურების დაარსების და მკითხველთან ყოველგვარი მასიური მუშაობის წინააღმდეგ და განაცხადა: „მწერალი უნდა იჯდეს და სწერდეს“. ამ სახის კაბინეტური აკადემიზმი ძირიან-ჟესვიანად ეწინააღმდეგება პროლეტარული ლიტერატურის ყოველგვარ პრინციპს და მის ზრდასაც საფრთხეს უმზადებს. პროლეტარული მწერალი კი არ უნდა იჯდეს მხოლოდ და სწერდეს, მან უნდა იცოდეს და შეეძლოს ყოველივე ის, რასაც სხვები აკეთებენ, რაც სხვებმა იციან. პროლეტარული მწერალი უნდა იყოს კარგი პარტიული, კომკავშირული, წთელ-არმიული, მუშა და სხვა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ის ვერც იქნება მწერალი; გარდა წერისა, ის რამეს უნდა აკეთებდეს, რომ პრაქტიკულად ორგანიზაციულად აითვისოს შემოქმედებითი მასალა. სწორი არ იქნება, თუ ჩვენ მწერლის პროფესიონალიზმს კაბინეტურ კარჩაკეტობად ვაქცევთ.

ჩვენ მწვავედ ვსვამთ საკითხს, რომ ჩვენს მწერალს ექნეს მუშაობის ნორმალური პირობები, სწავლის და შემოქმედებითი მუშაობის შესაძლებლობა.

ჩვენ ყოველგვარად უნდა შევებრძოლოთ ლიტერატურულ აჩქარებას, როდესაც ნაწარმოებს სათანადოდ არ მოიფიქრებენ, არ გადაამუშავენ, დაბეჭდვამდე არ წაიკითხავენ შემოქმედების წრეებში, ამხანაგების და მკითხველების კოლექტივებში და პირდაპირ „შავი“ ხელნაწერი ეძლევა სტამბას ასაწყობად. ტოლსტოიმ 9—12-ჯერ გადასწერა „ომი და ზავი“, კომკავშირულ მწერალს კი ზოაქეს უზარმაზარი ხელნაწერი — რომანი და ამაყად აცხადებს — 4 დღეში დავეწერეო (ბოლოში აღნიშნავს საათებსა და ლამეებს, როდესაც დაასრულა).

პროლეტარული მწერლების პრაქტიკაში უნდა აღმოვეცეოთ ხალტურა და „მოყვარულობა“. პროუესიონალური გულმოდგინება და ხანგრძლივი გულდადებითი მუშაობა, — აი რა მოეთხოვება პროლეტარულ მწერალს ყველაზე მეტად, მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, თითქოს ის მხოლოდ „უნდა იჯდეს და სწერდეს“. ასეთი განწყობილება იმდენად განუვითარდა ზოგიერთ ჩვენს მწერალს, რომ ისინი მხოლოდ თავის ლიტერატურულ კარიერას მისდევენ და თანდათან ეკარგებათ ცხოვრების ყველაზე უფრო აქტუალური პრობლემების ინტერესი, ეს კი, მოკლედ რომ ვსთქვათ, ლიტერატურული ობიექტუალური შინაა, საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობის უქონლობაა.

ასეთი უპასუხისმგებლობა ბოჰემურ სულსკვეთებას უღვივებს მწერალს, იწვევს ყოფისა და შემოქმედების გაორებას და წინააღმდეგობას. პროლეტარული მწერალი, ახალი ყოფისათვის მუშების ბრძოლით აღზნებული, სწერს აღმაფრთოვანებულ ლექსს იმის შესახებ, თუ როგორ შეხვდენ ერთი ფაბრიკის მუშები ახალ წელს: ღვინის ნაცვლად — ჩაი ბუტერბროტებით, თვითონ კი ხანგამოშვებით, ჩვეულებრივ დღეებში, იმავე ღვინის მსხვერპლს წარმოადგეს. ხშირად ავიწყდებათ, რომ პროლეტარული მწერალი ახალი ყოფისათვის ყოველმხრივ სამაგალითო მეტროპოლი უნდა იყოს. ყველა ეს ავადმყოფური მოვლენა, როგორც მთელი რიგი სხვა მოვლენებიც, ჯერჯერობით წარმოადგენს შავ თანამგზავრებს პროლეტარული ლიტერატურული მოძრაობისა, რომელიც თანდათან ფართოვდება.

ეს ავადმყოფური მოვლენები ძველი ლიტერატურის ჯერ კიდევ ცოცხალი ტრადიციების და წერილ-ბურჟუაზიული წნევის შედეგია. და არა თვით პროლეტარული მწერლების რალაც „ბოროტი“ ბუნების.

გულუბრყვილობა იქნება პროლეტარული მწერლები წმინდა სოციალისტურ „ანგელოზებად“ წარმოვიდგინოთ და არ მივიღოთ მხედველობაში ის გარემოება, რომ ისინი, როგორც ჩვეულებრივი ადამიანები, იბრძვიან როგორც ძველი ყოფის ჩამორჩენილობა-უმსგავსოების წინააღმდეგ, ისე თავისი გრძნობების არაბოლშევიკური ფრაქციის წინააღმდეგ, ისე, როგორც რომელიმე მერივე პარტიული.

მოცემულ მომენტში საკითხი მდგომარეობს პროლეტარული ლიტერატურის ყველა რგოლის შეგნების ამალღებაში, ამ ავადმყოფურ მოვლენათა რაც შეიძლება მის აღმოსაფხვრელად კოლექტიურ შეკავშირებაში. ამ საქმეში ძალიან მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეას-

რულოს პარტიული მასის კონკრეტულმა დახმარებამ; ეს მით უფრო მნიშვნელოვანია, რომ ჯერჯერობით პარტიული მასის სხვადასხვა რგოლში კიდევ ცოცხლობს ლიტერატურული ჩამორჩენილობა-გაყინულობა და, ამხანაგური დახმარებისა და დაინტერესების ნაცვლად, პარტიული წრის ზოგიერთ ნაწილში კარგ ტონათ მიაჩნიათ პოეტების, მწერლების შესახებ მხოლოდ სიცილით ლაპარაკი, ჯერ კიდევ მტკიცედ არის მოკალათებული ლიტერატურის მუშაკებისადმი ალმაცერად ყურება, მათი დაუფასებლობა-ჩაუგდებლობა. ამ ხაზით საჭიროა უახლოეს ხანში საბოლოო გარდატეხის მოხდენა. მასები უნდა დავაინტერესოთ პროლეტ-ლიტერატურის ბედ-იღბლით.

ამასთანავე უნდა დაისვას მუშებიდან პროლეტარული მწერლების ახალი კადრების წამოყენების საკითხი. უნდა მივიღოთ გადაწყვეტილი ზომები პროლეტ-მწერალთა მასების გამუშურებისათვის, ყოველგვარად შევეწყოთ ხელი მუშური ლიტერატურული ახალგაზრდობის ზრდას, გამოვძებნოთ აღეზარდოთ და ჩავებათ სერიოზულ ლიტერატურულ მუშაობაში.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციაში არის დიდი ფენა დაზგის ძველი მუშებისა, რომლებსაც, უკვე აქვთ თავისი ტრადიცია და ლიტერატურული ჩვევები, მაგრამ მათ შემოქმედებას ძალიან ეტყობა რევოლიუციამდე არსებული დიდი სურვილი თავისუფლებისათვის ბრძოლსა, რაც ამჟამად სწორედ ჩამორჩენილობას ნიშნავს. აუცილებლად საჭიროა მუშა პროლეტარული მწერლების ახალი კადრების აღზრდა.

ყველა ამ ნორმალობის აღმოფხვრის საქმეში უმთავრეს როლს შეასრულებს სწორი პარტ-ხელმძღვანელობის გაძლიერება, უმთავრესი კი არის — ავიცილოთ თავიდან ამ დარგში ყოველგვარი გამრუდება-გადამახინჯება. პარტხელმძღვანელობის ადგილი არ უნდა დაიკიროს წვრილმანმა მეურვეობამ, მწერლების ინიციატივის ჩახშობამ. პარტიის ამიერკავკასიის საოლქო კომიტეტის რევოლიუციამ, მხატვრული ლიტერატურის შესახებ გამოტანილმა, სავსებით გაითვალისწინა ეს მდგომარეობა, და სპეციალური პუნქტით შევიდა მასში: „პროლეტარულ მწერალთა ორგანიზაციების ხელმძღვანელობა ჯერ კიდევ არ არის სისტემაში შეყვანილი და ხანდახან კმაყოფილება საერთო, ზერელე დირექტივებით, ანდა, პირიქით, წვრილმან მეურვეობად იქცევა, რასაც მინიმუმამდე დაჰყავს ამ ორგანიზაციებში მომუშავე პარტიის წევრების ინიციატივა“.

სწორედ ასეთ მეურვეობას უწევდა ადერბაიჯანის კომპარტიის წინანდელი ხელმძღვანელობა, პროლეტარული მწერლებსა და მწერართა გულგრილობის დ.ი.ოს, ადერბაიჯანის პროლეტ-მწერალთა ორგანიზაციას, რამაც საგრძნობლად შეუწყო ხელი ამ უკანასკნელის ჩამოქვეითებას.

სხვადასხვა ავადმყოფობა, თურქული პროლეტარული ლიტერატურის დამახასიათებელი მოცემულ ეტაპში, ღრმავდებოდა შემცდარი და არასაკმაო პარტხელმძღვანელობით. იმის მაგიერ, რომ შიგნიდან წამოეყენებიათ ახალი კადრები, მოეწყოთ საქმე ისე, რომ ხელი შეეწყოთ მათი მხრით მაქსიმალური ინიციატივის გამოჩენისთვის, პროლეტარულ მწერლები მიატოვეს პარტიულ და განსახკომის შემთხვევითი მეურვეობის ამარა. ლიბერალურად განწყობილი კომისრის ხელმძღვანელობა კი, კომისრის, რომელიც გულგრილად უცქერის პროლეტარულ მწერალთა საკავშირო გაერთიანების ძირითად საბრძოლო პრინციპებს იქნება ხერელი ადერბაიჯანის პროლეტ-მწერალთა ასოციაციასა და ჯავიდს შორის, ჯავიდსა და სხვა მემარჯვენე მწერლებს შორის.

ჩვენს ქვეყანაში კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების მომენტში პროლეტარულ მწერალთა სასწრაფო ამოცანა უნდა იყოს ბრძოლა თავისი კლასიური სახის მაქსიმალური სიწმინდისათვის, ამას კი შევძლებთ მემარჯვენე ლიტერატურასთან, ცრუ „თანამგზავრებთან“, წითელ ხალხურასთან და მოტმანებულებთან შეუწყვეტელი ბრძოლით, ჩვენი რიგების განწმენდის და ყველა ავადმყოფური მოვლენის, რაც თავისი რაობით ანტიპროლეტარული ხასიათისაა, აღმოფხვრით.

ჩვენ ჯერჯერობით ყველა ფრონტზე ვერ ვმუშაობთ ისე, როგორც საჭიროა. შრომის მეცნიერული ორგანიზაცია პროლეტარულ ლიტერატურაში, — აი რას მოვითხოვთ. კულტურული რევოლუცია ჩვენს პრაქტიკულ დახმარებას მოითხოვს, რის გამოც ჩვენ უნდა ვიყოთ არა მხოლოდ მეთაურთა შემადგენლობა, არამედ მერიგე არმიელნიც, ე. ი. პროლეტარულმა მწერალმა უნდა იმუშაოს მხატვრული ლიტერატურის არა მხოლოდ უმაღლეს ეანრებზე (რომანები, პოემები, დრამები), არამედ ამგვარივე ენერგიით უნდა შექმნას მასალა კლუბებისთვის, სოფლისთვის, წითელ არმიისთვის და სხვ.

არა ნაკლები მნიშვნელობა აქვს ფართო მასისთვის დაწერილ ინსცენირობებს, სიმღერებს, საკლუბო მასალას. ჯერ კიდევ მრავალი წლის წინ ვაპკიოდა მაიაკოვსკი, რომ „улица корчится безязыкая, а вы рифмами пиликаете, вываривая разное варево“.

ეს მდგომარეობა ჯერ კიდევ არ გაუმჯობესებულა. მუშათა კლუბები, სოფლის სცენა, მიელთა დრამატურები პირდაპირ შიმშილს განიცდიან, მათ არა აქვთ სათანადო მასალა, ხშირად იხრჩობიან ძალიან მდარე ღირსების ხალხურის მორევში, ლექავენ ობივტელურ და ხშირად პირდაპირ რეაქციონურ მასალას. პროლეტარულ მწერლებს ამ მხრივ ძალიან ცოტა რამ თუ გაუკეთებიათ; მათი ერთი ნაწილი ამ მუშაობას არ კადრულობს, შეგნებულად აქცევს მას ზურგს.

ღროა შევიგნოთ, რომ სისულელეა და საზარალოა შემოქმედების დაყოფა უმაღლეს ჟანრებად, წმინდა და უფრო დაბალ შემოქმედებად. არა პროექტივით, არამედ ფაქტიურად უნდა წავიდეს პროლეტ-მწერალი კლუბებში, სოფლად, არმიაში, რადიოში და მისცეს მათ მხატვრული სიტყვის მასალა. აი ეს არის ახლანდელი სოციალური დაკვეთა; ეს საქმე მეტად მნიშვნელოვანია, ყოველ შემთხვევაში არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე ბრტყელ-ბრტყელი სიტყვებით ნაწერი ზოგი თხზულება.

პროლეტარულ მწერლებს უნდა ჰქონდეს გაზეთის მუშაკთა შექმნის უნარი. ჩვენი ჟურნალისტიკა მეტად სუსტია, პროლეტარულმა მწერლებმა თავისი შემოქმედებითი ენერგია უნდა შეჰმატონ გაზეთს, უნდა გაამრავალფეროვანონ ეს უკანასკნელი, გაზეთს უნდა მიაწოდონ არა მხოლოდ ლექსი, უფრო სწორედ რომ ვთქვათ, უნდა მიაწოდონ არა ლექსი, არამედ ნარკვევები (მეტად მნიშვნელოვანი და საჭირო დარგი ლიტერატურისა, განსაკუთრებით ამჟამად), ფელეტონები, რეპორტაჟი და ჟურნალისტიკის სხვა ყოველგვარი სახე.

მძიმე და მეტად დიდი ამოცანებია ჩვენს წინაშე, ნაგრამ საჭიროა არა შეშინება და უკან დახევა, არამედ სასწრაფო და წესიერი შეტევა მათ დასაძლევად. ჩვენ ახალგაზრდულთა ენერგია გვაქვს, თანდათან გვემატება ახალი ძალები; პაოტია, კომკავშირი და მთელი პროლეტარული საზოგადოება შემოქმედებითს ნიადაგს გვიმზადებს, ასე რომ ჩვენ შეგვიძლია და კიდევაც უნდა გავიმარჯვოთ.

ალექსანდრე სულაშა

სადაა მწერლობაში ახალი ადამიანი?

სადაა და ვინაა ის!

ყოველი პროგრესიული კლასის და დროის საზოგადოებრივობა, მხატვრულ ლიტერატურას ახალი ადამიანის ასახვის მოთხოვნილებას უყენებდა.

აშკარაა, ახალ დიად საქმეებს ახალი ადამიანები ესაჭიროება, ახალი ადამიანი, ახალი იდეების გამტარებელი ძალაა. იგი თავისი დროის მოწინავე იდეების მედროშეა. ამიტომ ახალი ადამიანისათვის ბრძოლა არა მარტო მწერლობაში, არამედ ცხოვრებაშიც მუდამ ახალი იდეებისათვის ბრძოლას ნიშნავდა.

ახალი ადამიანის ჩვენების ლოზუნგით იბრძოდნ თავის დროზე რუსული ლიტერატურული კრიტიკის მთელი რიგი საუკეთესო წარმომადგენლები; დობროლიუბოვი, პისარევი, ნ. მიხაილოვსკი და სხვ.

ნ. ჩერნიშევსკიმ თავის ცნობილ რომანს: „что делать“-ს, რომელიც მაშინდელი დროის რევოლუციონური თაობის სახელმძღვანელო წიგნს წარმოადგენდა, მეორე სათაურად დაარქვა: „რომანი ახალი ადამიანების შესახებ“ („Роман о новых людях“).

რასაკვირველია, ყოველ ეპოქაში ახალი ადამიანის ლოზუნგს თავისი შესაფერისი კონკრეტული შინაარსი ეძლეოდა.

თუ ჩერნიშევსკის ახალი ადამიანები, რადიკალური ინტელიგენციის წარმომადგენლები ე. წ. „რაზნოჩინცები“ იყვნენ, მოსახლეობის დემოკრატიულ ფენებიდან გამოსული ადამიანები, რომლებიც გარკვეულ ახალ სამოქმედო პოლიტიკურ პროგრამასაც აყენებდნ და ახალ საზოგადოებრივ მოძრაობას ქმნიდნ, ჩვენს დროში პროლეტა-

რული დიქტატურისა და გრანდიოზული სოციალისტური მშენებლობის ეპოქაში ახალი ადამიანების მოქმედების შინაარსი და სახე, ჩვენთვის ეპოქის მოვლენებთან შეფარდებული იქნება.

ეს ასეა და ამის საუკეთესო ილუსტრაციას პროლეტარული ლიტერატურა წარმოადგენს, რომელიც ჩვენი თანამედროვე სინამდვილეში კომუნისტური ბრძოლის მძლავრი იარაღია.

მაგრამ უკანასკნელი მხოლოდ მაშინ გახდება თავისი კლასის და ეპოქის ღირსეულ ლიტერატურად, როცა შესძლებს ჩვენი დროის ყველა ღირს შესანიშნავ, აქტუალურ, მებრძოლ საკითხების და ამოცანების ბრწყინვალე მხატვრულ ექვივალენტებით განაღდებას.

სხვა და სხვა დროში ბრძოლა ახალი ადამიანისათვის, მართალია სხვა და სხვა შინაარსს ატარებდა, მაგრამ საფუძველში იგი ყველასათვის „მაგარი ნერვების და ჯანსაღი აზროვნების“ (დობროლუბოვი) რეალური ადამიანებისათვის ბრძოლა იყო.

ყოველი საზოგადოებრივი კლასის ინტერესი მოითხოვს იდეალური ადამიანის ტიპის შექმნას, მით უფრო თუ ის ახალი ისტორიული ძალაა და ახალი საზოგადოებრივი წყობილების მედროშე.

ამიტომ არაა გასაკვირი, რომ პროლეტარული მწერლობის წინაშეც სდგას ეს ამოცანა, მით უფრო მაშინ, როცა რევოლიუციის ისეთი დიადი პრობლემა, როგორცაა კულტურული რევოლიუცია — ადამიანთა ძველი მასალის გადაკეთებას ნიშნავს, რომ ის ახალი ადამიანის პრობლემა არის.

ის დიადი სამუშაოების გეგმა, ქვეყნის წინაშე, რომ განვითარების გრანდიოზულ ამოცანებს აყენებს — მუშათა კლასისაგან მაქსიმალური, გმირული ენერჯის დახარჯვას მოითხოვს.

ქვეყნის ძირეულად გადაკეთების და გარდაქმნის ამოცანა, ცხოვრებაში გენერალური გეგმის გატარება, სოციალისტური ცხოვრების ფართო ეპოპეის გაღმომლა, მუშათა კლასისაგან კოლოსალურ ენერჯიას, ცოდნას, რკინის ნებისყოფას და ენტუზიაზმს მოითხოვს.

ეს კი შეუძლია მხოლოდ ამ ამოცანების განხორციელების იდეებით გამსჭვალულ ჯანსაღ აზროვნების მატარებელ ახალ ადამიანებს, რომელთა ფორმაციას სოციალისტური მშენებლობის, ენტუზიაზმის გადადების მიზნით, ხელი უნდა შეუწყოს მხატვრულ ლიტერატურამ. მათი მოქმედებისა და მოძრაობის რელიეფური მხატვრული ჩვენების გზით.

თუმცა ამასთანავე მართალია ახალი ადამიანის გამომუშავებას, ახალი ადამიანთა ლეგიონების შექმნას თვით სოციალისტური მშე-

ნებლობის, რეკონსტრუქციის პროცესი უწყობს ხელს თავისი გრანდიოზული მოძრაობის მრავალგვარი ფორმებით, (განუწყვეტელი წარმოების ტემპით, სოციალისტური შეჯიბრების ნაყოფიერებით, დამრტყმელი ბრიგადების მიღწევებით, მსუბუქი კავალერიით, წარმოების რაციონალიზაციით უზარმაზარი „გიგანტების“-ა და საღვთობის აგებით, კოლმეურნეობებით, კომუნებით, რაშიაც მუშათა კლასის მილიონიანი ცოცხალი ადამიანების გმირული ენერჯია და სოციალისტური შეგნებაა ჩაქსოვილი).

არის თუ არა მხატვრულ მწერლობაში ახალი ადამიანი?

რასაკვირველია, ის არ შეიძლება გამოისახოს იმ მწერლობაში, რომელიც სოციალისტური შეტევის გრანდიოზული მომენტში გაბზარული სარკისა და სიყვარულზე სონეტების, მონოკლისა და ყვითელი ჯემპრის მწერლობათ რჩება.

სოციალისტური მშენებლობის სინამდვილე, მისი მიხწევები და სიძნელები, სოციალ-კლასიური ბრძოლის პროცესი, სოციალისტური შეტევა, ისეთ ლიტერატურას საჭიროებს, რომელშიც გამეფებული იქნება არა წვრილ-ბურჟუაზიული, რეაქციონური და სხვა მზგავსი, იდეოლოგიური მანებლობა, არამედ ენტუზიაზმის, კომუნისტური აზროვნების მოწინავე — ახალი ადამიანების ლიტერატურა.

მხატვრულ მწერლობამ უნდა აჩვენოს თუ რა სიძნელეებით და რატკივილებით იბადება ახალი ადამიანი, როგორია მისი სახე და რას აკეთებს ის.

ეს საჭიროა და შესაძლებელიც ვინაიდან ჩვენი ქვეყნის განვითარების დღევანდლობა, გენერალური გეგმების, ინდუსტრიალიზაციის ტემპის, სოციალისტური შეჯიბრების პროცესი ახალ ადამიანთა დიდ მასშტაბს იძლევა.

თუ წარსულში შეიძლებოდა მწერალს, ახალი ყოფისა და ახალი ადამიანის შესახებ არაფერი ეწერა, ეს კიდევ გასამართლებელი იყო, ვინაიდან სუსტად სჩანდა ახალი ცხოვრების ფსკერზე მოზარდ ძალების — ახალ ადამიანების სახეები, მაგრამ ეხლა როცა ქვეყანა ხუთწლიანი გეგმებით „აზროვნებს“ ის ხელშესახებ, რეალურ მოვლენას წარმოადგენს. ხუთწლიანი სამეურნეო გეგმა არა მარტო ქვეყნის სოციალისტური გარდაქმნის გეგმაა, არამედ ახალი ადამიანის აღზრდის გეგმაც. ხუთწლიანი გეგმა აჩქარებს ახალი ადამიანის ჩამოყალიბების

ტემს, ყოველი ახალი „შახტის“ ახალი ქარხნის, ახალი კოლმეურ-
ნეობის გვერდით იზრდება ახალი ადამიანი.

ახალი ადამიანი იზრდება დიადი სამუშაოების რეალიზაციის
ყოველ ნაბიჯზე, იგი მონაწილეობას იღებს შრომის რაციონალიზა-
ციაში, იძენს ინდუსტრიალიზაციის სესხს, იბრძვის სოციალისტური
შეჯიბრებისათვის, აწარმოებს ბოლშევიკურ თვითკრიტიკას, ადგენს
მსუბუქ კავალერიას, იტანს ათას გაკვირვებას და დაბრკოლებას თა-
ვისი ერთად-ერთი სოციალისტური ქვეყნისათვის.

ქვეყნის წინსვლისა და ახალი ადამიანის
ზრდის სინამდვილე არაა „მირაჟი“, მიუხედა-
ვათ ამისა ქვეყნის შემოქმედებითი დუდილი,
ამ დუდილის მთავარი მონაწილე ძალა — ჩვენი
დროის გმირი — ახალი ადამიანი მხატვრულ ლი-
ტერატურაში ჯერ კიდევ სუსტ გამოხატულე-
ბას პოულობს.

ეს აიხსნება ერთი მხრივ იმით, რომ კლასიურად უცხო მწერლი-
სათვის მიუღებელია ჩვენი სინამდვილე, ის სოციალისტურ მშენებლო-
ბას, თავისი კლასის თვალთ უცქერის და ის რაც ცხოვრებაში ხდება
მისთვის „მირაჟია“ ან სიმახინჯე. ამიტომ მას არ შეუძლია დაინახოს
და ასახოს დღევანდელი ცხოვრების გმირი, კომუნისტი, მუშა, სო-
ციალიზმის მშენებელი ძალა.

რამდენი სქელი რომანები და პოემები დაიწერა ზედმეტი ადა-
მიანების (მ. ჯავახიშვილი), ბანდიტების (კ. გამსახურდია), ქურდე-
ბის (ლ. ლეონოვი — „Бор“), ცრუ და ყალბი ემიგრანტების (ნ. მი-
წიშვილი), აღვირ-ახსნილი, გარყენილი ადამიანების (პ. რომანოვი, მა-
ლაშკინი) შესახებ, მაგრამ არც ერთი ბრწყინვალე რომანი ჩვენი
დროის გმირის — ახალი ადამიანების შესახებ.

პირდაპირ სამარცხვინო მოვლენად გადაიქცა, საბჭოთა მწერლე-
ბისათვის წერა იმაზე, რაც წარმავალია, რაც წარსულის კოშმარია,
და უარყოფითი ჩვენს ცხოვრებაში.

დაწყებული „საერთაშორისო“ კვაკით და გათავებული მთელი
რიგი წვრილ ფეხა ორთაქალის მასშტაბის კვაკებით, სქელ ტანიანი
რომანის ობიექტად. ყოველგვარი ჯურის ნაძირალა ხდება, მაგრამ
არსად სჩანა ახალი ადამიანის ტიპი, რომელიც ასე ხელშესახებად აშე-
ნებს ახალ სოციალისტურ საზოგადოებას, ებრძვის კერძო საკუთრე-
ბას, ყოფის ძველ ტრადიციებს, მონობის ძველ ნაშთებს, აბრუნებს
სოციალიზმის უზარმაზარ ბორბალს.

აშკარაა აქ საქმე გვაქვს შემოქმედებითი ფსიხოლოგიის თავისებურ მახინჯ ფორმასთან.

მწერალი მხოლოდ, უარყოფითი მხარეებზე სწერს, რითაც ხშირად მისდა უნებურადაც თანამედროვეობისადმი საწინააღმდეგო ბუნებას ამჟღავნებს. მისი შემოქმედება უმცირესი წინააღმდეგობის გზით მიდის, ხშირათ სწერს „გულწრფელადაც“ მაგრამ ახალ მსოფმხედველობას მოკლებული, ის ნეიტრალური „ამსახველის“ როლში გაშობიდა, რითაც თავისი შემოქმედების უძლურობას, პასიურობას და მანებლობას ანტიკცებს.

მრავალი მწერალი დაავადებულია ამ სენით, ამიტომ მათ ლიტერატურულ მუშაობას არაფერი ღირებულება არ აქვს.

ისინი ცხოვრების ყალბი და მანე ფოტოგრაფიით მწერლობაში, მხოლოდ ქაობს და ბალასტს ქმნიან.

წერა იმის შესახებ, რაც უარყოფითია, რაც ცხოვრების ბნელი, ქუჩყიანი მხარეა — უფრო ადვილი საქმეა. აქ ადვილად შეიძლება ძველი ტრადიციული ხერხების გამოყენება, გმირის, სიუჟეტის ტრადიციული ტრაქტოვკა. მოთხრობის ტრადიციული კომპოზიციით აშენება, მაგრამ სულ სხვაა ახალი ადამიანების და ახალი ცხოვრების მხატვრული ათვისება და მისი ახალი მოცემა. აქ ახალი მასალა ლიტერატურისაგან ახალი ხერხების, გამოხატულების ახალ საშვალეებს ეანრებს თხოულობს.

მაგრამ რა ქნას იმ მწერალმა, რომელსაც ახალ მოვლენებზე ახალ ადამიანებზედაც წერის სურვილი აქვს, მაგრამ არა აქვს უნარი ახალ მასალის ახალი ტრაქტოვკისა და დაფორმების?

ასეთი მწერალი რასაკვირველია, მეტ წილათ შტამპს და ხალტურას იძლევა, სადაც ახალი ცხოვრება საცოდავთ გამოიყურება, მაგრამ უფრო საცოდავთ ჩვენი დროის გმირი — ახალი ადამიანი.

მწერალმა იცის, რომ ახალი ადამიანი — ეს კომუნისტია. კომკავშირელი. პიონერი. მუშა. მაგრამ იმის გამო, რომ თვითონ არ სდგას ჩვენი დროის საზოგადოებრივი იდეალების სიმადლეზე — მას ისე ხატავს, როგორც ასჯერ და ათი ათასჯერ დახატულა „გმირი“ საერთოდ.

აქედან კი იბადება ყალბი, სხემატიური, უსიცოცხლო და უარყოფითი ტიპების და მოვლენების ლიტერატურა — სადაც „სიკეთისა“ და „ბოროტების“ ტრადიციული „სამკუთხედების“ პრინციპზე აშენებული ნაწარმოებები, უმცირესი წინააღმდეგობის ლიტერატურის ზედმეტ ნაკადს ქმნის.

სამწუხაროა, რომ უმცირესი წინააღმდეგობის გზას პროლეტარული მწერლების შემოქმედებაც რომ ვერ აცდა.

პროლეტარული მწერალი სოციალიზმის მშენებელი, მუშათა კლასის მწერალია, ამიტომ მისთვის არ უნდა იყოს უცნობი ჩვენი ცხოვრების სოციალური სინამდვილე. სოციალიზმის მშენებლობის გზები, მუშათა კლასის ყოფა-ცხოვრების დეტალები, ხუთწლიანი გეგმის, ინდუსტრიალიზაციის ტემპის კოლმეურნეობების აზრი და მნიშვნელობა.

მისი მხატვრული აზროვნება, მხატვრული მასალა ამ მოვლენებთან უნდა იყოს დაკავშირებული.

მისი ტენის უჯრედები მუშათა კლასის სოციალისტური ბრძოლის პერსპექტივებით, ყოველდღიური ამოცანებით უნდა იყოს გამსჭვალული. ამის გარეშე პროლეტარული მწერალი ვერ იარსებებს, ვერ შესძლებს სოციალიზმის უზარმაზარ ლაბირინტში გაგნებას, ახალ აღამიანების დანახვას, კლასიური ბრძოლის ანალიზში გარკვევას, რომლის შედეგათ იდეოლოგიურ შეცდომებთან ერთათ ადგილი ექნება შემოქმედებით უნიადაგობას, უპარტიო ფოტოგრაფიულობას.

რით შეიძლება აიხსნას ის ფაქტი, რომ უარყოფითი მოვლენების ლიტერატურის შედგენაში პროლეტარული მწერლებიც, რომ არ წარმოადგენენ გამონაკლისს, რასაკვირველია, ისევ იმ შემოქმედებითი სიძნელებით, რომელსაც ახალი მასალის პერსპექტივაში ჩვენება, სწორი პოლიტიკური ათვისება და მხატვრული სისტემატიზაცია მოითხოვს. ეს კი რაც ასე ადვილი საქმე არაა და დიდ პოლიტიკურ და მწერლურ გამოცდილებას საჭიროებს, ამიტომ ზოგჯერ პროლეტარული მწერალიც მიმართავს ლიტერატურის იაფფასიან საშვებებს და ცხოვრების უარყოფით მოვლენებს ხატავს. უარყოფითი მოვლენების დანახვა კი „უბრალო“ თვალითაც შეიძლება უარყოფითი პერსონაჟების, ინტრიგების, სიუჟეტის გამონახვა და „გამოგონება“ უფრო ადვილია, ვიდრე ცხოვრების ღრმა პროცესის, სოციალური ძვრების, ეპოქის მთავარი გმირების მხატვრული ასახვა.

უკანასკნელი, რასაკვირველია, იმას არ ნიშნავს, რომ მწერალმა ცხოვრების უარყოფითი მხარეს ყურადღება არ მიაქციოს, წამოიგოს ცხვირზე ვარდისფერი სათვალეები და მხოლოდ „ნათელ“ მხარეებზე სწეროს, პირიქით ერთიც და მეორეც საჭიროა, მაგრამ ეს ისე არ უნდა ხდებოდეს, რომ „უარყოფითი“ ხეების უკან არ იფარებოდეს „დადებითი“ მოვლენების ტყე.

მრავალ პროლეტარულ მწერალს კი ეს შებრუნებულთ ემართება, იმის მაგიერ, რომ დახატოს კომუნისტების კავშირელის კოლხოზელი გლეხის ტიპი ისე, როგორც სოციალისტური მშენებლობის მონაწილე ძალა, ახალი ქვეყნის წარმომადგენელი, მას გაორებულ გადაგვარებულ სახით ხატავს.

განსაკუთრებით არ წყალობს ბედი კომუნისტებს, პარტიულებს, კომკავშირელებს, ჩვენი დროის ამ ნამდვილ გმირებს არა პროლეტარულ მწერლების ნაწარმოებებში, აქ ისინი არიან ან მოძალადეები ან სულელები, ან გარყვნილი ან მიტმასნილი ელემენტები (ლ. მეტრეველი „ბოლშევიკი“ ი. ქორქია „დარეჯანის ნაჩუშარი“ მ. ჯაფარიშვილის „დამპატიყე“).

აშკარაა, ის ხალხი, ვინც თავისი კლასის ინტერესებისათვის არ ზოგავს თავს რევოლიუციონურ ბრძოლაში, ეწევა უზარმაზარ სოციალისტურ აღმშენებლობას, ანხორციელებს კაცობრიობის საუკეთესო ადამიანების, მეცნიერების, ფილოსოფოსების, გიგანტიურ იდეების „არხიტექტორების“ იდეალებს — ნუ თუ ამ ბრმა და „ლაჩარი“ მწერლების შემოქმედების ღირსია?

რასაკვირველია არა და მარქსისტული ლიტერატურული კრიტიკის ბასრი იარაღი. ტყვილათ არაა მიმართული მათ მიმართ და თუ ეს კრიტიკა ხშირად პერმანენტული თავდასხმის სახეს ღებულობს, და მნაშავეა ისევე ის მწერალი, რომელიც ვერ ახერხებს საუკუნის იდეურ სიმაღლეზე დგომას და თანადროულობასთან საერთო ენის გამონახვას. ყოველი მწერლის ღირებულება იმაშია, თუ რამდენათ შეიარაღებულია თავისი დროის იდეებით და საზოგადოებრივი ცხოვრების ცოდნით.

დროა ვიცოდეთ, რომ მწერლის ლიტერატურული წონა, იზომება არა უბრალო სასწორით, არამედ ეპოქის მიერ, სადაც ხშირად ერთ პატარა წიგნაკსაც კი შეუძლია მთელი ეპოქის შექმნა და მწერლის უკვდავების უზრუნველყოფა, რაზედაც არ იტყოდნენ უარს მრავალი თანამედროვე მწერლებიც.

მხოლოდ ეპოქის იდეურ სიმაღლეზე დგომამ, მუშათა კლასის ყოველდღიური სინამდვილის ღრმა ცოდნამ მისცა საშუალება ცნობილ მოწინავე პროლეტარულ მწერალს, კომუნისტს ალ. ბეზიმენსკის დაეწერა ისეთი საუკეთესო ნაწარმოები, როგორცაა მისი პიესა — „Выстрел“, რომელსაც სამართლიანათ უწოდებენ, ჩვენი დროის „ვაი ჭკუისგან“-ს.

აღ. ბეზიმენსკის ამ საუკეთესო ნაწარმოების თემად აღებულია მუშათა კლასის ყოველდღიური ბრძოლა სოციალიზმისათვის. მისი ტივილები და მიხწევები, სოციალისტური შრომის ენტუზიაზმი დაბრკოლებათა გადალახვის ხალისი, ჩვენი დროის ცოცხალი მოქმედი ადამიანების, სოციალისტური შეტევის, შრომის გმირების კორჩაგინების, დემიდოვების, ოზოლების და მრავალ სხვათა, რომელთა სახელებით აჭრელებულია ჩვენი ყოველდღიური გაზეთების ფურცლები.

სასიხარულოა პროლეტარული მწერლის ყოველი ასეთი მიხწევა, მაგრამ რა უნდა ქნა იმ პროლეტარული მწერლის წინააღმდეგ, რომელიც ჩვენს ეპოქაში, მხოლოდ იაფფასიან სიუჟეტთან რომანებასწერს ან თავის შემოქმედების ობიექტად ზედმეტი ადამიანები გაუხდია?

კ. ლორთქიფანიძის მთელ რიგ ნაწარმოებში, ზედმეტი ადამიანები, ხან კომკავშირლების, პარტიულების ხან საექვო ობივატელების პასპორტით დასეირნობენ.

„ხავსში — კომკავშირელი გუგა როგავა ავათმყოფი ენტუზიასტის, ზედმეტი ადამიანის ტიპია.

„პირველ დედაში“ — კომკავშირელი ქალი გაიანე, თითქმის კომკავშირელი „პროსტიტუტკა“.

„მესამე გზაში“ — „სიყვარულის სამკუთხედების“ გალიაში მომწყვდეული „თამარ ცბიერი“.

ფრიად ორიგინალურად დაწერილ „ფოტოგრაფში“ დაჩაჩანაკებული ობივატელი ფოტოგრაფი პიმენი.

აი კ. ლორთქიფანიძის პროზის — ზედმეტი ადამიანის გმირების გალერეია.

არც მეორე პროლეტარული პროზაიკი — ე. პოლუშორდვინოვი სდგას ამ მხრივ წინ. დაწყებული მისი პატარა მოთხრობებით „ვერცხლის ქამარით“, „ლურჯი სუფრით“ და გათავებული თუ გინდ უკანასკნელი „რკინის ძმებით“ — ჩვენი დროის გმირი არსად არ სჩანა.

პირიქით „ვერცხლის ქამარის“ ყარაჩოლელი გმირის მემწვანილე ფირანას სიყვარულის პატარა რომანი მის ნაწარმოებებში სხვადასხვა ვარიანტით მეორდება.

სიყვარულის „საბედის წერო“ ხიფათებს არაა მოკლებული მისი ახალი მოთხრობა „შაშვილარიც“.

სადაც სვანეთის სოფლის ახალი ყოფა-ცხოვრების ფონზე ადამიანის ჩვენების ცდაა, მაგრამ ეს ცდა გაფუჭებულია ლის ფონზე დატრიალებული — ხანჯლით, ცრემლით, ღალატით.

ე. პოლუმორ დვინოვის მოთხრობებში სიყვარული ყველგან არღვევს მისი სოციალური თემატიკის პერსპექტივას და მის მოთხრობებას სოციალური ღირებულებას უკარგავს.

რაც შეეხება მის მოთხრობებში — ჩვენი დროის გმირის ჩვენებას, ის მხოლოდ მჭრალ ხაზებშია, მის ორიოდ მოთხრობაში „ორი მზეში“ და „შაშვილარში“.

„შაშვილარის“ გმირი სვანი — ბათირი, ახალი ადამიანია მხოლოდ საზოგადოებრივი მუშაობის ფონზე, მაგრამ ყოფის და ტრადიციის საკითხებში ფეხებ შებორკილი, რაც ხელს უშლის იმას, რომ ის ახალი ადამიანი იყოს.

— ბათირ, ბათირ

— რა გინდა, ვინა ხარ,

— როგორ თუ რა მინდა, მე ავტორი ვარ, რას შვრები, კაცსა კლავ?

— ღირსია და ვკლავ.

— ბათირ ეს შენ არ შეგშენის. მთელი თემი შენ შემოგცქერის, მაგალითს შენგან იღებს და შენ, რომ კაცი მოჰკლა, რა უნდა სთქვან, თითონ უარეს იზამენ.

— არა, სასიკვდილო უნდა მოკვდეს, ვინც რა უნდა სთქვას, თითონ ხომ უარეს იზამდენ.

— ხანჯალი ჩააგე ბათირ. ნუ გავიწყდება, რომ შენ ჩემი სურვილების ამსრულებელი ხარ. მე მინდა შენ ახალი ადამიანად გამოგიყვანო. მთელ თემში პირველობა მოგანიჭო და შენ კი სჩადიხარ იმას, რასაც ყოველი სვანი ჩაიდენს“.

ამჟამად ახალი ადამიანის, ჩვენი დროის გმირის, ამ სახით ჩვენება არაა დამაკმაყოფილებელი.

ახალი ადამიანი პროლეტარული მწერალთა ბელეტრისტიკაში თითქმის არ სჩანა, არ სჩანა იგი კომკავშირელ მწერალთა ნაწარმოებებშიც.

რაც შეეხება ისეთ ნაწარმოებებს, როგორცაა კ. კალაძის „როგორ“ ვ. სამსონიძის „პირველი ქართველი“ ნ. ზომლეთელის „ფქლი“ და სხვა ყველგან რევოლიუციონური წარსულის თემაა, სადაც ჩვენი დროის გმირი არც შეიძლება იყოს.

არ სჩანა ახალი ადამიანი, ჩვენი დროის ნამდვილი გმირი პროლეტარულ პოეზიაშიც. მხოლოდ ორიოდ ეპიური პოემა თუ ხსნიხ ამ ფრჩხილებს.

ასეთია ამ შემთხვევაში ფ. რ. ნ ა რ ო უ შ ვ ი ლ ი ს პოემების ციკლი „ყ ო ფ ა - ც ხ ო ვ რ ე ბ ა ს ა ბ ჭ ო თ ა ს ო ფ ე ლ შ ი“, სადაც სოფლად კლასიური ბრძოლის სოციალისტური აღმშენებლობის ფონზე ახალი გლეხების შტრიხებია მოხაზული.

აი ყველაფერი ის რაც პროლეტარული ლიტერატურის საუნჯეს შეადგენს.

მაგრამ სადაა ამ საუნჯეში ახალი, ცოცხალი ადამიანი, რომელიც ჩვენს დღევანდელ სინამდვილეში დიდი ხანია უკვე აშენებს ახალ ცხოვრებას. ვაეკაცდება სოციალიზმის შენების საქმეში, მაგრამ აგვიანდება მხატვრულ ლიტერატურაში შესვლა, მხატვრული ლიტერატურის გარეშე რჩება.

შეიძლება მხატვრული ლიტერატურა უძლურია იმისათვის, რომ ცხოვრების ეს ახალი მონაწილე ძალები დაინახოს მოქმედების და ტემპების (ДЕЙСТВИЯ И ТЕМПОВ) ადამიანები ასახოს, მაგრამ მით უარესი მისთვის, ცხოვრების კუდში მოჩანჩალე, მწერლობა უნაყოფო მწერლობაა.

„ცოცხალი“ თუ ახალი ადამიანი

ახალი ადამიანის პრობლემას, არც ჩვენი მარქსისტული ლიტერატურული კრიტიკაში ხვდა წილათ, სწორი დაყენება და გაშუქება. ის თეორეტიულ-მეთოდოლოგიური დაბნეულობა, რომელიც მარქსისტულ კრიტიკაში ზოგიერთ კრიტიკოსებს შემოაქვთ, ახალი ადამიანის საკითხშიაც გამომჟღავნდა, განსაკუთრებით ეს თვალსაჩინო ხდება რუსი ნაპოსტოველი კრიტიკოსების შორის, სადაც ყველაზე უწინ ახალი ადამიანის პრობლემა ერთ-ერთ მორიგ ამოცანათ იქნა აღიარებული პროლეტარულ ლიტერატურისათვის („Реалистиче-ский показ личности, как очередная задача пролетарской литературы“ — Ю. Либединский).

მაგრამ ამ საკითხმა იმ თავითვე მიიღო არა სწორი ფორმული-როცა და შემდეგში კიდევ უფრო მრავალი ყალბი რედაქციები.

ახალი თანამედროვე ადამიანის პრობლემა გადაიქცა „ცოცხალი ადამიანის“ პრობლემად, უკანასკნელი „გარმონიულად“, „გატანად“ ნიული“ ადამიანის ძიებამ კი შექმნა ყალბი „ფსიხოლოგიის“ თეორია.

„ახალი“ და „ცოცხალი“ ადამიანების ტერმინები ერთმანეთში აირია, ზოგან „ახალი და ცოცხალი“ ადამიანი ერთ მცნებაში მოექცა, ზოგან დასცილდნ ერთმანეთს და ცალ ცალკე ცხოვრება იწყეს, მაგრამ საბოლოო გამარჯვება მაინც „ცოცხალ“ ადამიანის პრობლემას ერგო.

ამის გამო კარგათ იყო ნათქვამი ლეფელი ნ. ჩუჟაკის მიერ: „Люди хотят сказать, живой показ человека не в пример „мертвой схоластике“ и „гнилому агитку“. Вышло же: показ живого человека, что тоже не одно и тоже“ („литература жизнестроения“).

პროლეტარული ლიტერატურის შემოქმედებითი განვითარების გზაზე, აშკარაა დაისმებოდა საკითხი „მკვდარი სხოლასტიკისა“ და „დამპალი აგიტკის“ წინააღმდეგ, მაგრამ იგი არ უნდა გამოხატულიყო მარტო „ცოცხალი“ ადამიანის ლოზუნგში, რადგან ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგი შტამპის საწინააღმდეგო ლოზუნგია, მხატვრულ ნაწარმოებში მოცემული გმირებისა და ადამიანების, მეტი მხატვრული დამაჯერებლობით, ცოცხლად ჩვენების ერთ-ერთი ფორმა. (უკანასკნელი რასაკვირველია არ ნიშნავს იმას, რომ ყოველ ნაწარმოებში „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგის და თანახმად ყოველი „ცოცხალი“ ადამიანი ახალი ადამიანი იყოს).

პროლეტარული ლიტერატურის მორიგ ამოცანას კი უნდა შეადგენდეს არა ნეიტრალური, უპრინციპო უპარტიო ლოზუნგის რეალიზაცია „ცოცხალი“ ადამიანის ჩვენება, არამედ ახალი ადამიანების, ჩვენი დროის გმირების ცოცხალი მხატვრული დამაჯერებლობით მოცემა.

„ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგით შეარაღებული პროლეტარულ მწერალს, შეიძლება მისდა უნებურად ჩვენი დროის გმირიც დაავიწყდეს.

ასე დაემართა ამ ლოზუნგის უმთავრეს სულის ჩამდგმელს ნაპოსტოველს კრიტიკოსს ვ. ერმილოვს, რეალისტურ ლენოვის „ქურდში“ კ. ფედინის „ტრანსვალში“ „ცოცხალი ადამიანის რეალისტურად“ დახატული ადამიანები — ჩვენი დროის გმირებათ მიილო („Проблема живого человека в современной литературе и „Вор“ Л. Леонова“).

ვ. ერმილოვის აზრით, თანამედროვე ლიტერატურის ცენტრალური ამოცანაა — ცოცხალი ადამიანის პრობლემა ან „ადამიანის პიროვნების“ „რეალისტური“ ჩვენების პრობლემა.

იგი „ცოცხალი“ „კონკრეტული“ ადამიანის ჩვენებისათვის იბრძვის: „Конкретное—это живое, а живое всегда переплетено тысячами корней и нитей с множеством других явлении, она всегда связана с жизнью некоего целого“ (გვ. 33). ამის შემდეგ ერმილოვი უსაყვედურებს პილნიაკს, რომ მან ვერ შესძლო „ადამიანის პიროვნების“ რეალისტური ჩვენება, რომ ვერ გამოიკირა ის მთავარი, რაც ადამიანის პიროვნებას ახასიათებს.

თუ რა ნაირი „ცოცხალი“ ადამიანები და ადამიანის „პიროვნების“ რეალისტური ჩვენება აინტერესებს ვ. ერმილოვს ეს შემდეგიდანაც სჩანა:

Конкретный человек, является по определению маркса, не чем иным, как „совокупностью общественных условий“ единственная основа для создания если не вечного, то долговечного образа человека на земле“.

ამის შემდეგ ადვილად ვასაგებია „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგი სიყალბე და ვ. ერმილოვის ის შეცდომა, რომელიც დაუშვა მან „გარმონიული“ ადამიანის პრობლემის გამოგონებით.

მაგრამ, როგორც ვიცით ერმილოვმა ბოლომდის ვერ შესძლო ამ ეკლექტიზმის გარმონიული შეთავსება პროლეტარულ ლიტერატურასთან და ამ ბოლო დროს არაფერს სწერს ამის შესახებ, მაგრამ

ფაქტი, მაინც ფაქტად რჩება, რომ პროლეტარულ ლიტერატურულ კრიტიკაში ჯერ კიდევ თავს ინახავს „ცოცხალი“ ადამიანის ტიპი. ციპო ლოზუნგი:

ჩვენ ვეთანხმებით ამხ. ავერბახს, რომ: „живой человек — то звено за которое надо ухватиться, чтобы создать подлинные литературные типы“.

ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მწერლის მიერ დახატული ასეთი „ცოცხალი“ ადამიანი შეიძლება ჩვენი დროის გმირი არ ყოს, არამედ კლასიური ბრძოლის სინამდვილეში კლასიური მტრის ცოცხალი წარმომადგენელი.

რით არ არის მაგალითად მ. ჯავახიშვილის „დამპატიე“ „ცოცხალი“ ადამიანი? შეიძლება იმით, რომ ის კლასიური მტრის ყალბი და მიუღებელი ტიპია, ჩვენი თანამედროვეობისათვის?

ვის შეუძლია დაამტკიცოს, რომ კ. ფედინის „ტრანსვალის“ — გმირი სვააკერი „ცოცხალი“ ადამიანი არაა, მაგრამ „ცოცხალია“ ის არა როგორც ახალი ადამიანი, არამედ ახალი კლასიური მტერი.

აშკარაა ყოველი „ნაწარმოების ყველა გმირები „ცოცხალი“ ადამიანები უნდა იყვნენ და არა შტამპი, სხემა, მოხეტიალე, ლოზუნგი და პლაკატი. მტერიც კი ცოცხლათ ნაჩვენები უნდა იქნეს — როგორც ცოცხალი მტერი. მიუხედავად ამისა რასაკვირველია უდაოა, რომ ჩვენ ყველაზე მეტად დაინტერესებული ვართ ჩვენი დროის — პროლეტარიატის, სოციალიზმის მშენებელ გმირის ჩვენებით“ — (ლ. ავერბახი — Противники ли мы психологизма“).

აქედან კი აშკარაა, რომ ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგი შეცვლილი უნდა იქნეს პროლეტარული ლიტერატურისათვის მისაღები სხვა რომელიმე კლასიური ლოზუნგით.

„ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგი ისე, როგორც „კლასიკებისაგან სწავლის“ ლოზუნგი — უპარტიო ლოზუნგია.

ქართულ მარქსისტულ ლიტერატურულ კრიტიკაში ვ. ერმილოვის მგზავსი შეცდომები არავის მოსვლია, მაგრამ არც არავის ამოუგდია და გადუმინჯავს ამ ლოზუნგების კონკრეტული შინაარსი.

ხუთ წლიანი გეგმების, კულტურული რევოლუციის პრაქტიკული განხორციელების და გრანდიოზული შედეგების პერიოდში პროლეტარული ლიტერატურის წინაშე, ძირითადი „თემები, რომლებიც უცდიან თავიანთ ავტორებს“ სოციალისტური მშენებლობის პროცესში მოზარდი და მომქმედი ახალი ადამიანია.

ამიტომ მისი (ე. ი. პროლეტ-ლიტერატურის) მორიგი ამოცანაც არა საერთოდ „პიროვნების“ არამედ ახალი ადამიანის ჩვენი დროის ოძირის ჩვენებაა.

ტურგენევის ბ ა ზ ა რ ო ვ მ ა რუსეთის ცხოვრებაში თავის დროზე დაბადა ათასი ნილილისტი, მ ა ქ ს ი მ გ ო რ კ ი ს „დედამ“ რევოლუციონური ბრძოლის და კლასიური ზიზღის ცეცხლით აღზნებული ასეული დედები.

ჩვენი პროლეტარული ლიტერატურის ზეგავლენაც არ უნდა იყოს ნაკლები, ვიდრე რომელიმე ეპოქის მწერლების.

ჩვენი ეპოქა წარსულ ყველა ეპოქებზე დიდია და გეგმონიისათვის ბრძოლაში გამოსული პროლეტარული ლიტერატურაც, კომუნისტური ზემოქმედების და ზეგავლენის უდიდესი იარაღი უნდა გახდეს.

ამას კი ის შესძლებს ჩვენი დროის კომუნისტური სინამდვილის მხატვრულ ტილოებზე გადატანით.

რკინის კოვორტის კომუნისტური პარტიის ღირსეული შვილების — კომუნისტების, კომკავშირლების, მუშების, კოლხოზელ გლეხების, სოციალისტური შეჯიბრების, ავანპოსტზე მდგომი დამკვრელ ბრიგადების, ცოცხალი ენტუზიაზმით აღჭურვილი ახალგაზრდა მწარმოებლების, ბიუროკრატიზმთან, წერა-კითხვის უცოდინარობასთან, წარსულის კოშმართან, ყოფითი სიღამპლესთან მებრძოლი ჩვენი დროის ახალი ადამიანების ჩვენებით.

ჩვეულებრივი, მაგრამ ზღაპრულათ გრანდიოზული საქმის მკეთებელი გმირების — მხატვრულ ჩვენებით.

ესაა პროლეტარული ლიტერატურის პირდაპირი დანიშნულება მისი უდიდესი მოვალეობა.

შალვა რაფიანი

„მეოცნებეს დღიური“.

(ალ. აბაშელის პოეზია)

ალ. აბაშელი ერთ-ერთი პირველი სიმბოლისტთაგანია საქართველოში. მისი შემოქმედება, განსაკუთრებით პირველ პერიოდში ვითარდებოდა რუსეთის სიმბოლიზატების (ბალმონტს და სხვ.) გავლენის ქვეშ.

ალ. აბაშელის პირველი წიგნის — „მზის სიცილი“-ს ძირითადი მოტივები იყო: მარტოობის გრძნობა, ცხოვრებისაგან გაქცევა და ბუნების კულტი. ეს მოტივები ღრმად გაბატონებულია მის შემოქმედებაში.

განელო დრომ... ცხოვრებამ დამიხშო კარები.
განეშორდი ქვეყანას, — არავის ვეკარები.
რაც იყო არ მჯერა, — გამოქრა ყოველი.
მომავლის არ-რა მწამს, — აღარას მოველი...

(„ელეგია“).

უკმაყოფილება საერთოდ ცხოვრებით, მომავლის ცეცხლის უქონლობა, სწრაფვა ამ ქვეყნიერებისაგან განშორებისა — აი, რის შესახებ გაიძახის ალ. აბაშელი; აქედან — ის მიისწრაფის შექმნა თავისი საკუთარი, ინდივიდუალისტური სამყარო, რომელიც დაშორებული იქნება „სოფლის ჩოჩქოლს“; „მთის კლდოვან თხემზე გამოკვეთე საკუთხეველი. შიგ დავბინავდი, სოფლის ჩოჩქოლს განშორებული“ — ამბობს ის ერთ-ერთ თავის ლექსში („ჩემი ტაძარი“).

რა კი ალ. აბაშელს აღარ სურს მონაწილეობა მიიღოს ცხოვრების ჭიდილში, არ სურს ცხოვრებაში მომქმედ პროგრესიულ ძალებს ამოუდგეს გვერდში, ამიტომ სრულიად ბუნებრივად მასში ავადმყოფ-

ური განწყობილებები ისადგურებს. ის მიისწრაფვის რალაც უაზრო-
განუსაზღვრელობისაკენ:

ზევით მოვიხმე ოქროს ნავი, ცეცხლით ნაჭედი,
და შევაცურე ლურჯ ეთერში ცის კამარადა,
მას მივანდევი სულის სწრაფვა და ჩემი ბედი,
ჰაერს ვეკეთე, ავაქვრე სხივი ქნარადა.
მზის ისრებს გავყვე ცის კიდურზე, მაღლა ფრენითა,
სხივთ ოკვანეს ავუტოვე ტალღა მთითოლვარე
ზღვა უნაპირო ათამაშდა ზვირთთა დენითა,
გადაიშალა თვალ-უწყდენი ცა მოელვარი.
ოქროდ ჰფერილი ღრუბელთ გუნდი მწყობრად მდრინავი,
მთის მწვერვალს ჰბურავს, დედაშიწას თავს დასტრიილებს,
ნავი კი მიჰქრის, ცად მიილტვის, ლაღად მცურავი,
ფირუზ ტალღებში სხივებს ანთებს და მისტრიალებს...

(„მზის წიაღში“)

მარტოობისა და ცხოვრებისაგან გაქცევის მისწრაფებათა გვერ-
დით „მზის სიცილში“ მნიშვნელოვანი ადგილი აქვს დათმობილი ბუ-
ნებას, ბუნების მოვლენებს. მაგრამ აქ აბაშელისათვის მთავარი არის
აოა თვით ბუნება, არამედ პირადი განწყობილებანი და განცდანი.
რომელსაც ის ამქვანებს ბუნების მეშვეობით. ბუნებაში მას უყვარს
უმთავრესად ის, რაც ხელს უწყობს ამ ქვეყნისაგან გაქცევაში. მაგ.
„მზის სიცილში“ აბაშელს აქვს მიძღვნილი ლექსები მზისადმი („მზის
წიაღში“ და სხვ.). ეს უკანასკნელი კი მისთვის არის სიმბოლო უსაზ-
ღვროებაში გაქცევის.

„მზის სიცილში“ ალ. აბაშელი ხშირად ხმარობს გამოთქმებს:
„მთის მწვერვალზე ლოცვად მდგარმა, ცად აფრენა განვიზრახე“,
„მეც მსურს ცისკენ ასაფრენად ფრთა გავშალო“, „ლალ ოცნებით
აფრენილმა მთაზე ფრენა არ ვიკმარე, ცას ავეკარ ხილულ ღმერთად,
მთის მწვერვალს გავეყარე“ და სხვ. ამ გამოთქმებშიაც გარკვეულად
იგრძნობა აბაშელის ლტოლვა ცხოვრებისაგან გაქცევის.

ასეთია აბაშელის შემოქმედების მოტივები „მზის სიცილის“ მი-
ხედვით.

როგორც ვხედავთ აბაშელის „მზის სიცილის“ პერიოდის შემოქ-
მედების ანტი-სოციალისტური ხასიათი უდავოა. აქ სასოწარკვეთი-
ლებისა და დაცემულობის მთელი „ფილოსოფიაა“. — ეს არის
მსოფლმხედველობა დეზერტირის, რომელიც სამკვდრო-სასიცოცხლო
ბრძოლის დროს (რომელიც თვითმპყრობელობასა და მუშათა კლასს
შორის სწარმოებდა), გარბის ცხოვრებისაგან და თავისი პოეზიით გა-
მოდის დაცემულობის მდგროშეთ, — გაურბის თავის დროის ცხოვრე-

ბის წინააღმდეგობებს და ბინავდება ფანტაზიის სფეროში. ესტეტიკურ განწყობილებების ქვეყანაში.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს ისიც, რომ იყო მომენტები, როდესაც აბაშელი „ცდილობდა“ გამოესწორებია „შეცდომები“ და დაბრუნებოდა ცხოვრებას. ამის შედეგი იყო „საზოგადოებრივ“ განწყობილებებზე აშენებული ლექსები („აღდგომა“ და სხვ.), მაგრამ საბოლოოთ ასეთი ლექსები „შემთხვევითი“ იყო. მთლიანად „მზის სიცილი“ მაინც პესიმისტურ, დაცემულ და უიმედო განწყობილებებზე იყო აშენებული.

საერთოდ „მზის სიცილის“ მიხედვით აბაშელის პოეზიას ახასიათებს ცვალებადობა, გრძნობის ზერელეობა, გარეგანი ეფექტი და ქაოტიურობა. ამ ნიშნებით ის ძლიერ უახლოვდება ბალმოტნს.

ჩვენი დახასიათება „მზის სიცილის“ არ იქნება სრული, რომ არ აღვნიშნოთ ინდივიდუალისტური ტენდენციები, რომელიც ზოლივით არის გავლენილი მათში. „მზის სიცილში“ აბაშელი იძლევა ცხოვრებისაგან გაქცეულ პიროვნების კულტს. ყველგან თავის „მე“-ზე არის მოთქმა. „ჩვენ“-ს ვერსად ვერ შეხვდებით.

გ. პლენხანოვი ერთ-ერთ თავის წერილში არკვევს რა აბაშელის მსგავს ხალხის მსოფლმხედველობის შინაგან მექანიკას, აღნიშნავს: „როდესაც დამიანს „დაენგრ“ ყველაფერი, გარდა საკუთარი „მე“-ს... მაშინ არაფერი არ უშლის ხელს მას შეასრულოს მშვიდი მემატიაანის როლი დიდი ომის, რომელიც სწარმოებს თანამედროვე საზოგადოებაში. მაგრამ, არა! მაინც არის რაღაც, რაც ხელს უშლის შეასრულოს ეს როლი. ამ რაღაცად იქნება სწორედ ყოველგვარ საზოგადოებრივ ინტერესის უქონლობა... რისთვის გამოვა საზოგადოებრივ ბრძოლის მემატიაანეთ ადამიანი, რომელიც მცირედათაც კი არ არის დაინტერესებული არც ბრძოლით, არც საზოგადოებით. ყველაფერი, რაც შეეხება ასეთ ბრძოლას მოჰგვრის მას განუსაზღვრელ მწუხარებას, და თუ ის ხელოვანია, მაშინ ის თავის ნაწარმოებში არ მიუთითებს მასზე. ის იქაც დაიწყებს ძიებას „ერთად-ერთ რეალობის“. ე. ი. თავისი „მე“-ს. მაგრამ მის „მე“-ს მაინც შეუძლია მოწყენა, რადგანაც მას არ ექნება სხვა საზოგადოება, გარდა თავისი თავისა, ამიტომ ის მოიგონებს იმისათვის ფანტასტიკურ „იმ მზრის“ ქვეყანას, რომელიც მაღლა დგას დედამიწაზე და მიწიერ „საკითხებზე“. ასე სჩადის დღეს ბევრი თანამედროვე ხელოვანი“.

როგორც ვხედავთ გ. პლენხანოვს აბაშელისებურ ხალხის გატაცება „იქეთა“ ქვეყნით, გამოჰყავს მათ ინდივიდუალიზმისაგან. აქედანვე გამომდინარეობს მათი უყურადღებობა ცხოვრებისადმი: „პო-

ეტებს, რომლებსაც თავისი თავი უყვართ, როგორც ღმერთი, არ შე-
უძლიათ ჰქონდეთ რაიმე ინტერესი იმისადმი, რაც ხდება მათ გარეშე.
მო არსებულ საზოგადოებაში“...

აბაშელის პოეზიის ძირითად ხასიათს განსაზღვრავს ის მდგო-
მარეობა, რომელიც შეიქმნა 1905 წ. რევოლიუციის შემდეგ. ამ დრო-
ის ინტელიგენციაში ხდება „ღირებულებათა გადაფასება“. ინტელი-
გენციის პროგრესიული ნაწილი გარკვეულათ მუშათა კლასის მხარე-
ზე დგება და მასთან ერთად აქტიურ რევოლიუციონურ მუშაობას
აწარმოებს, უფრო მცირე ნაწილი კი პირდაპირ ბურჟუაზიისა და
თვითმპყრობელობის მხარეზე გადადის. კიდევ რჩება ინტელიგენციის
საშუალო ფენა, რომელიც იბნევა, გზაჯვარადინზე დგება და არ იცის
რა მოიმოქმედოს, საით წავიდეს. აბაშელი სწორედ ინტელიგენციის
ამ საშუალო ფენას ეკუთვნის და მის მისწრაფებებს ამჟღავნებს თავის
პოეზიაში...

ოქტომბრის რევოლიუცია ალ. აბაშელმა არ მიიღო. საქართვე-
ლოს გასაბჭოების შემდეგ წლებში მისი პოეზია გამსჭვალულია კი-
დეე უფრო ღრმა პესიმიზმით, დაცემული განწყობილებებით, მტრო-
ბით პროლეტარიატის ხელისუფლებისადმი და სხვ.

„ანთებულ ხეივანში“ ალ. აბაშელი გვამცნობს, რომ დაიღალა,
რომ ის „დათოვლილ ბალში“, რომ „იწვის გრძნობა დამწყვედული,
გული შხამით დაიფერა“, რომ „მწარე ცრემლით ვასაზრდობ მე ჩემ
სევდით მოცულს ვნებას“, რომ „ცრემლით აივსო ჩემი გული და და-
ზიანდა“, რომ „ღამის სევდამ მოიხმო“, რომ „ჩრდილით ვიმოსვი,
ვით მზე ჩასული“, რომ ის თხზავს „მწუხარების ფსალმუნს“, რომ
დადგა მისი „სულის შემოდგომა“, რომ მასში „სევდამ და ცრემლმა
დაისადგურა“ რომ ის „სასაფლაოს მიადგა“ და სხვ.

ამ გვარათ, უიმედობა, სიცალიერე და მოწყენილობა, რითაც
არის შეპყრობილი აბაშელი. ეხლა მაში უკიდურესი ინდივიდუალიზ-
მი არის შექრილი, ის „მე“-თი არის შემოზღუდული მთლიანად და
განუწყვეტილ მის შესახებ ლაპარაკობს. „ყვითელ ტყესა ჰგავს ჩე-
მი სულიცა, იქაც ცრემლს აფქრევს ფერ-წასული ცა, იქაც ქვითი-
ნებს ჰანგი ქვობისა“ („ცისფერი ყვავილები“).

აბაშელისათვის მთელი მსოფლიო გადაქცეულია საზარ ციხედ:
„შოფლიო ციხეა საზარი, და ტყვეა არსება ყოველი. არა აქვს სას-
ჯელსა საზღვარი... დარაჯად სიკვდილი მზად არი, მის ძახილს ყო-
ველ წამს მოველი“ („ტრიოლეტები“).

აბაშელი თავის სულს მჭკნარ ფოთლებს ადარებს. ის ჩაბნელებ-
ული ფერებით ამზეურებს თავის განცდებს:

მე ვსტირნობდი. და ტყე შორით ისე მოსიანდა,
როგორც ცხედრის წინ ჰირისუფალთ შავი ყრილობა.
მე იმ ტყის გარდა ჩემს იარას სხვა ვინ მობანდა.
მე მომეწონა მდუმარ ხეთა დაღვრემილობა.
და ვით ტუსალი, შეუქმნეველად გამოპარული,
მე ტყეში შეველ, ტყეს ვუჩვენე ჩემი ჭრილობა,
საამო იყო იქ დუმილი და სიარული, —
იქ ყოველ ფოთოლს ათროთლებდა სევდა ფარული.
მე ჩემი ფიჭვის შავი ნისლი, შავად აშლილი,
აფერადებულ სტრიქონებად გადავაქციე,
და ავამღერე ნწარე სევდა, კრემლად დაღვრილი,
მაგრამ წყვეული შავი ფარდა ველარ ავსწიე,
ვერ განვიახლე დაღლილ სულის შემოქმედება, —
სიკვდილის ლანდი, ჩემთან მდგომი, ვერ გადაქციე,
ქარი მოვიდა. ვის ესმოდა ფოთოლთ ვედრება.
მკვნარი ფოთლები ბუმბულივით სცივივდა ხეებს...
და მე ვფიქრობდი: ჩემი სულიც ტყეს შეედრება, —
და ქარს ვაძლევდი, ვით მკვნარ ფოთლებს, ლექსის ნახევებს.
(„მკვნარი ფოთლები“).

ამის შემდეგ აბაშელს ჭრელ მოჩვენებათ ეჩვენება ქვეყნიერება:
„ჭრელ მოჩვენებად მელანდება მე ეგ სოფელი, და ჩემს არსებას იპყრობს შიში შეუმცნობელი („მოჩვენება“), თუ წინად ის წუწუნებდა და კრემლებს ღვრიდა „რალაცას“ შესახებ, უკანასკნელად აღარც ეს სურს მას: „ესტიროდი ყოველ ლექსის ხანაზე (ტანჯვაში თეთრი გამომერია) — და არ ვიცოდი, რომ ქვეყანაზე კრემლების ღირსი არაფერია“ („საფერფლე ურნა“).

აბაშელი საბოლოოდ მიისწრაფვის განშორდეს „ფიჭებს ამ ქვეყნიურს“:

და ვსწვავ ფიჭებს ამ ქვეყნიურს, და ვშორდები მე ჩემს სხეულს,
ვხედავ ჩემთან ციურ მნათეს. გასაფრენად ფრთა შერბეულს,
ცისფერ ცეცხლით შემოსილი ვეწაფები შევბის ფიალს
და მივყვები ზევით, ზევით საგალობელ სიმთა წკრაილს.
(„წირვა“).

ამგვარათ, „ანთებული ხეივანი“ განწყობილება არის უიმედობა მომავალში, ხოლო გამოუსვლელი მწუხარება აწმყოში.

„ანთებული ხეივანი“-ს შემდეგ გამოქვეყნებული ლექსებიც გამსჭვალულია დაცემული და სკეპტიკური განწყობილებებით ყველაფრისადმი. აბაშელს შემდგომაც იტაცებს ინდივიდუალისტური „ძიებანი“, „ქაობში სიარული და სხვ. ის დიდი მოვლენები, შემოქმედებითი „ამბები“, რომელიც ხდება საბჭოთა ქვეყნებში, პოეტისათვის „არავითარ ინტერესს“ არ წარმოადგენს.

ძირითადი თემების მიხედვით „გაბზარულ სარკეში“ წარმოდგენილი მხატვრული ფაქტები განიყოფება — პესიმისტურ დეპრესიას და ლექსებათ, რომლებშიაც მელანქოლიკა აბაშელის მტრული განწყობილებები პროლეტარიატის დიქტატურისადმი.

აბაშელი ამ მესამე წიგნშიაც გვეუბნება უიმედობისა და საერთოდ ცხოვრების უარყოფის შესახებ: „რას მოგვცემს ეს დრო, სისხლითა და ძვლებით ნათესი“ „უიმედობა, მუდამ იქვი და სინანული ჩრდილივით ახლავს ჩემი ფიქრის ყოველ ანთებას“, „ბრძოლის სიმამაგემ გული მატკინა და ჩამებინდა თვალეში ნისლი. ვერ ავიტანე ტყვია და რკინა. ამდენი ცეცხლი. ამდენი სისხლი“. „დავკარგე ყველა საგანძური, თუ რამ მებადა. ვზივარ ცივ ქვაზე თავდახრილი, თვალ მოხუჭული“ („მეოცნებეს დღიური“). „ბნელი ღვიმეა ჩვენი სული, საესე გველებით“, „ვარ ცისქვეშ მარტო და ვდარაჯობ ჩემსავე საკანს, ო, ეს ქვეყანა ყოველ მხრიდან ვინ გამოჰკეტა. დაბმული სული ვერ პოულობს ვერსად გასაქანს“, „მოდო, სიკვდილო, გზა წყეული უცებ გადასქერ“, („ტანჯვის ბარძიმი“) „სევედა მწარეა და მე მარტო ვარ“ („* * *“), „რა მიზანი აქვს სიცოცხლის ჯირითს, თუ არ ხელების გულზე დაკრება“ („უძილო ღამე“) და სხვ.

როგორც ვხედავთ აბაშელი ახალი ცხოვრების აღმშენებლობასაც დეზერტირის უკეთ, რომ ვსთქვათ მტრის თვალეებით შეპყურებს. ლექსების უმეტესობას, რომელიც „გაბზარულ სარკეშია“ მოთავსებული ის უიმედობასა და მწუხარების განწყობილებებზე აშენებს:

მიკვირს, წარსული რომ მაგონდება, —
 რბიან დღეები მსგავსათ ისართა:
 გული მოჰლალა ფუჭმა გოდებამ,
 ნაღველი უფრო წამოიზარდა.
 ბევრი რამ აწევს გულს დასანანი,
 მაგრამ... დაეშვა ჩემი მნათობი, —
 დამეცა თეთრი იასამანი,
 თავზე გვირგვინად ჩამონათოვი.
 აწ არადერი. მიემატება
 ჩემი სიცოცხლის სათუთ შენობას.
 ყოველი წუთი ოხვრითა სწყდება
 დათვლილ დღეების რაოდენობას.
 მალე საფლავის ტიალ ფიცართან
 იწვიმებს ცრემლი შემოწირული...
 რბიან დღეები მსგავსათ ისართა
 და ჰქრება სადღაც დრო ჩაძირული.

(„თეთრი გვირგვინი“).

ეს ლექსი აბაშელს დაწერილი აქვს 1926 წელს. სწორედ იმ ხანებში, როდესაც საბჭოთა საქართველოს მშრომელი ხალხი დაუწყებდა წაულობდა ზაქვისის და სოციალისტური აღმშენებლობის ტემბის განმტკიცებას.

ამგვარი „საფლავის პოეზიით“ ხვდება აბაშელი მუშათა კლასის აღფრთოვანებულ განწყობილებებს.

1922 წ. „პოეზიის დღეში“ აბაშელმა მოათავსა ლექსი „თეთრი კოშკი“. უპირველეს ყოვლისა აღსანიშნავია, რომ აბაშელის მიერ ეს ლექსი დაწერილია საქართველოს გასაბჭოების მეოხებით მასში შექმნილ განწყობილებებით. რის შესახებ გველაპარაკება ამ ლექსში აბაშელი. შესახებ იმისა, რომ „საქართველო კვლავ მოისხამს ნათელ შარავანდს“, „სიზმარში სული ძველ სამშობლოს უცებ მოაგონებს,— ძველი კოლხეთის გაბრწყინდება ამაყი ღერბი“, „ზღვაში გემები გაანათებს ცისფერ იალქნებს და ძველ ნაპირზე ამალღდება მრისხანე კერპი“, „აიტანს ცაში საკმეველი სულის ხარებას და აყვავდება სათნოება ნინოს ჯვარისა“, „ანათებს ხავერდს ძველი დროშა ფერგადასული“, „მოსჩანს შორიდან დარკინული ციხე თამარის და დარიალი, ბროლის ჯაჭვით გადარაზული“, „სიზმარით დაბინდულს მოგონებას შეეშინდება როცა იელვებს დანგრეული კედლის თაღები. ციხეს დაწვავენ გამცემლები და ყაჩაღები და გათალხული თეთრი კოშკი აქვითინდება“ და სხვ.

ამ სიტყვებით აბაშელი „თეთრი კოშკში“ გარკვეულათ და საქმით პირდაპირობით ლაპარაკობს პოლიტიკურ ამბებს. ციხეა და მთისაყენ მლტოლველი აბაშელი ამ ლექსით კვლავ ჩვენს დედამიწას უბრუნდება და უკვე სხვა განწყობილებებით და მოსაზრებებით, თანამედროვეობისათვის დასაპირისპირებლათ გვესაუბრება რაღაც (!) „შარავანდის“, „ამაყი ღერბის“, „ფერგადასული ძველი დროშის შესახებ“, „თამარის დარკინული ციხის“ და სხვა ასეთების შესახებ.

პირდაპირ შეიძლება ითქვას, რომ ეს ლექსი აბაშელისათვის გამოსავალი თვალსაზრისია მისი შემდგომი ლიტერატურული მუშაობისათვის საბჭოთა ხელისუფლების სინამდვილეში. მისი შემდგომი „ცნობილი“ რეაქციონური ლექსები „წერილი ნ. ჩხიკვაძეს“ და სხვ. „თეთრი კოშკის“ ლოლიკური გაგრძელებაა...

ხანდახან აბაშელში ხდება ერთგვარი „გარდატეხა“. თითქოს სცდილობს შეურიგდეს ახალ ცხოვრებას. მას სურს ერთმანეთს დაუპირდაპიროს ძველი და ახალი ტფილისი („ტფილისი“). გვესაუბროს

ზაპესის შესახებ („მტკვარი“) და სხვ. კიდევ მეტიც. ის ლოზუნგსაც აყენებს ძველი გზის უარყოფის შესახებ:

ახლა-კი ვამბობ: როცა ირგვლივ ცეცხლი ანთია,
ბრძოლის მაგიერათ ატირდება მხოლოდ ჯაბანი.
რა არის ლექსი, თუ არ გრძნობის აპოთეოზი,
დასტენეთ მზიურ ენერჯით ყოველი სტროფი,
რომ წაკითხვის დროს სიხარულის გაეარდეს თოფი
და სტრიქონებმა დაიყვდონ გულის თოვზე.

(„პოეტებს“)

აბაშელი თითქოს სცდილობს „ფერისცვალებას“, ის თითქოს მიისწრაფის თავი დააღწიოს ძველ ქვეყანას და მის განწყობილებებს, და დაუახლოვდეს ახალ ქვეყანას. მაგრამ ეს ცდა „შემთხვევითია“, უდღეურია. აბაშელი „დაფარვატობდა რა ცხოვრების ზედაპირზე, დროგამოშვებით ეჯახებოდა რევოლიუციასაც, პეპელას მსგავსად ჯდებოდა ამ ყვავილზედაც, წუთიერათ ისვენებდა მასზე და კვლავ განაგრძობდა ფრენას“ (კოგანი).

ამგვართ, ჯერჯერობით აბაშელის „ფერის ცვალება“ მთლიანად ძველი ქვეყნის ფარგლებშია...

აბაშელის პოეზია წარმოიშვა და განვითარდა წვრილ ბურჟუაზიულ წრეში.

როგორც ვიცით წვრილ-ბურჟუაზიულ ფსიქიკის დამახასიათებელ თვისებებს წარმოადგენს „გაორება“ და აქედან გამომდინარე მერყეობა, ხშირი გადასვლა გატაცებიდან-დაცემულობისაკენ, სოციალური თანამგზავრობა ხან ბურჟუაზიასთან და ხან პროლეტარიატთან, ინდივიდუალიზმი და სხვა. ამნაირათ, წვრილ ბურჟუაზიის იდეოლოგიაში, შეხედულებებში და განწყობილებებში თავსდება ერთმანეთის საწინააღმდეგო, ერთი მეორეს გამომრიცხველი „საზნებო“.

წვრილ-ბურჟუაზიული ფსიქიკის ყველა ეს ნიშნები მოცემული გვაქვს აბაშელის პოეზიაში.

დღეს წვრილ-ბურჟუაზიას ორი გზა აქვს: ერთი ბურჟუაზიისაკენ და მეორე — პროლეტარიატისაკენ. თანდართული გამოთქმა, რომ ვინმართ წვრილ-ბურჟუაზიული მწერალი, რომელიც უფრო მეტად იხრება პროლეტარიატისაკენ, არის თანამგზავრი. რასაკვირველია ასეთად აბაშელს ჩვენ ვერ ჩავთვლით, იმიტომ, რომ ის უფრო მეტად „იხრება“ არა პროლეტარიატისაკენ, არამედ ბურჟუაზიისაკენ.

რა უნდა ითქვას აბაშელის პოეზიის ფორმის შესახებ.

კახიმირ ედშიტი თავის ცნობილ შრომაში ისპანიის შესახებ („Баски, быки, арабы“) მოგვითხრობს შემდეგს: ბოშები ეგვიპტეში თრებულ ხერხს მიმართავენ, რათა შეალამაზონ ბაზარზე გასასყიდად გამოყვანილი ყველაზე მკლე ცხოველებიც კი. შემდეგ შეიძლება ამ ცხოველებს მოაძროთ კული, — თვით ზურგის უკანა ნაწილიც აღმოჩნდება ტყავის ახალი ნაქრებით დაწებებული და შეღებილი, ხოლო სხვადასხვა სასმელების მეოხებით, სანამ ცხოველი ბაზარზეა, მყიდველს ეჩვენება მკვრივით, ახალგაზრდათ და ჯანსაღათ. აბაშელის ბევრი ლექსი სწორედ ბოშური „მეცნიერების“ მიხედვით არის გაკეთებული. ისინი ისევეა შელამაზებული, როგორც ბაზარზე გასასყიდად გამოყვანილი ბოშების ოთხფეხი ცხოველები.

აბაშელის ლექსებში ბევრია მსჯელობითი სტიქია, „უშვალოთ“ გონებისაგან და არა გრძნობებისაგან გადმოცემული განწყობილებები. ამ მდგომარეობას კი ლექსებში შეაქვს „სიცივე“ და განყენებულობა. აქედან აბაშელის პოეზიაში მკითხველი შეხედება მოსაწყენ და უფერულ ლირიკულ ლექსებსაც. ამიტომ აბაშელს შეიძლება ვუწოდოთ აზრის ლირიკოსი.

ზოგჯერ აბაშელი ვერ ამტკიცებს მხატვრულ თავდაპირილობას. მხატვრულ სისასტიკეს თავისთავის მიმართ და ამიტომ გადადის რიტორიულ პროზაში.

აბაშელს არ აქვს ბევრი „ჩამოსხმული“ ლექსები, მდიდარი რითმა, ძლიერი სახეები და მეტაფორები, მხატვრული „აღმოჩენები“ და სხვა.

თემატიურად აბაშელი მეტის მეტად ერთფეროვანია; მის პოეზიას სქემატიზმის დალიც ამჩნევია.

რა კი აბაშელის შემოქმედების სამყარო ვიწროა. ეს მდგომარეობა გავლენას ახდენს მის ლექსიკონზე. ძნელი არ არის მის ლექსიკონში ერთფეროვნების შემჩნევა.

ასეთია ის ნაკლი, რაც ახასიათებს აბაშელის პოეზიის ფორმალურ მხარეს. რასაკვირველია, ეს სრულებით არ გულისხმობს იმას, რომ მას არ ჰქონდეს მიღწევები ფორმის სფეროში. ასეთები მას აქვს უსათუოდ...

საერთოდ აბაშელის პოეზია არის (მისივე გამოთქმა, რომ ვიხმაროთ) „რბილ-ძვლიანი“ მოდგმის „გულით უძღურის“, „რწმენით ღარიბი“, ინტელიგენტის მოთქმა.

აბაშელის პოეზია გვაცნობს იმ თაობის განწყობილებებს, რომელიც დარჩა ოქტომბრის მიჯნის გადაღმა.

ჟურნ. „პროლეტარულ მწერლობის“ რედაქციას განზრახვა აქვს 1929 — 30 წ. ჩაატაროს რამდენიმე ანკეტა მწერლებსა, თეატრის, კინოს და მუსიკის მოღვაწეებს, პარტიულ აქტივსა, მუშა-მკითხველებს და სხვ. შორის ლიტერატურისა და ხელოვნების ძირითად და საკირბოროტო საკითხებზე.

„პროლეტარული მწერლობის“ რედაქციას საჭიროდ მიჩნია პირველი ანკეტა მოთავსებული იქნეს კლასიკოსების პრობლემის შესახებ.

რედაქციის მიერ დასმული იყო შემდეგი კითხვები:

1. როგორი უნდა იყოს ჩვენი დამოკიდებულება კლასიკოსებისადმი?
2. რით უნდა ისარგებლოს თანამედროვე მწერლობამ კლასიკოსებისგან?
3. საჭიროა თუ არა კლასიკოსების მიწოდება მასიურ მკითხველებისთვის?

ს. შანშიაშვილი

შეკითხვაზე: როგორი უნდა იყოს ჩვენი დამოკიდებულება კლასიკოსებისადმი. მართალია გითხრათ პასუხის გაცემა ამ მოკლე წერილში ძალიან შეძნელებულია.

თუ ჩვენ მივიღებთ საერთო დებულებას, რომ კლასიკების მწერლობა არის: სანიმუშო, სამაგალითო, აღსაესე უმაღლესი თვისებით, მატარებელი საკაცობრიო იდეების — მწერლობა, რომელიც წარმოიშვა ამათუიმ ერის უმაღლეს სოციალურ-პოლიტიკურ განვითარების დროს და თავის შინაარსში შეისუტა ასი და ათასი წლის ცხოვრების სიბრძნე, გამოცდილება, დაკვირვება, ადამიანთა ხასიათები, რომელ ხასიათების და სიბრძნის შესწავლა ნიშნავს ეპოქების შესწავლას, — ცხადია, ჩვენი დამოკიდებულება კლასიკებისადმი (ეს იქნება

ქართული, რუსული, ფრანგული, გერმანული, თუ სხვა...) არ უნდა იყოს ფუჭსავეატური და ზერეულე.

თვითეულს ჩვენთაგანს შეუძლიან ჩვენს გადაღმა არსებულ სულიერი კულტურა ერთის ხელის დაკვირვით უარჰყოს — ეს ძნელი საქმე არ არის — მაგრამ რა მდგომარეობაში ჩაეარდება მოზარდი და მომავალი თაობა?

მათს ბუნებაში ჩაჯდება ისევ ის ველური მხეცი, რომელიც იჯდა ადამიანის პირველ გავლიძების ხანას.

კლასიკები ჩვენთვის იგივეა, რაც პირუტყვებისთვის გამხედნელი — გამწურთენელი. ანდა, კლასიკები ჩვენთვის იგივეა, რაც მცენარისთვის კარგი ნიადაგი, რომელიც მცენარეს ჰკვებავს, საზრდოს აძლევს. მცენარეს ეს ნიადაგი რომ მოაშორო, ძალიან საყვარელი და ნათელი მზე საღამომდე დააჰკნობს.

რომელი კლასიკიც გინდა აიღოთ, ის უთუოდ ერთს ისეთს რამეს გასწავლით, რომელიც ჯერ კიდევ კაცობრიობისთვის დიდხნის მიუწოდომელი იდეალია.

თუ რით ისარგებლოს თანამედროვე მწერლობამ კლასიკებისგან, ესეც ძნელი საკითხია.

რით ისარგებლეს კლასიკებით ჩვენმა წინაპრებმა? ანდა, რით ისარგებლეს დღევანდელმა ოქტომბრის ბელადებმა? — მათის გამოცდილებით, საუკეთესო საკაცობრიო იდეებით, ხასიათების შესწავლით, ნაწერების ფორმით, შინაარსით და სხ...

ცხადია, თვითეულ კლასიკს, როგორც თავის ეპოქას შვილს, ღირსებასთან ერთად ნაკლიც აქვს, მაგრამ ეს ნაკლი ჩვენმა გონება-მანვილებამ, კრიტიკამ, სხვა ცოდნის და გამოცდილების დაპირისპირებამ უნდა ჩამოაცალოს და რაც მარადიულია და საკაცობრიო, ის უნდა გააღვიოს, შეითვისოს, დაამყნოს თავის გრძნობაზე, რომ მით გაიადვილოს ბრძოლა უკეთეს მერმისისთვის, რასაც მეცნიერებაში სოციალიზმს ვეძახით.

მაშასადამე, კლასიკების „ნაღები“ საუკეთესო იარაღია კაცობრიობის პროგრესისთვის.

კლასიკებისგან უნდა ვისწავლოთ წერა რომანის, დრამის, პოემის, და ლექსის, სადაც ფორმა, სიუჟეტი — ფაბულა, ადამიანთა ხასიათების გამოაშკარავების ხერხები, ინტრიგები, მოქმედება და, საერთოდ, მთელი აკინძვა ასე ოსტატურად არის ერთმანეთზე გადაბმული, რომ მაღალს და მდაბალს საფეხურზე მდგომს მკითხველს თანაბრად იტაცებს.

თუ ეს ხერხები თანამედროვე მწერალმა არ იცის, რამდენადაც კარგი სურვილი არ უნდა ჰქონდეს ემსახუროს პროლეტარმატს და მშრომელ გლეხკაცობას, ვერაფერს გახდება და პირიქით თავის უწინაწინააღმდეგობით მკითხველს თავს შეაჯავრებს და წიგნს ხელიდან გააგდებინებს. ახალ ნაწარმოების წერის დროს „სიზიფის შრომა“ გამოიყვანა და მრავალი ათეული და იქნებ ასეული წლებიც დასჭირდეს, სანამ ძველებისგან მიხწეულს მიახწევდეს და ერთხელ გაკვლეულ გზას თვითონ ხელახლად გაიკვლევდეს.

მაგრამ თუ ის ძველი ხერხები ეკოდინება, ახალის შექმნაც გაუადვილდება, რადგან ვიცით: „წინა კაცი უკანა კაცის ხილია“.

ნურავინ იქნება გულუბრყვილო დაიჯეროს, რაკი რადიო-ელექტრონის ხანაში ვცხოვრობთ, ბავში დედის საშოდან ყველაფრის მკოდნე დაიბადოს და მას არ სჭირდებოდეს შესწავლა საუკუნოებით შემოწმებულ მაგალითებისა, რომლებიც ჩვენმა წინათაობებმა ცხოვრების აქსიომებად აქციეს.

მართალია, ამ მაგალითების შესწავლა დიდი ტვირთია და ზოგს ისე მძიმედ დააწვება, რომ გასრესავს კიდევ, მაგრამ ვინც გაუძლებს და გადარჩება, ის იქნება ახალი კაცი და ახალსაც შექმნის.

მხოლოდ მკონარა, ზარმაცი, იოლი შრომის მოყვარე და ცრუ-პენტელა, რომელიც ყურმოკრული ამბებით სულდგმულობს, — ის უარყოფს კლასიკებს და მათის საუნჯით სარგებლობს. ასეთი არც აწმყოს არგია და არც მომავალს, როგორც „ბუზი ბზუის, მაგრამ ფუტკართან ყველა სტყუის!“

უნდა უარყო ისეთი რამ, რაც კარგად შეისწავლე და მისი სამაგიერო სხვა ახალი შექმენ.

მე ვფიქრობ, კლასიკები ჯერ კიდევ ძალიან დიდხანს იქნებიან ჩვენი მასწავლებლები და რამდენად ღრმად დავეწაფებით, იმდენად ზერხემალს გავიმავრებთ.

ძველმა საუკუნოებმა, (ფეოდალურმა, თუ ზურქუაზიულმა), თუ რამ განძი დაგვიტოვეს, ეს არის კლასიკური მწერლობა და ჩვენ, მით უმეტეს ახალგაზრდობამ, მათგან უნდა ვისწავლოთ და კიდევ ვისწავლოთ.

ოქტომბრის რევოლიუციის შემდეგ მწერლები, ჩვენში თუ რუსეთში, როგორც პროლეტარული, ისევე თანამგზავრული, თუ რომელიმე მათგანი რაიმე ღირებულებას წარმოადგენს, უთუოდ მის ყოველ სტრიქონში კლასიკების ცოდნა მოსჩანს. იცის ძველი და ამეწინებს ახალს.

ბევრი იტყვის: „რა მოუჩმახავს“, საღ მაქვს მაგის დრო შევიწველო, გავარკვიო, სქელ ტომიან წიგნებს დაუჯდე და თვითონ რაიმე დავსწერო თანამედროვე ცხოვრებიდანაო? ვინც არ დაუჯდება, ის თვითონ მწერლობას გროშის ფასად დაუჯდება!!

დაბოლოს, ერთი კითხვა: საჭიროა, თუ არა, კლასიკების მიწოდება მასსიურ მკითხველებისთვის?

ამხანაგებო! მე ამას ჩემი გამოცდილებით მოგახსენებთ, თუ რა გარდაქმნა მოახდინეს ჩემზე კლასიკებმა. მე თვითონ, სანამ მწერლობაში ფეხს შევდგამდი, კლასიკების ერთი მკითხველთაგანი ვიყავი, როგორც ძველის, ისე ახალის.

ჩემი გრძნობა და გონება იმათ აამაღლეს. იმათ ჩამინერგეს გრძნობა მეგობრობის, თავდადების, დაჩაგრულის გამოსარჩლების, მომავლისადმი მისწრაფების.

დღესაც ჩემთვის იდეალია: ტარიელ-ავთანდილი, ელგუჯა, კაკო, ოთარაანთ ქვრივი, ქრისტინე და სხვა.

აქ აღარ ჩამოვთვლი უცხო კლასიკების გმირებს.

სჩანს, თუ ჩემზე დიდი აღმზრდელობითი გავლენა მოახდინეს, სხვაზედაც ასე იქნება.

საჭიროც არის და უსიკვდილოთ აუცილებელიც, რომ მასებს მიეწოდოს ჩვენი და უცხო კლასიკები.

ლევო ჭიაჩელი

ცოდნა ისეთივე აუცილებელი პირობაა შემოქმედებისათვის, როგორც ნიჭი. ეს ელემენტარული ჭეშმარიტებაა, განსაკუთრებით დღეს. თანამედროვე ეპოქა ძალიან დიდია. ის გაცილებით უფრო რთულია და მძაფრი, ვინემ წინანდელი ისტორიული ეპოქები, რომლებიც ოდესმე მიჯნავდნენ საუკუნოებს. თანამედროვე მწერლის მდგომარეობაც მეტად გართულებულია. რა თქმა უნდა, უშუალობას, ინტუიციას თავისი უაღრესი მნიშვნელობა დღესაც არ დაუკარგავს, მაგრამ მხოლოდ იმ პირობით, თუ იგი დროს შესაფერ კულტურაზეა აღმოცენებული და განვლილი ეპოქების ნალექებით გაპოხიერებული.

უთუოდ უნდა არსებობდეს ცოდნის მინიმუმი, რომელიც ყოველ მწერალს მოეთხოვება. ამ მინიმუმში კლასიკოსების ზედმიწევნით

„კოდნაც“ აუცილებლად შედის. არსად არც ერთი მწერალი არ აცდენია კლასიკოსების გავლენას. ასეა ყველგან. არც ჩვენი, საქართველოში, არსებობს სხვა გზა. თითოეულმა მწერალმა თავისგან და თავიდან ხომ არ უნდა დაიწყოს „ლიტერატურა“?

კლასიკოსი გულისხმობს მწერალს, რომელიც დროს დავიწყებას გადარჩენია. დროს დავიწყების დაძლევა კი შეიძლება გარდაუვალი ღირებულების შექმნით, — „გარდაუვალი“ ამ შემთხვევაში არ არის საშიში მეტაფიზიკური ცნება. მე ვგულისხმობ ისეთ ღირებულებათ, როგორც მაგ. „ვეფხისტყაოსანია“ ან „ფაუსტი“ ან კიდევ მრავალი სხვა; რაც ჩვენი სულიერი კულტურის ფოქუსში სამუდამოდ მოქცეულა. — კლასიკოსი კიდევ იმას ნიშნავს, რომ მწერალს, რომელსაც ეს სახელი დამსახურებული აქვს, თავის დროის პირობებში შესაძლებელ სრულყოფამდე მიუღწევია ენის კულტურის, სახეების ჩამოყალიბების, იდეათა გაშლის და სხვა მრავალის მხრით... ექვს გარეშეა, ასეთი რამ თანამედროვე მწერლისთვის უალრესი შესწავლის საგანი უნდა იყოს. მე არ ვამბობ უამისოდ მოთხრობის შეთხზვა ან ლექსის დაწერა არ შეიძლება მეთქი. მოთხრობისა და ლექსის დაწერა იმდენადვე იოლი საქმეა, რამდენადაც ძნელი. მოთხრობა მოთხრობას გააჩნია, ლექსი-ლექსს.

ეს ყოველი, რასაკვირველია, საყოველთაოდ ცნობილი ამბავია. ამ მხრით ძალიან მარტივად მეჩვენება ანკეტაში დასმულ კითხვებზე პასუხისგაცემა. მაგრამ ანკეტის თემამ მე მაფიქრებინა, რომ შესაძლებელია ქართველ პროლეტარულ მწერალთა შორის არსებობდეს შიში ან შიშის მაგვარი სიფრთხილე როგორც ჩვენი, ისე უცხო კლასიკოსებისადმი. სახელდობრ, შეიძლება ვინმე ფიქრობდეს: ვაი, თუ კლასიკოსების გავლენა „ბურჟუაზიულს“ გავლენას მოასწავებდეს, და ჩვენი ახალი სიტყვა, ახალი სახე თუ იდეა, რომლისათვის მოწოდებული ვართ, ამ გავლენამ გახრწანს და გააფუქოსო. თუ არსებობს ასეთი შიში, ის უთუოდ უმართებულოა. მე არ ვიცნობ არც ერთ დიდ მწერალს, რომელიც ბურჟუაზიის, როგორც კლასის, იდეალებისა და მორალის მატარებელია. ჩემის აზრით მწერალი და ბურჟუაზიული მორალი შეუთავსებელია, რადგანაც უკანასკნელი არ წარმოადგენს და არც შეიძლება წარმოადგენდეს გამოძახილს კაცობრიობის უდიდესი ნაწილის მისწრაფებისა, სულისკვეთებისა, გინა მისი უმაღლესი ინტერესებისა.

მეტის თქმაც შეიძლება: არ არის არც ერთი დიდი მწერალი ან კლასიკოსი, რომელიც პროლეტარიატისთვის მიუღებელია. სახელების ჩამოთვლა მეტად მიმართია. რა იქნებოდა ის მემკვიდრეობა, რომ

მელიც პროლეტარიატს უნდა ხვდეს კაცობრიობის მიერ მიღწეული სულიერი კულტურის სიმალღებების სახით, თუ მას ისეთი მწერლები სახელს გამოვაკლებთ, რომლებსაც მთავარი წილი უდევს ამ სიმალღებების შექმნაში?

აქედან თავისთავად გამომდინარეობს ჩემი პასუხი „პროლეტარულ მწერლობის“ ანკეტის სამსავე კითხვაზე. მე მგონია, დეტალიზაცია საჭირო აღარ არის.

ზრ. რობაქიძე

მწერლები, რომლებიც დროს გადაურჩენ, ალბად ასე უნდა გავიგოთ ეხლა კლასიკოსების სახელწოდება. გადაურჩენ დროს, რადგან თავისი დრო ამოსწორეს შეძლებისამებრ. ასეთ მწერლებს, ცხადია, გვერდს ვერ აუხვევს თანადროული ლიტერატურა. უკანასკნელს ბევრი რამ შეუძლია ისწავლოს მისგან. ჩვენი დროის მწერლებისთვის სასარგებლოა გაცნობა იმ მხატვრული მეთოდისა, რომლის გამოყენებით კლასიკოსები გამოხატავდნ თავის ეპოქას. მასეგმსაც უნდა მიეაწოდოთ მათი ნაწარმოებნი, მხოლოდ აქ დიდი ყურადღება უნდა ექნეს მიქცეული წინასიტყვეს და კომენტარს.

3. ლუარსაშიძე

ჩვენ კლასიკური მწერლობის წინააღმდეგი არა ვართ: ისიც მოგვეხსნება, რომ კლასიკური ლიტერატურა „არქეოლოგია წინაისტორიული მამონტის ეშვი“ არაა, მაგრამ გადაჭრით აუცილებელია მისდამი, ისევე, როგორც კულტურული მემკვიდრეობისადმი საერთოდ, კომუნისტური დამოკიდებულების განსაზღვრა. ამიტომ ლიტერატურის რომელიმე ისტორიკოსის ან მკვლევარის „აკადემიური“ მოთხოვნა კლასიკოსის რედაქციული (წინასიტყვეობა, კომენტარიები, შერჩევა და სხ.) დამუშავების გარეშე გამოცემა, პროლეტარიატის სოციალ-კლასიური თვალსაზრისით, საზოგადოებრივ-ლიტერატურულად გაუმართლებელი მოვლენაა. აქმაგ., ცნობილია, რომ ილ. ჭავჭავაძის

ვადის შემოქმედებაში პირველ პლანზე ნაციონალისტური და კომუნისტური კლასიური განწყობილება და თვალსაზრისია წამოყენებული. მარქსისტულმა პუბლიცისტიკამ თავის დროზე აღნიშნა. ამიტომ კლასიკოსების მასობრივ მკითხველისათვის უკომენტარიოდ და შეურჩევლად მიწოდება პოლიტიკური ხასიათის დანაშაული იქნება.

ვინ ხელმძღვანელობს საერთოდ ქართველი კლასიკოსის დამუშავების და გამოცემის საქმეს? მეტ წილად თანადროულობისათვის იდეოლოგიურად მიუღებელი ან ისეთი ელემენტი, რომელიც ე. წ. „გრიმის“ წინააღმდეგია საერთოდ. ქართული ლიტერატურის ისტორიკოსების და მკვლევარების დიდი ნაწილი კვლავ განაგრძობს ტომების და „მოკითხვის ბარათების“ (ე. წ. ესთეტიური, იმპრესიონისტული წერილები, დაყრდნობილი ავტორის კერძო გემოვნებასა და შთაბეჭდილებაზე) წერას მხოლოდ რუსთველის ვინაობაზე, ყარაჩოლელ მელექსეებზე, ე. წ. „საკაცობრიო“ იდეებზე, მამულის სიყვარულზე და ქართველი ერის უკვდავებაზე ქართულ მწერლობაში, მაშინ როდესაც სამოქალაქო მოტივები და რევოლუციური ლიტერატურის კლასიკოსები (დ. ჯონჭაძე, გ. წერეთელი, ან. ფურცელაძე, ეგ. ნინოშვილი და სხ.) თითქმის მივიწყებულია. წარმოიდგინეთ, რომ წარსულში ასეთი ურაპატრიოტული ორფეხების წინააღმდეგ, რასაკვირველია, გარკვეული კლასიური მოსაზრებით და მიზნით, თვით ნიკო ნიკოლაძეც კი იბრძოდა, ის ლიბერალი ბურჟუა, რომელმაც ახალ თაობის ხალხს „ვილაც სრულიად უცნობი და უზრდელი კინტოები“ უწოდა, როდესაც სწერდა, რომ „თანამედროვე მეცნიერებას არა თუ კერძო ერის, მსოფლიო ენერჯის უკვდავებაც ალარ სწამს“ და სხ.

ამას წინად „ლეფის“ საღამოზე ბრიკი სხვათა შორის კლასიკოსებთან თანამედროვეობის დამოკიდებულების პრობლემას შეეხო და სამართლიანად მოითხოვდა ცნება „კლასიკოსის“ გახსნას. ვისი კლასიკოსი? ვისთვისაა კლასიკოსი?

პროლეტარული საზოგადოებრივობა, კომუნისტური საზოგადოებრივი შეგნება წინააღმდეგია ლიტერატურული მემკვიდრეობის წინაშე მუხლების მოღრეკის და მოითხოვს მისდამი კრიტიკულ დამოკიდებულებას, თავისი ლიტერატურული წინაპრების აღდგენას. რატომ? საზოგადოების ეკონომიური საძირკველის, კლასიურ ურთიერთობათა ცვლა იდეოლოგიური ზედნაშენების ცვლასაც იწვევს. საზოგადოებრივი იდეოლოგიის სახით მიღებულია ვიგულისხმოთ შეხედულებათა გრძნობათა და ქცევათა ნორმის სისტემა. საზოგადოებრივი ადამიანის მიღრეკილება, გემოვნება, შეგნება და ჩვევები განი-

საზღვრება არა ფიზიოლოგიური და სხ., რამედ საზოგადოებრივი ურთიერთობებით. მაგრამ ისიც კემშარიტებაა, რომ ეკონომიკურ ჯერ დამოუკიდებლად, ხშირად კი ზედნაშენების გზით მოქმედებს ლიტერატურაზე. ამიტომ კულტურული მემკვიდრეობის კრიტიკულად დაძლევის წლებში გარკვეული კრიტერიუმით, მეთოდით, უნდა ვხელმძღვანელობდეთ. კერძოდ ფეოდალური და ბურჟუაზიული კულტურის ანალიზს დიალექტიური მატერიალიზმის თვალსაზრისით უნდა შევეუდგეთ: უნდა გამოვარკვიოთ ეპოქების ლიტერატურებში ასახული საზოგადოებების განვითარების პროცესები და საზოგადოებრივი იდეოლოგიები.

დღემდე ლიტერატურის ისტორია ნაციონალური ლიტერატურების ისტორიაა. ინტერნაციონალურ-კლასიური, დიალექტიური მიდგომა საჭიროა ლიტერატურის ისტორიისადმი, და ამ მეთოდმა უნდა აღადგინოს რევოლუციონური ლიტერატურის კლასიკოსები, მუშათა კლასის ლიტერატურული წინაპრები. ამიტომ ორიენტაცია საერთოდ კლასიკოსზე სალიტერატურო ფრონტზე ბურჟუაზიული ტენდენციების ზრდის ერთ-ერთი მაჩვენებელია. ჩვენი ამოცანაა კლასიკოსების სოციალ-კლასიური დიფერენციაცია.

ჩვენი გაგებით, რეკონსტრუქციულ და სოციალისტურ გეგმის პერიოდში „რით უნდა ისარგებლოს თანამედროვე მწერლობამ კლასიკებისაგან“ აქტუალური კითხვა არაა, ვინაიდან რადიკალურად შეიცვალა მწერლობის იდეოლოგიური მიმართება და სოციალური ფუნქცია და თანდათანობით იკვრება ახალი სალიტერატურო ხერხები, სტილი; მაგრამ თქმული სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, თითქოს ჩვენი სალიტერატურო მშენებლობისათვის კლასიკური მწერლობა მთლიანად გამოუსადეგარია. ახალმა მწერლობამ უნდა გადმოიღოს იქიდან ყოველივე, რაც საზოგადოებრივად დადებითია და ჩვენთვის გამოსადეგი მასში, მაგ., მასიური ენა, მხატვრული ზომიერების გრძნობა, მასალისადმი მოფიქრებული მიდგომა და საზოგადოებრივად აქტუალური პრობლემების წამოყენება და სხვ. მაგრამ ყოველივე ეს არ ნიშნავს გამართლებას პლაგიატამდე დასული მიმბაძველობის (ვაკელი), თემატიური სივიწროვის და სალიტერატურო ხერხების ვულგარიზაციის (კ. კალაძე, ელ. პოლუმორდენოვი და სხვ.). რასაც ნაწილობრივ ვამჩნევთ პროლეტარულ მწერლობაშიც.

პროლეტარული მწერალი ეპოქის იდეურ და ფსიქოლოგიურ სიმაღლეზე უნდა იდგეს და კლასიკოსივით საკუთარი კლასის მხატვრული ავტოპროპორგანიზატორი გახდეს. ჩვენ მოვითხოვთ პროლე-

ტარული მწერლობისაგან „რეალურ პრობლემატიკას“, რაც ახალ მკითხველს საზოგადოებრივ კლასიურად მნიშვნელოვან პრობლემებს დაუყენებს (და თანდათანობით თავს დააღწევს მოვლენების ზერელე ფიქსაციას, ფსიქოლოგიურ აბერაციას და სხ.). კლასიკოსები გარკვეულ საზოგადოებრივ კლასებთან-სოციალურად შეზღუდული და ეპოქების პრობლემების მხატვრები იყვნენ. პროლეტარულმა მწერალმა მათგან უნდა ისწავლოს სოციალურად აქტუალური პრობლემების დასმა, და მუშავება და კლასიურად (პარტიულად) გადაჭრა.

ბ. ბაბიძე

საერთოდ კლასიკოსებზე გავრცელებულია ასეთი აზრი: კლასიკოსებს ყველა აქებს და არავენ არ კითხულობსო.

შეიძლება სხვანაირად ეს პარადოქსი მართალიც იყოს, მხოლოდ საქართველოში სრულიათ სხვა მოვლენასთან გვაქვს საქმე.

ქართველი მკითხველი უძველესს კლასიკოსებსაც დიდი ხალისით ეტანება. უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში „ვეფხისტყაოსანი“ ოთხჯერ გამოიცა და მიუხედავად დიდი ტირაჟისა მალე გასაღდა, როგორც ვიცით სახელგამი ამ საქმეს არც კი გაჰკარებია. ასეთივე სხვა კლასიკოსებზე, როგორც სულხან საბა ორბელიანი და ბესიკი.

უახლოესი კლასიკოსები: ა. ყაზბეგი, ვაჟა-ფშაველა, ნ. ბარათაშვილი, აკაკი და სხვ. დღეს წიგნის ბაზარზე არ მოიპოვებიან, თუმცა მათი გამოცემა შემთხვევითი ხასიათს ატარებდა და არც უნაკლო იყო. საანკეტო ფურცელში ძნელია ქართველ კლასიკოსების გამძლეობის მიზეზების გამორკვევა, მხოლოდ ერთ ფაქტს ხაზი უნდა გაესვას. იმ თავითვე ქართული ენა ვასაგები იყო მასებისთვის და კლასიკურ მწერლობას სწორეთ ხალხის გულში ჰქონდა ფესვი გამდგარი. მაშინაც კი, როცა საქართველოს ანტონ კათალიკოზის სქოლასტიკა აღჩობდა პარალელურად არსებობდა რეალისტური შკოლნი.

შედევრები ამ ეპოქისა ჯერაც არ არის ცნობილი არა თუ მასებისთვის, არამედ გლეხებისა და მწერლების მეისტორიეთათვისაც. აქ მხედველობაში მაქვს უმთავრესად „კალმასობა“ ეს უდიდესი ეპოპეია მე-XVIII საუკუნის ფეოდალურ საქართველოსი.

საკითხავია რამდენად საჭიროა დღეს, როცა იქმნება ახალი ყოფნა და ახალი საბჭოთა სტილი, კლასიკოსების გამოტანა? მე არ შეგნებები ბევრ საკითხს, რომელიც მოჰყავთ კლასიკოსების გამოცემათა აგიტაციისთვის.

ჩვენში ყველაზე მტკივნეულია ენის საკითხი. არც იმას უნდა ბევრი მტკიცება, რომ ქართული ენა დღეს შერყვნილია თვითონ მხატვრულ მწერლობაში, რომ არაფერი ითქვას ყოველდღიურ პრესის შესახებ. ყოველი ქართველი მწერალი და მით უმეტეს მკითხველი გრძნობს, რომ არ არის სხვა უებარი საშუალება ქართული ენის გაწმენდისა, გასუფთავებისა და დადგენისათვის, გარეშე ქართულ კლასიკოსთა შესწავლისა და შეთვისებისა.

ჯერ კიდევ ბევრ თაობას დასჭირდება ბრძოლა ქართული ენის ნორმათა დაკანონებისა და ჩამოქმნის ფრონტზე. უეჭველია კლასიკოსთა ნაწერებს წინ დაერთვის სოციოლოგიური ანალიზი თამანდროვეობასთან დაკავშირებით, რომ კრიტიკულად დაძლეულ იქნას წარსულის მემკვიდრეობა, მაგრამ არა ნაკლები მნიშვნელობა ეძლევა კლასიკოსთა მხატვრულ შეფასებას და მათი პოეტიკის შესწავლას.

აქ კი თვითონ მწერლობა უნდა ზრუნავდეს სათავეში ჩაუდგეს ამ საქმეს, რომ ერთხელ და სამუდამოთ დაძლეულ იქნას, როგორც აკადემიური რუტინა, ისე პარტიზანული კრიტიკოსების ვარჯიშობაც. აქაც სამავალითოდ კლასიკური მწერლობა გამოგვადგება...

სიმონ ჩიქოვანი

შეგნებული თანამედროვე მწერალი კლასიკებს უნდა ებრძოდეს. ბრძოლის შეგნებული წარმოებისათვის საჭიროა კლასიკების შესწავლა. მაგრამ სწავლა უნდა მოხდეს მტრის პრაქტიკული პუნქტების გამოორკვევის მიზნით. კლასიკოსების გამოყენება თანამედროვე მწერლობაში შეუძლებელია და არა სასურველიც.

სარგებლობა კლასიკებიდან არ შეიძლება, რადგან ჩემი აზრით მხატვრული ფაქტის ფორმისა და ტენდენციის დაშორება ერთმანეთისაგან არ მოხერხდება, ხოლო კლასიკების მიერ შექმნილ მხატვრულ მასალას საზოგადოებრივი ტენდენცია ჩვენთვის საესებით მიუღებელია.

ჩემდა საბედნიეროთ თუ სამწუხაროდ (კრიტიკოსებს რომელიც ჩეს სალაპარაკო მასალა, ამიტომ გადაწყვეტით არ ვამბობ: საბედნიერო იყო თუ სამწუხარო) მე განვიცადე ნიკოლოზ ბარათაშვილის და ილია ჭავჭავაძის მცირედი გავლენა. მე მინდოდა მათთან ბრძოლა. მაგრამ ჩემს მიერ წარმოებულმა ბრძოლამ ხსენებული შედეგები შექმნა. ამით ვაფრთხილებ სხვებს.

შემდეგ უნდა დაისვას კითხვა ვინ არის კლასიკი? რომელი ქართველი მწერალი მეცხრამეტე საუკუნეში ვიგაჩნდათ თქვენ კლასიკათ? მეცხრამეტე საუკუნეში ჩვენ არც ერთი კლასიკი არ გვეყოლია და ამიტომაც მეცხრამეტე საუკუნე ძლიერია, როგორც მომქმედი და ზეგავლენითი ლიტერატურა.

კლასიკი ესთეტიური სახარებაა. ქართული ლიტერატურა ხმალის როლს ასრულებდა. სახარება დაიხურა და ხმალი დაქანგდა რადგანაც ფუნქციონალური გამართლება ორივეს მოესპო.

საქართველოს ლიტერატურას სხვა რომ არაფერი ესთქვათ ფორმის პუშკინიზმი არ განუცდია. ეს იმას ნიშნავს, რომ ეპიკონებს არასოდეს არ ყოლია საიდილო სიტყვის და ლექსალობის ოსტატი. საქართველოს დიდი მწერლები ქმნიდენ პიროვნულ პატივისცემას. ბარათაშვილის ცნება ქართულ მწერლობაში უფრო პიროვნების გაიდილებაა, ვიდრე პოეტური ღირებულების დაფასება. ბარათაშვილს ყავდა ერთი გამგები და ქეშმარიტი მოწაფე ილია ჭავჭავაძე. ილიას კლასიკად არ მიაჩნდა ბარათაშვილი და ამიტომ ბარათაშვილი ცოცხლობდა ილიას ხანაში. თითქოს ბარათაშვილი ილიას თანამედროვე იყო, ასეთი კომბინაცია ახლა ვერ მოხერხდება რადგან ეპოქაში საფეხური კი არ გამოეცვალა, არამედ ძველი კიბე სავსებით მოიხსნა.

ნიკოლოზ ბარათაშვილმა, ილია ჭავჭავაძემ, აკ. წერეთელმა ისე გაიარეს ლიტერატურაში, რომ პუშკინის როლი ვერ შეასრულეს ქართულ ლიტერატურაში, ამიტომაც გავლენა არა აქვთ მწერლობაში, მხატრული გეზით. მათი გავლენა ხშირათ მხოლოდ ლექსიკონით განისაზღვრება. მათი რაიმე ძირეული გამოყენება თანამედროვე მწერლობაში ნაძალადევედ მოთრეული მიმბაძველობა იქნება.

მხოლოდ ალექსანდრე ჭავჭავაძემ შექმნა თოთხმეტ მარცვლოვანი ლექსი რომლის კანონიზატორები საქართველოში სიმბოლისტები არიან. სიმბოლისტებმა ალ. ჭავჭავაძის „გოგჩის ტბა“ ლექსალურად სავსებით გადანერგეს თანამედროობაში და სიმვოლისტების კლასიკათ შეიძლება ალ. ჭავჭავაძე მიღებულ იქნას მხოლოდ ლექსალურ განხრაში.

ჩვენთვის ალ. ჭავჭავაძის „გოგჩის ტბა“ არაა სავალდებულო თავის მონოტორული სიღინჯით და საქართველოში ნიეროდ მისაბაძი კლასიკი არ არსებობს.

ამიტომ ახალგაზრდა მწერლების სხვისგან სარგებლობის იმედით ნუ დარჩებიან. მასიური მკითხველისთვის საჭიროა გაზეთი. გაზეთებში ახსნა განმარტების შემდეგ კლასიკების წაკითხვაც საჭიროა ან უკეთ ჩვენი ძველი მწერლები უნდა მივაწოდოთ მასსას სათანადო ახსნა-განმარტებით და არა თანამედროვე მწერლობის დისკრედიტაციის მიზნით.

ასეთ შემთხვევებს ადგილი ჭონდა ჩვენს საზოგადოებრივობაში.

ელიზბარ კოლუმოვსკინოვი

კლასიკოსები და კერძოდ კლასიკური ლიტერატურა თანამედროვე მწერლისთვის ერთ-ერთ მთავარ და დაუშრეტელ წყაროდ უნდა გადაიქცეს. უნდა შესწავლილ იქნეს ის ფორმა, რომელშიც აყალიბებდნენ ნაწარმოებს, ის ხერხები, რომლითაც იმ დროინდელი ადამიანი, თუ ეპოქა თავისი ყოფა-ცხოვრებით მხატვრულ ტილოზე გადაჭონდათ!

შინაარსი — ფაბულა, ადამიანის მოცემისათვის იქნება ეს, სხვადასხვა ეპოქის ამსახველი, თუ რაიმე საკითხის გამშუქებელი, — ეს არის ლიტერატურულ-მხატვრული ფაქტის ნაწილი, რომელიც თაობიდან თაობას უნდა გადმოეცემოდეს, შეიძლება ითქვას, ისტორიული თვალსაზრისით... მაგრამ ჩვენ ვხვდებით ასეთ მოვლენას: როდესაც ჩვეულებრივი მასიური მკითხველი კლასიკს კითხულობს, პროცესში მას იპყრობს და იზიდავს მხატვრობა, — ფორმა, ხერხები. ამავე დროს ესენი მას ღრმად შეგრძნებული, მაგრამ შეუცნობელი აქვს. ის დაინტერესა შინაარსმა, გაიტაცა მან და ყოველ შეხვედრილს მასზე ელაპარაკება, ვიდრე ეს მოვლენა მის გონებაში არ დაძველდება. ის ფორმაზე არაფერს ამბობს. ანალიზს არ უკეთებს იმას, თუ რატომ არის ეს შინაარსი ასე მიმზიდველი. ისე კი ითვისებს ორივეს. ერთს ხშირად ორგანიულად და შეცნებით, მეორეს კი შეუცნობლად.

დღევანდელი მწერალი კი უფრო სხვანაირად, უფრო გარკვეული შეხედულებით უნდა უდგებოდეს. მან ეს ლიტერატურული ფაქტები შინაარსის მიხედვით, სწორედ ისტორიული თვალსაზრისით უნ-

და გაიცნოს, მკითხველისათვის კი არ აითვისოს, რადგან მათთვის უნდა
 ბი დღეს ჩვენ სავსებით გამოუსადეგარი, ზედმეტი და მკაცრი მიმოხილვა
 გვაჩნია.

და ფორმა კი, სახელდობრ ის ხერხები, რომლებითაც კლასიკო-
 სების მიერ ასახულია ეს ფაქტები, რადგან ის არის გამოცდილებათა,
 მიღწევათა, მწერლების პოტენციურ ძალთა დაგროვება, კულტურა,
 ამიტომ თანამედროვე მწერალმა მით უნდა ისარგებლოს, რომ შეს-
 ძლოს თვისი ხანის, ეპოქის ლიტერატურაში ღირსეულად გადატანა,
 როგორც მისმა პირმაში შეიღმა.

რაც შეეხება უკანასკნელ საკითხს: „საჭიროა თუ არა კლასიკო-
 სების მიწოდება მასსიურ მკითხველისადმი“, უნდა ვსთქვა, რომ აქაც
 ერთგვარი სიფრთხილეა საჭირო.

დღევანდელი მწერლობა, განსაკუთრებით პროლეტარული, უპი-
 რველეს და უდიდეს ამოცანად ისახავს ძველი შორალის დარღვევას,
 ძველი საზოგადოების დაშლას, მეცხრამეტე საუკუნის გრძნობებით
 აღჭურვილ ადამიანის „გასკანდალებას“, (ზოდიში ამ სიტყვისთვის)
 როგორც დღევანდელის შეუფერებელის, აუტანელის და ამის ნაცვ-
 ლად ახალი ადამიანის, ფსიქოლოგიურადაც კი შექმნას, როგორც ახა-
 ლი კომუნისტური საზოგადოების შესაფერი წევრის.

ეს არის გარდატეხა ოქტომბრით.

ეს მისი სიტყვაა.

მაგრამ მაშინაც კი, როდესაც მასიური მკითხველი კლასიკოსე-
 ბით საზრდოობს, მაშინ ის მართლაც საზრდოობს და კარგა საფუძ-
 ვლიანადაც იკვებება, რადგან კლასიკოსები ისე ძლიერნი არიან შე-
 მოქმედებით, რომ სავსებით იპყრობენ და თავის გავლენის ქვეშ იქ-
 ცევიან მათ, უნერგავენ და ამტკიცებენ მათში ძველ შორალს, ძველი
 ადამიანის გრძნობებს და სურვილებსაც კი.

ეს, ამ ნამდვილი, სადღეისო მწერლობის სიღარიბის დროს, იმ-
 დენად ხელის შემშლელია დასახული ამოცანების შესრულების გზა-
 ზე, რომ არამც თუ ძველისადმი იერიშის მიტანა, არამედ საწინააღ-
 მდეგო იერიშებსაც ვლბულობთ.

ამის გამო, ერთ-ერთ აუცილებლობად მიმაჩნია, კლასიკოსების ნა-
 წარმოებთა შერჩევა მისი მასსიურ მკითხველში გავრცელების დროს,
 თუ გვინდა რომ პროლეტარულმა მწერლობამ თავისი იდეოლოგიით
 და რაც მთავარია მხატვრულ-ლიტერატურული ფაქტებით, ჰეგემონია
 მოიპოვოს.

ამ ეპოქაში ორგვარი აზრი არ უნდა არსებობდეს კლასიკოსებზე.

კლასიკოსების ენა დახვეწილია, სტრიქონი ათასჯერ ნაფიქრი და გამოთქმის სურნელებით დამძიმებული.

ძველი მწერლები ძლიერ უფრთხილდებოდნენ მწერლის სახელს. მათში იყო დიდი პასუხისმგებლობის გრძნობა.

ახალგაზრდა მწერლების საყურადღებოთ უნდა ვსთქვა, რომ კლასიკოსები თავიანთ ნაწერებს რამდენჯერმე გადასწერდნენ, რომ „სიტყვა ქართული“ არ შემღვრეულიყო და სტრიქონი ქარბული კონსტრუქციით ყოფილიყო გამართული.

ახალმა მწერლობამ ფორმისა და ენის შესასწავლათ, კლასიკების მეტი სხვა არაფერი არ უნდა იკითხოს...

დევნა შენებასა

კლასიკოსების საკითხი განსაკუთრებულის სიმწვავეთ დადგა ახლა, როდესაც თითქოს ქვეყანა მართლაც გასკდა შუაზე და ორი ძირეულად მოწინააღმდეგე მსოფლმხედველობა და სოციალური სისტემა სამკედრო-სასიცოცხლოდ შეეჯახა ერთი მეორეს, როდესაც ახალგაზრდა სოციალისტური რესპუბლიკებში იქმნება ძველი ყოფისაგან ძირეულად განსხვავებული ყოფა და ამ ყოფის შენებას ესაჭიროება სრულიად ახალი მხატვრული თვალი და მხატვრული ხერხები. აჯანყებულმა პროლეტარიატმა ძირ-ბუდიანად ამოაბრუნა ძველი ქვეყანა და ჩვენ თვალწინ ხდება უდიდესი გადაფასება ყველა ღირებულებათა, და აი იმ გადასაფასებელ ღირებულებათა რიცხვში ექცევიან კლასიკოსებიც და დგება საკითხი: წარმოადგენენ თუ არა ისინი საბჭოთა დღევანდელი საზოგადოებისათვის რაიმე ღირებულებას? თუ შედეგობაში არ მივიღებთ იმ შეხედულებას, რომ კლასიკოსი მხოლოდ ანტიურ მწერალს უნდა ეწოდოს, მაშინ კლასიკოსის მნიშვნელობა დიდია და ეს ცნება უფრო დიდ ხასიათს იღებს. მაგრამ ეს გარემოება სრულიად არ ნიშნავ იმას, თითქოს დღევანდელი ლოზუნგი კლასიკოსების შესწავლისა გულისხმობდეს იმას, რომ ჩვენ ბრძოლ მივბაძვით, ან გადმოვიღოთ მათი ლიტერატურული ხერხები და გავიმეოროთ ის იდეები, თუნდაც მეტის გამახვილებით, რომელმაც ერთ დროს გარკვეულ სო-

ციალურ პოლიტიკურ პირობებში შეასრულა თავისი ამოცანა. ეს ახლა არავე არ ესაჭიროება და მართლაც ველოსიპედის ხელახლა გამოგონებას ემსგავსებოდა. ეს იგივე იქნებოდა, რომ ჩვენ ელექტროდენით ამუშავებულ წისქვილისთვის ღარიტ წყალი მიგვეშვა. ესა თუ ის კლასიკოსი სრულიად გარკვეულ ეტაპს წარმოადგენს კულტურულ განვითარებისას და ახლა მართლაც სასაცილო იქნებოდა დავმგდარიყავით და თუნდაც უფრო დიდის ოსტატობითა და მეტის ჰუმორით დავგვეწერა მეორე „დონ-კიხოტი“ რაინდობის წინააღმდეგ. ზოგად კაცობრიულ მნიშვნელობის გარდა კლასიკოსებს აგრეთვე ცოტა ვიწრო მნიშვნელობაც აქვთ. მას ამა თუ იმ ერის ცხოვრებაში შეჰქონდა ნაციონალურ ფორმების ის იდეები, რომელიც თავის ხალხს უთანასწორობდა ზოგადკაცობრიულ კულტურის დონეს და მით კულტურათა ერთგვარ წონასწორობას ამყარებდა. ასეთი კლასიკოსი ვერ გადადის თავისი ხალხის ზღვარს მიღმა თავისი სპეციფიკის გამო მთელი სისრულით, მაგალითად პუშკინი, ფრანსუა რაბლე და სხვ. ყოველი კლასიკოსი პირშვია თავისი ეპოქის და ის ამ ეპოქის ყველა პროგრესიულ იდეებისა და მათ სოციალურ ფენათა განწყობილებების ბალანსს წარმოადგენს, მიუხედავად ზოგიერთ მათგანის მოქალაქეობრივად ჩამორჩენილი შეხედულებისა, მაგალითად გოგოლი, რომელსაც ხოტბა უნდოდა შეეჩა თავისი „რევიზორით“ ნიკოლოზ პირველის ბიუროკრატიულ პოლიტიკურ წყობილებისათვის. ამგვარად, თუ ის მართლა ამა თუ იმ კულტურის ეტაპია, მაშინ ის განვლილი გზაა და ჩვენთვის დიდ ინტერესს წარმოადგენს თუ როგორი მხატვრული ხერხებით იბრძოდა იგი, რა შეიტანა მან ახალი კულტურის საგანძურში და, საზოგადოდ, როგორი ევოლიუცია განიცადა მხატვრულ ხერხებმა, რომელიც გარკვეულ სოციალურ დაკვეთას ასრულებდა თავის თანადროულობაში. განა „დეკამერონი“, „ღვთაებრივი კომედია“, „დონ კიხოტი“, „გარგანტუა და პანტაგრეული“, „ჰამლეტი“, „ფაუსტი“, „რობინზონ კრუზო“ და ჩვენში „ვეფხისტყაოსანი“ და სხვა ნამდვილ კულტურულ ეტაპს. ან, თუ ვნებავთ, ერთგვარ საშანს არ წარმოადგენენ კაცობრიობის ისტორიაში? განა „რობინზონ კრუზო“, ეს საბავშვო რომანი ახლა, თავის დროის დიდთათვის არ იყო დაწერილი და ის განა ახლად ფეხ ადგმულ ბურჟუაზიის ლტოლვათა გამომსახველი არ არის, რომელსაც კოლონიების საკითხი მოსვენებას არ აძლევდა? განა „ღვთაებრივი კომედია“ ქრისტიანობის აპოლოგიას არ წარმოადგენს, რომელმაც თავისი განვითარების კულმინაციას მიაღწია და იქავე, ამ კულმინაციაშივე, არ დაეტყო მას დეკადანსის ნიშნები? და განა ეს დეკადანსი და კულტურათა განვითარების დია-

ლექტიკა არ იგრძნო ბოკაჩჩიომ თავისი „დეკამერონით“, განა „გარ-
განტუა და პანტაგრული“ ფრანგი ვლემის ჯანსალი შენდელდება
არ არის ამავე საკითხზე, რომელმაც ბურჟუაზიულ წყობილების მო-
ახლოვების სიო იყნოსა? განა არსებულ სოციალურ წყობილების გან-
ვითარდებიან გამომდინარე „წინაგრძობას“ არ წარმოადგენდა „პამ-
ლეტი“ და „ფაუსტი“ და განა ისინი მშობლები არ არიან ახლანდელ
ბურჟუაზიულ-ინდივიდუალისტურ ინტელიგენციისა, ერთი მერყევი
სკეპსისითი ხერხემალ გამოქმული და მეორე — პირდაპირი და შემა-
ერთებელი, რომელიც თავის სულს ეშმაკსაც მიჰყიდის, რომ თავის
მიზნებს მიაღწიოს? რისთვის ებრძოდა მაშინ რუსთაველს საუკუნეთა
მანძილზე მთელი სჭოლასტიურად მოაზროვნე ქართული კლერიკა-
ლური წოდება, რისთვის სწვავენდნ მის პოემას კოცონზე და რისთვის
იხსენიებდა ანტონ კათალიკოსი წყევა-კრულვით, რათ დარჩა ასე
გარიყული და მიტოვებული ნ. ბარათაშვილი, როცა მას თვითონ პოე-
ტმა ბიძამ გრ. ორბელიანმა არ გაუმართა ხელი და უცხო ქვეყანაში
აღმოხდა სული უპატრონოს. აი ზოგადად ის მიზეზები და ის ცალი
მხარე იმ მიზეზებისა, თუ რატომ უნდა იქნას კლასიკოსები შესწავ-
ლილი და არა განმეორებული. რასაკვირველია, დღეს არ შეიძლება,
დაუშვებელია კლასიკოსის ყოვლად უკრიტიკოდ მიღება, მაგრამ შეს-
წავლა აუცილებელია და ამიტომ დღეს ყოვლად მიუცილებელ საჭი-
როებას წარმოადგენს მათი აუცილებლად სრული აკადემიური გამო-
ცემა სათანადო რედაქციითა და კომენტარიებით, გარკვევა იმისა, თუ
რა სოციალურ დანიშნულებას ასრულებდა ის თავისი თანადროუ-
ლობაში და როგორ შეასრულა ეს. კლასიკოსი არ არის ზუსტად გა-
მონაგარიშებული და მორგებული მანქანა, ის ყველაზე ადამიანი იყო
ადამიანთა შორის და ამიტომ ის ხშირად დიდ შეცდომებსაც უშვებდა.
განა პუშკინს, ტოლსტოის, გრიბოედოვს არ ჰქონდათ ეს შეცდომები?
განა მათ არ ახასიათებდათ თავისი თანადროული იმპერიალისტური
იდეები, განსაკუთრებით კავკასიის მიმართ. მაგრამ ეს ახლა ისტორიაა
და ისტორია არ არის საშიში, ისტორია გაკვეთილია. ამიტომ არის სა-
ჭირო მათი მთელის თავისი შემოქმედებითი აღნაგობის ზედმიწევნითი
შესწავლა და ამ მხრივ მხოლოდ რედაქტორის წინასიტყვაობა და
ორიოდე გამოზოგილი კომენტარია საქმეს ვერ უშველის. საჭიროა
იმ ეპოქისა, იმ ხალხისა და სოციალურ ურთიერთობათა სურათის
მთლიანი გადაშლა, რომელშიაც მუშაობა უხდება ამა თუ იმ კლასი-
კოსს. ამიტომ საჭიროა ამ სამუშაოში ყველა საუკეთესო ლიტერა-
ტურათ მკოდნეთა, ისტორიკოსთა და პოეტიკის სპეციალისტთა ჩა-
თრევა. ბეჭდვა მემუარებისა და მოგონებათა. ამგვართ გამოცემული

კლასიკოსი უპირველესი მოთხოვნების საგანს წარმოადგენს დღეს საბჭოთა მკითხველისათვის და ისე გამოცემა კლასიკოსისა, როგორც ამას „სახელგამი“ სჩადის, ყოველად დაუშვებელია, ის მავნეც არის ჩვენი საზოგადოებრივობისათვის. არ კმარა დააგროვო რომელიმე კლასიკოსის ზოგიერთი რჩეული ნაწერები შეადგინო მისი პროვანსალზმების ლექსიკონი. წინ საექვო ღირსების წინასიტყვაობანი წარუმიძღვარო, ორიოდე ქრონოლოგიური თარიღი დაატანო, როგორც ეს ვაეაფშაველას, აკაკის, გ. წერეთელსა და სხვებს ხვდათ წილად, ყველაფერი ეს ჩაყაროთ ერთ ტომარაში, თავი მოუკრათ და ისე მიართვათ მკითხველ საზოგადოებას. არც ისეთი კუსტარულ-დილექტანტური და საექვო ილუსტრაციით მიწოდება შეიძლება კლასიკოსისა, როგორც ეს ეგნატე ნინოშვილს დაემართა.

რათ იკითხება დღეს ასე გატაცებით პუშკინი, ტოლსტოი, გრიბოედოვი, ჩეხოვი, ლერმონტოვი და სხვები. არამც თუ რუსი მკითხველის მიერ, არამედ ქართველთაგანაც, იმიტომ, რომ ამ კლასიკოსთა ნაწარმოებნი ხელახლა იქნა გამახვილებული კომენტარებით, ახალი რედაქციით და მათ ირგვლივ მრავალმხრივად წარმოებულ გამოკვლევებით, თანამედროვე მსოფლმხედველობის მიხედვით. მათი წერილებით, ბიოგრაფიებით, მოგონებებით, ამ გვარად ისინი ხელახლა აღდგენ და მეტად მნიშვნელოვან ფაქტორად იქცენ ჩვენს დღევანდელ კულტურულ მშენებლობაში. მათ შესახებ მრავალი ათასი ლექტორებისა ლექციებს კითხულობდა მუშათა კლუბებში, მათ შორის ქართველი ლექტორებიც, ამოძრავებულ იქნა მთელი საბჭოთა საზოგადოებრიობა, საუკეთესო ლიტერატურათმცოდნენი მუშაობდნენ არამც თუ თვითონ კლასიკოსზე, არამედ იმ უცნობ პირებზედაც, რომლებთანაც მათ თუნდაც ოდნავი კავშირი, ან ნაცნობობა ჰქონიათ. ყურადღების გარეშე არ სტოვებს არც მათ პორნოგრაფიულ ლიტერატურისა და უბის წიგნებს. ამ მხრივ ჩვენ უდიდეს ნაკლს განვიცდით. ტფილისის აღმასკომი, გაზეთების ცნობით, აარსებს გრიბოედოვის მუზეუმს და ამ დროს ჩვენ ხეირიანად გამოცემული ბართაშვილი, ილ. ქავჭავაძე, აკაკი, გ. წერეთელი, ეგნ. ნინოშვილი, ალ. ყაზბეგი და სხვ. კლასიკოსები არა გვაქვს. ჩვენს მკითხველს ოდნავად გარკვეული წარმოდგენაც არა აქვს იმ ეპოქაზე, რომელშიც ამ კლასიკოსებს უხდებოდათ მუშაობა. ეს საკითხი კი მეტად მომწიფებელია. ამის ნიშანი არის, თუნდაც ის, რომ ისეთი ძვირი გამოცემები,

როგორც იყო „რუსთველიანა“ და „ძველი ტფილისის ბოკები“ ერთ-
ბაშად გაიყიდა. ეს ნაკლი საჩქაროდ უნდა იქნეს გამოსწორებული.
ასეთი მონუმენტალური გამოცემის შემდეგ უკვე მნიშვნელობა უქნე-
ბა მათი რჩეული ნაწერების იაფფასიან სახალხო გამოცემებს.

არისტო მუხბაძე

I. როგორი უნდა იყოს ჩვენი დამოკიდებულება კლასიკოსები-
სადმი?

მგონია, რომ საკითხი ცოტა უხეიროდაა აღძრული. უმჯობესი
ასე იქნებოდა: როგორი უნდა იყოს ჩვენი დამოკიდებულება, საზო-
გადოდ, კულტურული წარსულისადმი? მაშინ პასუხიც მხოლოდ ერ-
თადერთი იქნებოდა: რასაკვირველია, დადებითი.

II. რით უნდა ისარგებლოს თანამედროვე მწერლობამ კლასი-
კოსებისგან?

კი არ უნდა ისარგებლოს, არამედ ისწავლოს კლასიკოსები.
ვთქვათ, ვისმე ხურობა ან ზეინკლობა სწადია. ჯერ, ცხადია, სა-
მისო ხელსაწყოების ხმარება უნდა ისწავლოს, შემდეგ კი — სათანა-
დო ხელობა. მერე ვისგან უნდა ისწავლოს? რასაკვირველია, კარგი
ოსტატისგან. პო და, კლასიკოსებიც ხომ თავიანთ საქმის კარგი ოს-
ტატები არიან. ახლა, რა უნდა ვისწავლოთ ამათგან?

1. უპირველესად ენა. ყველა ხომ ზეინკალი თუ ხურო ვერ იქ-
ნება, ვისაც ქლიბი ან სალაშინი გააჩნია? სიტყვას აუფად ნურვინ ჩა-
მომართმევს: ქართული მწერლობის ახალპირმა ენა არ იცის. იმი-
ტომ, რომ ქართული ენის საუკეთესო ოსტატებს ვერ იცნობს, თუმცა
აქ მისი ბრალიც ნაკლებია: ეს ოსტატები მუზეუმებსა და არქივებში
განისვენებენ, ყველას როდი შეუძლია მათი მიწვდომა.

2. შემდეგ წ ე რ ი ს ხ ე რ ხ ე ბ ი (ანუ მანერა). განა წიფლისა და
წაბლის ხის მასალა ერთნაირად დამუშავდება? წაბლის ხე უფრო
ფიციხია, ვიდრე წიფლისა, ამიტომ მის გარანდვასაც სხვა ხერხი უნდა.
გარდა ამისა, ზოგიერთი ხის მასალას, — მაგალითად, ბზისა, ურთხე-
ლისა, კაკლის და სხვ. — საღებავს არ აკადრებენ, უამისოდაც კარგია.
რასაც ვამბობ, ალბად, მწერლობისთვისაც მიმიხვედებით.

3. დასარულ, ც ხ ო ვ რ ე ბ ი ს ც ო დ ნ ა — ან, უკეთ რომ ვთქვათ,
ცოდნა საზოგადოდ. ამას საბუთი და მტკიცება არ უნდა.

III. საჭიროა თუ არა კლასიკოსების მიწოდება მასიურ მკითხვე-
ლისთვის?
რა თქმა უნდა, საჭიროა, უკეთეს მასების კულტურულ და
ამაღლებას ვესწრავით.

აღმსანდგე სულავე

სამივე კითხვა კლასიკოსებისადმი დამოკიდებულების, კლასიკო-
ებისაგან სწავლის და მათი მასებისადმი მიწოდების შესახებ ისეთი
სახის საკითხებია, რომელიც პროლეტარული ლიტერატურის წინაშე
დიდი ხანია სდგას, იგი მთელი რიგი ლოზუნგების საბაზიკ ვახდა,
მაგრამ ამავე დროს პრინციპიალურ მეთოდოლოგიურ შეცდომების სა-
თავეც.

ჩვენ ვფიქრობთ კლასიკოსებისადმი დამოკიდებულების საკითხი,
რა უარადაც ის იდგა ამდენ ხანს პროლეტარულ მწერლობის წინაშე
გადაშინჯული უნდა იქნეს, ვინაიდან სრულიათ გამოურკვეველია
და სადაო საკითხი შესახებ იმისა, თუ ვინ არის კლასიკოსი, ან ვინ
მისცა უფლება ამა თუ იმ მწერალს, რომ მან კლასიკოსის სახელი
ატაროს.

ჩვეულებრივ კლასიკოსის მცნების განსაზღვრის დროს ამბობენ.
კლასიკოსი ეს ის მწერალია, რომელმაც ღრმით და ფართოთ გამოხა-
ტა თავისი ეპოქის ძირითადი მოვლენები.

ამბობენ ასედაც: „კლასიკური მწერლობა — ეს ფორმა და ში-
ნაარსის შეერთების ისეთი მწვერვალია, რომელიც ჯერ კიდევ ვადუ-
ლახავია“ ან და „კლასიკური მწერლობა ეს სიტყვის უმაღლესი ოსტა-
ტობაა, რომლის სისადავე მუშათა კლასის და გლეხების ფართო მა-
სებისთვის მისაწვდომია“. („На литературном пос-
тѹ“-ს ან კე ტ ე ბ ი დ ა ნ).

თუ ეს ასეა, მაშინ საჭიროა გამორკვეულ იქნეს რამდენი კლასი-
კოსი გვყავს ჩვენ საერთოდ.

შეიძლება კლასიკოსი ისეთი მწერალია, რომლის მნიშვნელობა
ერთი ან ათეული წლებით არ განისაზღვრება, არამედ ხანგრძლივი
დროით. მაგრამ მაშინ ხომ საჭიროა, გამორკვეული იქნეს მისი „მა-
რადიული ღირებულების“ ეს თვისება?

შეიძლება კლასიკოსი ის მწერალია, რომელსაც ყველაზე მეტად
კითხულობდენ და კითხულობენ!

მაშინ ლ. ჩარსკაიაც ხომ კლასიკოსი ყოფილა?

• მაგრამ არა! კლასიკოსი ისეთი მწერალია, რომელმაც მწერლობის დროის და თავისი კლასის პროგრესული იდეები იდეალურად შექმნა. ფერის მხატვრულ სიძლიერით და დამაჯერებლობით განასახიერა. ისე, რომ ის ყოველ ეპოქაში, ყოველ კლასისათვის საინტერესო გახდა.

უდაოა ემ. ზოლას სოციალური რომანების, ვიქტ. გიუგოს „პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი“, ო. ბალზაკის „მამა“, გიოტეს „ფაუსტი“, შექსპირის დრამები, შილერის „ყაჩაღები“, რააც ისეთი ლიტერატურული მემკვიდრეობაა, რომლის უარყოფა არ შეიძლება და რომელთა შესწავლა და გაცნობა წარსულ ეპოქების, წარსულ თაობების, ყოფის და იდეების, სოციალურ-კლასიურ პროცესების გრანდიოზულ მასალებს იძლევა.

იმისათვის, რომ გაგებული იქნეს დღევანდელი ცხოვრება, შესაძლებელი იქნეს მისი შენება, საჭიროა წარსულ თაობათა ისტორიის კარგი ცოდნა, საჭიროა ცოდნა იმისი, თუ, როგორ იქმნებოდა და იზრდებოდა საზოგადოებრივი ცხოვრება, თუ როგორ ცხოვრობდნენ საზოგადოების სხვადასხვა კლასები წარსულ ეპოქებში.

თუ როგორ აზროვნებდნენ სხვადასხვა ეპოქების მოწინავე ადამიანები და როგორ იბრძოდნენ კაცობრიობის უკეთეს მერმისისათვის.

ამის საუკეთესო საშუალებას კი კლასიკური ლიტერატურის ნიმუშები წარმოადგენენ. რომელთა გაცნობა და შესწავლა საჭიროა და აუცილებელი, მაგრამ არა ბრმა და უკრიტიკო მიდგომით, არამედ კლასიკური შეგნების ბასრი ანალიზით.

რაც შეეხება „კლასიკოსებიდან სწავლის“ საკითხს, რომელსაც ბეჯითად ურჩევენ ზოგიერთი კრიტიკოსები პროლეტარულ მწერლებს. ეს არც ისე უბრალოდ გადასაწყვეტი საქმეა.

პირველ ყოვლისა იმისათვის, რომ ჯერ გამოურკვეველია თუ რომელი კლასის კლასიკოსისგან უნდა ისწავლოს პროლეტარულ მწერალმა და მეორე საჭიროა თუ არა, მაინც და მაინც პროლეტარულ მწერლისათვის კლასიკოსისგან სწავლა.

სწავლობდა თუ არა, რას, როგორ და ვისგან თვით ის მწერალი, რომელსაც ეხლა „კლასიკოსი“ ეწოდება და მისგან ურჩევენ პროლეტარულ მწერალს სწავლას.

ვისგან „სწავლობდა“ წერას, სტენდალი? ვისგან სწავლობდა კლასიკოსი ლ. ტოლსტოი, რომელიც უარყოფდა „კლასიკოს“ შექსპირს, ვისგან სწავლობდა „კლასიკოსი“ მაქსიმ გორკი, რომელიც მწერ-

ლად ჩამოყალიბების პროცესში დიდ ძალ ბულეარულ რომანებს ხელობდა?

ვისგან სწავლობდა ბოლოს და ბოლოს თუგინდ კნუტ ჰამსუნი? პასუხი ერთია — ცხოვრებისაგან და თავისი კლასის ბრძოლისა და გამოცდილების სინამდვილიდან.

მაგრამ რაღა დააშავეს პროლეტარულ მწერლებმა, რომლებიც არც ისე უნიჭონი არიან, რომ თავისი კლასის და თავისი ეპოქის საზოგადოებრივი ცხოვრება ვერ დაინახონ!

რაშია საქმე, რისთვის მაინც და მაინც პროლეტარული მწერლები გახდენ „კლასიკოსების“ სამოწყალოთ, ან ვ. პერცოვის თქმის არ იყოს: „რამდენ ხანს უნდა ისწავლონ? როდის უნდა შეუდგენ და მოუყიდებელ შემოქმედებით მუშაობას“?

ან რამდენია ამ „კლასიკოსებში“ ისეთი მასწავლებლები, რომელთაგანაც შეიძლება ნამდვილი „სწავლა“?

აშკარაა აქ გაუგებრობას და პროლეტარიატის შემოქმედებითი ძალისადმი დაეჭვებას აქვს ადგილი.

რატომ ვინაიათ ამ ადამიანებს, რომ „კლასიკოსები“ რომლისკენაც პროლეტარულ მწერლებს მოუწოდებენ „სასწავლებლათ“ დაბადებიდან „კლასიკოსები“ იყვნენ“. (პერცოვი).

არაფრად არ ვარგა ამ საკითხში ისეთი ფატალიზმი, რომელსაც ზოგიერთი პროლეტარული კრიტიკოსები სჩადიან.

ასე მაგალითად „კლასიკოსებისგან სწავლის“ ლოზუნგით გატაცებული ერთი ამხანაგი იჭამდინაც კი მივიდა, რომ მთელ რიგ თანამედროვე პროლეტარულ და თანამეზავრულ მწერლებს (სწავლობდენ ისინი „კლასიკოსებისგან“ თუ არა) ბეჯითი სწავლის ნიშნით შრომის „კლასიკური“ ორდენები დაურიგა.

„საჭიროა კლასიკური ლიტერატურის ცოდნა чтобы спокойно с расчетом выбрать себе доподлинных вятельных особ“ — სწერდა ის, რომლის შემდეგ გამოფენილი იყო ამ „გავლენიან ასულთან“ დაქორწინებული მწერლების მთელი გალერეია.

„К именам Пушкина, Кольцова прибавляется Тютчев (ученик Ушакова), Языков (Уткин) Гейне (Светлов), Эдгар По, Шевченко (Багрицкий), და შემდეგ „стыдно признаться, но это так — кроме Демьяна Бедного у нас нет продолжателей некра“

სოველი მუსიკის ლირიკის შემსრულებლები (აი რაზე სწორებს ის ა. ს.) მასტერსა ფორმა ფეტა ჯუკოვსკისა და სხვათა მსგავსებისა.

აი „კლასიკოსებისაგან სწავლა“ როგორ ყოფილა საქირო. პიონადაპირ სამარცხვინოა ასეთი „მარქსისტული“ აზროვნება. მაგრამ რა უნდა ქნა თუ ასე უყვარს ამ საწყალს „კლასიკოსებისაგან სწავლა“ და ცრუ რომანტიკოს-რეაქციონური ეფუკოვსკის „ფორმის“ ოსტატობა (!) მაგრამ განა-მარტო რუსი ამხანაგები უშვებენ ამ შეცდომებს? თაყვანისცემის და „კლასიკოსებისაგან სწავლის“ აპოლოგეტები ჩვენს მარქსისტულ კრიტიკაშიაც აღმოჩნდნენ.

და ეს შაშინი, როცა ქართული ლიტერატურის სინამდვილე მარქსისტულად შეუსწავლეღია და მწერალი ამ „მემკვიდრეობის“ — „კრიტიკული“ შესწავლის დროს, თავისი იდეოლოგიური მერყეობის გამო, შეიძლება „მემკვიდრეობის“ გავლენის ნაკადსაც გაყვეს.

„კლასიკოსებისაგან სწავლის“ ლოზუნგის რეალიზაციას ჩვენს სინამდვილეში, უფრო ზიანი მოაქვს პროლეტარულ მწერლობაში ვიდრე სარგებლობა.

ის ვინც ერთგულად სწავლობს ნ. ბარათაშვილისაგან „უკრიტიკოთ“ ექცევა მის გავლენასაც (ი. ვაკელი).

ის ვინც ერთგულად სწავლობს მარტო ქართული „კლასიკებისაგან“ ბევრ კლასიკურ შეცდომების „ქართულ“ ნიმუშებსაც იძლევა (კ. კალაძე).

რაც შეეხება კლასიკოსების გამოცემის საქმეს, ეს საქიროა. მაგრამ მარქსისტული კრიტიკის „კრიტიკული“ მიდგომა და კლასიკური შეფასება, სწორედ აქ უნდა გამოჩნდეს.

საეჭვო ლიტერატურული-კრიტიკული კომენტარიები „კლასიკოსებისადმი“ მანებელია. კულტურულ ფილისტრობას და ინტელიგენტურ-იდეალისტურ კომენტარიებს კლასიკურ გამოცემების საქმეში. ისევ სჯობს „ცუდათ“ მაგრამ კლასიკური ანალიზით და მარქსისტული ანბანის უბრალო ცოდნით დაწერილი. რომელიმე ახალგაზრდა პროლეტარული კრიტიკოსის ნარკვევები.

მასიურ მკითხველს ეს უფრო მეტ ნაყოფს მოუტანს, ვიდრე იდეალისტურად მოაზრებენ. რომელიმე კულტურული ბატის აბრა-უბდა.

ლ. ასათიანი

ზშირად გაუგებარია, თუ რას ნიშნავს სიტყვა „კლასიკოსი“. შეიძლება მივიღოთ, რომ კლასიკოსი სანიმუშო მწერალია. მაგრამ აქაც

იბადება გაურკვეველობა: ერთი თაობის მიერ სანიმუშოდ ჩინებული მწერალი მეორე თაობას არ მიაჩნია სანიმუშოდ.

იქნებ ის მწერალია კლასიკოსი, რომელიც შერჩა ლიტერატურის ისტორიას?

მაგრამ ხშირად ხდება, რომ ლიტერატურის ისტორია ივიწყებს ხოლმე ზოგიერთ ოსტატს. გადის ხანი. იქმნება ახალი სოციალ-კულტურული სიტუაცია. შემოდის ახალი გემოვნება. დავიწყებული მწერალი დიდი ხნის უყურადღებობის შემდეგ ეუფლება ახალი თაობის გრძნობას და გონებას.

შეიძლება პირობით ნივილოთ, რომ კლასიკოსი ეწოდება ლიტერატურის წამყვან მწერალს. გამომგონებელს ოსტატს, რომელმაც შემოიტანა ხელოვნებაში ახალი ხერხები და ფორმები, რომელმაც უკეთესი მხატვრული განსახიერება მისცა თავისი დროის აქტუალ პრობლემებსა და იდეებს.

ასეთი პირველი სიდიდის ოსტატები უმეტეს შემთხვევაში ყველა ლიტერატურულ თაობას ან პერიოდს მოეპოვებოდა. მათ გვერდით მუშაობდნენ აგრეთვე შედარებით ნაკლები ძალისა და მხატვრული პოტენციის მქონე მწერლები. ისინი საერთო ძალებით ქმნიდნენ გარკვეული პერიოდის ლიტერატურასა და მხატვრულ გემოვნებას.

მათ მოსდევდნენ ეპიგონები.

ლიტერატურის ისტორიის საქმეა. ამათუიმ პერიოდის სიტყვის ხელოვნების შესწავლის დროს. მოახდინოს ამ სამი კატეგორიის მწერალთა კლასიფიკაცია.

შეიძლება შევთანხმდეთ, რომ კლასიკოსები ეწოდებათ გარკვეული ლიტერატურული თაობის პირველხარისხოვან ოსტატებს და მათ თანამგზავრებს.

კლასიკოსებთან დამოკიდებულების საკითხში ვფიქრობთ მწერალმა უნდა მიბაძოს თანამედროვე მეცნიერს.

მეცნიერი ინჟინერი და ნატურალისტი აღარ იმეორებს ხელახლა იმ ცდებს, რომელიც გაუკეთებიათ წინა მეცნიერულ თაობებს. იგი იგონებს და აკეთებს ახალს, მიისწრაფვის ახალ აღმოჩენისაკენ.

ასე მდიდრდება და წინ მიიწევს მეცნიერება.

მწერალი პროფესიონალური თვალსაზრისით უნდა მიუდგეს კლასიკოსს.

მაგალითად, დღევანდელმა მწერალმა უნდა ისწავლოს ძველი ოსტატისგან, თუ როგორ იყენებდა იგი თავისი დროის ნივთებს და სოციალურ მოვლენებს.

მაგრამ აქ საჭიროა მაგალითები ლიტერატურიდან, ეკონომისტიკისათვის — სტატისტიკური ცხრილები.

„მგზავრის წერილებში“ ილია ჭავჭავაძემ მოხერხებულად გამოიყენა მისი დროის ტრანსპორტის ერთერთი გავრცელებული სახე რუსეთში. — „ფოსტის პოვოზკა“.

ეპიზოდი „ფრანკულთან“ გამომშვიდობებისა და „იამშიკის“ ჯაგლაგი ცხენების ერთადგილას დგომისა — წინ უძღვის ნაწარმოებს და თავიდანვე აძლევს მას ირონიულ განწყობილებას.

ფოსტის პოვოზკის, როგორც ნიეთის, გამოყენებით მწერალმა გვაგრძნობინა მაშინდელი რუსეთის ეკონომიურ-კულტურული ჩამორჩენილობა. ამ საგანზე მერე მთელ ნაწარმოებში კრინტი არ არის დაძრული. მაგრამ აღარც საჭიროა: თავში მოცემული ეპიზოდი მკითხველს ახსოვს ნაწარმოების ბოლომდე, იგი ვერ ივიწყებს ფრანგი ტურისტის სიტყვებს ფოსტის პოვოზკის შესახებ:

— მთელი რუსეთი მაგით დადის ვანა? რაღა უჭირს, ვინღა დაეწევა!..

გარდა ამისა ჭავჭავაძემ გამოიყენა თერგი და მყინვარი, არა როგორც წმინდა ესკეთური მოვლენები, არამედ როგორც სიმბოლოები გარკვეული პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ შეხედულებების გასამახვილებლათ.

მათ შედარებაზე და დაპირისპირებაზე ახალგაზრდა მწერალმა და სტუდენტმა ჭავჭავაძემ გვიჩვენა პრინციპები მისი მომავალი ლიტერატურული და საზოგადოებრივი მუშაობის „პერსპექტიული გეგმისა“.

ასევე აკეთებდა უმეტეს შემთხვევაში თავის მოთხრობებს ეგნატე ნინოშვილი.

პალიასტომის ტბა და მისი სანაპიროების ტყე და ეწერი ნინოშვილმა გამოიყენა „საწარმოო“ მოთხრობის გასაკეთებლათ. ტყე ამ მწერალს დასჭირდა ადგილობრივი გურულ გლეხობისა და აზნაურების შორის ეკონომიურ-კლასიური ბრძოლის გამოსამქლავებლათ, ტბა — გლეხების შრომის მძიმე პირობების ნათელსაყოფად.

ტყე და ტბა არც ნინოშვილს აინტერესებდა, როგორც წმინდა ესტეტიური ფენომენი.

ბოლოს და ბოლოს მწერლობა მოქალაქეობისა და გარკვეული საზოგადოებრივი დანიშნულებას შემდეგ უმთავრესად წარმოადგენს ოსტატობის საკითხს.

საჭიროა მაღალი კვალიფიკაცია და სპეციალისტობა დარგში.

ლიტერატურაშიც საჭიროა ალგებრის ცოდნა.

ფუნქციითა აღრევისაგან კი ზარალოზს უპირველეს ყოვლისა თვით ლიტერატურა.

მწერლის მაღალი კვალიფიკაცია უნდა გამოჩნდეს თუ გნებავთ ენის კარგ ცოდნაში.

სიტყვის ოსტატი, როგორც მეცნიერი-ლინგვისტი, უნდა იცნობდეს იმ ენას, რომელზედაც სწერს.

ყოველ არმიას ზურგში მოეპოვება არსენალი და საინტენდანტო საწყობები. მწერალს სჭირდება ასეთი საინტენდანტო საწყობი სიტყვისა.

კლასიკოსების შესწავლა ახალგაზრდა მწერლისთვის საინტერესოა, სხვას რომ თავი დაეანებოთ, სტილისტიკის თვალსაზრისითაც.

მწერალი ყოველთვის წააგავდა თოკზე მოსიარულე ჯამბაზს. წონასწორობისათვის იგი ნმარობდა ორ მარაოს. ერთი იყო არსებული ლიტერატურული ენის ნორმები, მეორე, — ხალხის სალაპარაკო, ცოცხალი ენა.

ლიტერატურული ენის ნორმებს მწერალი სწავლობდა წინამორბედ ოსტატების წიგნებში.

დღეს ახალგაზრდა მწერალს ამ საქმეში სჭირდება დიდი სიფრთხილე და გამოჩხვება. ყველა წინამორბედი მწერალი ვერ გასწავლის ენას.

ებლა მე არ ვწერ სალიტერატურო ქართულ ენის ისტორიას. ამიტომ ვიტყვი მოკლეთ.

ქართველი მწერლისთვის დაუფასებელია მაგალითად „სიბრძნე სიცრუის“ წიგნი. საბა ორბელიანის შემდეგ მრავალი ათეული წლების განმავლობაში არ დაწერილა არც ერთი წიგნი უკეთესი ქართულ ენით.

ამბობენ, რომ მეთვრამეტე საუკუნის მიწურულში საქართველოს ანადგურებდა ეპიძანობა.

ამ დროს არა ნაკლებ ხიფათს განიცდიდა ქართული ლიტერატურაც: იმ ხანებში ჩვენს ქვეყანაში მძვინვარებდა პოეტობის ეპიდემია.

იყო დრო, როდესაც კარგი მაჯამა უფრო ფასობდა, ვიდრე რომელიმე სახელმწიფოებრივი დოკუმენტი.

ეს იყო დრო ქართული სალიტერატურო ენის დაკნინების დასაწყისი. საკმეის, სალიტერატურო ენის კრიზისის, საკმაოდ შეუწყვეტელი კლერიკალებმაც.

ამ დროს ანტონ კათალიკოზის საგრამატიკო შრომებით იწყება ქართული ენის მეცნიერული შესწავლა. მაგრამ მაინც ამ იერარქმა ქართული ენა გადააქცია ეფესკოპოზის ჯოხათ.

ეს ლიტერატორი სქოლასტიური იამბიკოებით სწერდა ქართული ლიტერატურის ისტორიას. თუ არ მეშლება, მასვე ეკუთვნის კლასიკური სიტყვები, რომ „რუსთაველი ამათ დაშვრა“.

გასული საუკუნის დასაწყისში (უნდა ითქვას გულახდილათ) ცუდი ქართულით სწერდენ რჩეულიშვილი, არდაზიანი, ჭონჭაძე, გიორგი ერისთავი. ერისთავმა აიღო რეკორდი. მაგალითად „დავაში“ მთელი მეოთხე მოქმედება („სტრიაპჩისთან“) დაწერილია პირდაპირ რუსულ ენაზე.

ეს ცხადია, არ ამცირებს ერისთავის მნიშვნელობას ქართულ მწერლობაში. არა, მე აქ ვლაპარაკობ მხოლოდ სალიტერატურო ენის შესახებ.

კარგი ქართული ენა ამ დროს შენახული იყო არისტოკრატიულ ოჯახებში. ყველაზე უკეთესად კი — ხალხში, სოფელში.

თუ რა კარგი ენით ლაპარაკობდენ ამ დროს ოჯახებში, ამის შესახებ იხილეთ ნიკო ბარათაშვილის კერძო წერილები.

ილია ჭავჭავაძემ კარგათ გაიარა თოკზე. მან მოახდინა ქართული სალიტერატურო ენის რეფორმა. ეს იყო თავის დროზე პროგრესიული მოვლენა. ქართულ ლიტერატურაში იგი უდრიდა გლეხების განთავისუფლებას.

ეხლა ჩვენ ხანდახან თითქოს უკვე ვეღარ ვგუბობთ ილიას გრძელ პერიოდებს. გარდა ამისა, ჩვენ ხშირად გვჭირდება მის მიერ განდევნილი ასოები. ამ შავსიელ ასოებს უნდა დაუბრუნდეს მოქალაქობრივი უფლებები.

დაბოლოს მე ისევ ვფიქრობ, რომ კარგი იქნება აკაკის პროზაზე გავლით ხანდახან შევალთ „სიბრძნე-სიცრუის“ კარები. ეს არის მოკლე ქართული წინადადების კლასიკური წიგნი.

საერთოდ „სუფთა წერაში“ ახალგაზრდა მწერალს სჭირდება ორი რეპეტიტორი: ერთი კლასიკოსი (თუნდაც საბა ორბელიანი), მეორე — ხალხი, ხალხის ცოცხალი სალაპარაკო ენა.

მე მინდა დავამთავრო ამით.

მაგრამ საჭიროა კიდევ რამდენიმე სიტყვა თემატიური მასალისა და მისი საკონსტრუქციო მეთოდების შესახებ.

სოციალურ გარემოს ცვლასთან ერთად იცვლება აგრეთვე მასალა, რომელზედაც შენდება ლიტერატურული ნაწარმოები. ახალი მასალა კი ოსტატს აიძულებს მონახოს ახალი ხერხები, ახალი კონსტრუქტიული ფორმები.

კლასიკოსის ნაწარმოებში ახალგაზრდა მწერალი უნდა დაუკვირდეს, თუ როგორ იყენებდნენ ძველი ოსტატები მათი დროის მასალას, როგორი ტექნიკური გეგმით ამზადებდნენ მისგან ახალ ნაწარმოებს და რა საზოგადოებრივ დანიშნულებას აძლევდნენ მას.

სოციალური დანიშნულება ეხლა სხვა არის. მასალაც გამოიცვალა (ეს განსაკუთრებით ითქმის საწარმოო საშვალებათა შესახებ) მაშასადამე თანამედროვე მწერალმაც უნდა მონახოს ახალი, შესაფერი კომპლექსი ხერხებისა.

ძველი მეთოდების განმეორებით კი მწერლობა წინ არ წავა. ლიტერატურა ფეხსაცმელების ქარხანა არ არის. სადაც წაღები ერთმანეთისგან შხოლოდ ნორმით განსხვავდება.

ლექსის ან პროზის სტანდარტული ფორმის გამომუშავება ადვილია. მაგრამ ეს იქნება ეპიგონობის დასაწყისი და ლიტერატურის გადაყვანა ჩიხში.

ძველ მასალაზე მუშაობა მწერლისთვის იოლი საქმეა. მაგრამ ეს დალუპავს მწერალში ოსტატს. ამიტომ მან უნდა ისარგებლოს ლიტერატურაში ახალი მასალით.

პოეტის მიერ აღებული მასალა ისე უნდა შემოდიოდეს პოეზიაში, როგორც ქალწული პატარძალი სანთიობაში.

საერთოდ დღეს მწერალი არ უნდა წააგავდეს სოფელელ აზნაურს გიორგი ერისთავის „დავიდან“. ეს აზნაური დიდხანს არ ყოფილა ტფილისში. შემდეგ ჩამოვიდა ქალაქში და გაუკვირდა, რომ „პატრების ზარის ნაცვლად. შუადღისას ავდებენ «პუშკას»“.

თურმე ცხოვრება წინ წასულა და გამოცვლილა.

მასიური მკითხველისათვის საჭიროა კლასიკოსების მიწოდება კომენტარიებით. კომენტარები შეიძლება დაერთოს წიგნის ბოლოში პეტიტით.

ლიტერატურული სომხეთი

წინათ სომხური ბურჟუაზიული კულტურის ცენტრები იყო ტფილისი და ბაქო, ე. ი. სომხეთის ფარგლებს გარეთ მდებარე ქალაქები. ამიერ-კავკასიის ამ ორ უდიდეს პუნქტში მეტისმეტად განმტკიცდა სომხეთის ბურჟუაზია. ადგილობრივი მახრებიდან დაუწყუო განდევნა სხვა ეროვნებათა კაპიტალს — ქართულსა და თურქულს, თითქმის დაუბრკოლებლად ბატონობდა მთელს მხარეში და ამავე დროს კულტურული ჰეგემონიისაკენაც მიისწრაფოდა. იმ მიზნით, რომ უფრო მეტი პოლიტიკური ძალა ჰქონოდა, ვიდრე მის მეზობლებს, სომხეთის ბურჟუაზიამ ამ ცენტრებში მოუყარა თავი სომხეთის ინტელიგენციის დიდ კადრს. ამავე პუნქტებში იყო თავმოყრილი ბურჟუაზიის ნაციონალისტურ-პოლიტიკური ძალები, მისი პარტიები: დაშნაკუტუნი და სხვ. თითქმის ყველა სომეხი მწერალი, პროვინციელნიც კი, ამ ცენტრებისკენ მოისწრაფოდა და, ამრიგად, სწორედ ეს ქალაქები იყო მთელი სომხური ლიტერატურის, პრესის, თეატრის, მუსიკისა და მხატვრობის ცენტრი.

თუ ბურჟუაზიის „კოლონია“ ჰყვოდა, სამაგიეროდ სომხეთის პროვინციები მთლად ერთიან მიტოვებულ-მივიწყებული იყო. სომხური სოფელი, სომხური პროვინციალური ქალაქი უსაშინელეს კაპიტალისტურ ექსპლოატაციას განიცდიდა. სომხეთის ბურჟუაზია მთელი საუკუნის განმავლობაში განსაკუთრებით მედგრად ანგრევდა პროვინციალურ წვრილ-ბურჟუაზიულ ეკონომიკას, სამაგიეროდ კი არაფერს არ ჰქმნიდა. არ ჰქმნიდა არავითარ მსხვილ-კაპიტალისტურ სამეურნეო ფორმებს. პროვინციის კულტურულ ცხოვრებას კი მთლად ერთიან დაეპატრონა სამლედლოება (პროვინციაში იყო სარწმუნოებრივი ცენტრი — ეჩმიადინი). ბურჟუაზიული ნაციონალიზმი, რომელიც მშვენივრად იყენებდა მეფის მთავრობის ჩაგვრა-სისასტიკეს და ოსმალეთის მეზობლობას, გამაბრუებელ გავლენას ახდენდა პრო-

ენციკლის წვრილ-ბურჟუაზიულ ფსიქოლოგიაზე, რომელსაც აქვე მხოლოდ ხეობით სომხური კაპიტალიზმისათვის საჭირო კალაპოტი ჰქონდა ჩენილი. ეს ხელს უწყობდა იმას, რომ თავისი მეტროპოლიტიკის წარმოების დროს სომხური ნაციონალისტური პარტიები ხშირად ადვილად ეყრდნობოდნენ სომხური სოფლისა და პროვინციალური ქალაქის ფსიქოლოგიას. ბურჟუაზიული ნაციონალიზმისაგან სომხეთის წვრილი ბურჟუაზიის მშრომელ ნაწილების განთავისუფლება იმპერიალისტური ომისა და ოქტომბრის რევოლუციის ხანაში დაიწყო. საბჭოთა ხელისუფლებისთვის 1920 წლის დასასრულს სომხეთში შესვლის დროს ეს იყო ერთ-ერთი ძირითადი ხელშემწყობი პირობა. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების მეორე წელს ერევანში უკვე აღმოცენდა ახალი კლასიური ლიტერატურა — პროლეტარული ლიტერატურა. ამჟამად ის ექვსი წლისაა და სომხეთის ლიტერატურული ცხოვრების ავანგარდს. ლიტერატურის ყველაზე უფრო პროგრესიულ. ყველაზე უფრო აქტიურ ნაწილს წარმოადგენს.

სანამ შევუდგებოდეთ სომხეთის პროლეტლიტერატურის განხილვას, საჭიროა ორიოდ სიტყვა მაინც ვთქვათ მის აღმოცენებამდე არსებულ კლასიური ლიტერატურის გედის სიმღერის შესახებ. ბურჟუაზიული ლიტერატურა და მისი ავტორი — ბურჟუაზიულ-ნაციონალისტური ინტელიგენცია, ევროპასა (პარიზი) და ამერიკას გადაიხვეწა. არაფერი თვალსაჩინო ჯერჯერობით მას იქ არ შეუქმნია. უკანასკნელი დიდი თხზულებაა ლეონ შანტის პიესა „შებორკილი“, სადაც ასახულია ბურჟუაზიის მიერ სოციალისტური რევოლუციის დაცინვა-გამასხარავება; ეს პიესა დაშინა კრიტიკოსებს „ძველი ღმერთების“ მგოსნის შემოქმედების თვალმარგალიტად მიანიათ. შანტი არის ბურჟუაზიული ინტელიგენციის სულისკვეთების მხატვრულ-თეორიული დამსაბუთებელი, 1905 წლის შემდგომი რეაქციის წლებიდან დაწყებული. მისი „იმპერატორი“ გამოხატავდა სომხეთის ბურჟუაზიის მტაცებლურ ინდივიდუალიზმს ომის დროს, „შებორკილი“ კი რევოლუციის ზიზლის ანარეკლია, ეს არის რევოლუციის ბურჟუაზიულად ახსნის, მისი უსაფუძვლობის დამტკიცების, მისი დაღუპვის წინასწარმეტყველების ცდა. „არ მინდა სოციალიზმი და ტყუილ-უბრალოდ ცდილობენ ისინი ძალით მის დამყარებას“. — დაახლოვებით ასე სთქვა შანტმა პარიზში ლექციის წაკითხვის დროს. შანტს ძალზე ეშინია პროლეტარიატის ძალადობის და, თუმცა მისი აზრი საცოდავია, ამ პიესაში ცდილობს დაარწმუნოს მკითხველები, რომ სოციალიზმი ეწინააღმდეგება ადამიანის ბუნებას. „ძმობის, კვიმარიტების, თანასწორობის“ იდეები, შანტის აზრით, მხოლოდ მაშინ

განხორციელება. მწერლის სიმბოლიური ენით რომ ვთქვათ, რომ დესაც განთავისუფლება შებორკილი არტაზავდი¹⁾. რომ იცვლება ადამიანის ფიზიოლოგია. ადამიანს აქვს თავისი მსგავსის შექმნის ინსტინქტი. თვითონ რევოლუცია — ეს არის ადამიანების მიერ სხვა ადამიანთა შექმნა. სოციალიზმი კი. რის გულისთვისაც ახდენენ რევოლუციას. — უტოპიაა. არანორმალურ ადამიანთა ბოდვაა.

ასე აზროვნობს კონტრრევოლუციონური ბანაკი. მაგრამ ემიგრაციის ლიტერატურული კონტრრევოლუციის მეთაურია აპარონიანი, რომლის შემოქმედებაც მთლად ერთიან ამოწურულია. და არა შანტი. მის უკანასკნელ მოთხოვნებში გმირებად გამოყვანილი არიან თიოქოს და „უბრალო მომაკვდავნი“, სომხეთის სინამდვილიდან აღებულნი. ნამდვილად კი ესენი არიან ცხოვრებას ჩამოშორებულნი. გზაკვალაბნეულნი, საკოდავი ადამიანები, რომლებიც აუცილებლობის კანონის ძალით კვდებიან. ნადგურდებიან; ეს გმირები, როგორც ყოველთვის ვხვდებით ამას აპარონიანის შემოქმედებაში, საშინელი ავადმყოფი ფანტაზიის ნაყოფს წარმოადგენენ. საშინელი პესიმიზმი, მისტიციზმი, დაკარგულის დაბრუნებაზე უიმედო ოცნება, — აი საზღვარგარეთის ბურჟუაზიული ლირიკის (მაგ. არმენუი ტიგრანიანის) მოტივები და ძირითადი განწყობილება. ბურჟუაზიული ბელეტრისტიკა თემად ხშირად იღებს საბჭოთა ხელისუფლებას, კომუნისტებს და ასახავს ბურჟუაზიულ-კლასობრივი სიმძულვარის პრიზმაში გატარებით (ვალადიანის „დღიურის გმირი“, რენის „დახვრეტილნი“).

სულ სხვა სურათია იმ მწერლების ბანაკში, რომლებმაც ზურგი აქციეს ბურჟუაზიას და პროლეტარიატისკენ მოაშურეს. მათში ყველაზე უფრო ცნობილი არიან შირვანზადე, ავ. ისაკიანი და ზაბელ ისაიანი. ესაა სმენოვეხოველი ინტელიგენტების პლეადა.

დამოუკიდებელი საბჭოთა სომხეთის რესპუბლიკის, როგორც ს. ს. რ. კ. ნაწილის, არსებობა. მათი აზრით, უპირველეს ყოვლისა მით არის დასაფასებელი, რომ ის უზრუნველყოფს სომეხთა ფიზიკური არსებობის უშიშროებას და თავისუფალი კულტურული განვითარების გარანტიასაც იძლევა. ამ მწერლებს, რომლებიც მსოფლიოს შეგრძნობით სულ სხვა ეპოქასა და სხვა საწყაროს ეკუთვნიან. არ გააჩნიათ შემდგომი შემოქმედებითი პერსპექტივები და მათი ახალი მხატვრული ნაწარმოებების თემებია — კრიტიკული მოპყრობა იმ კლასისადმი, რომელსაც თვითონ ეკუთვნოდენ. შირვანზადეს აქვს პი-

¹⁾ „არტაზავდ“ — ძველებური ლეგენდის გმირი, რომელიც პრომეთეოსს შეესაბამება.

ესა „მორგანის სვინა“ — საშინელი სატირა, სადაც ასახულია საბოლოო განზრუნა ბაქოს ნავთის მრეწველთა, რომელნიც საზღვაოგადმცემთა არიან და სომხეთიდან გაქცეულ „მინისტრთა“ ხელმძღვანელობით დაეძებენ მეგობრებს რუსი მონარქისტების ბანაკში უიმედო მიზნით— ოდესმე დაიბრუნონ დაკარგული სამოთხე კასპიის ზღვის პირად. ზაზელ ასაიანმა დაწერა რომანი „ძაღვები, რომელნიც უკან იხევენ“, რომელიც გეხატავს ნაციონალისტური პარტიების მოქმედებას ომის დროს, ომში სომეხ მოხალისეთა რაზმების მონაწილეობას და ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ეს პარტიები ნამდვილ იარაღს წარმოადგენდენ რუსეთის მეფის მთავრობის გამოცდილ ხელში. ეს ნაწარმოებნი მხატვრული თვალსაზრისით დიდს არაფერს წარმოადგენენ, მაგრამ სამაგიეროდ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვთ პოლიტიკური თვალსაზრისით.

შირვანზადე და ავ. ისაკიანი სომხეთში არიან და „სომეხ მწერალთა საზოგადოების“ ყველაზე უფრო თვალსაჩინო წევრებს წარმოადგენენ. თუმცა ამ საზოგადოებას თავისი პროგრამის რაობა გარკვევით არ მოუცია. მისი მიმართულება, პრაქტიკულ საქმიანობაში გამოხატული, სავსებით გარკვევით მოწმობს მის ნაციონალისტურ ტენდენციებს. მისი ყურადღების ცენტრშია სომხის ნაცია მთლიანად. მისი განცალკევება, როგორც რაღაც ინდივიდუალური, თავისთავადი ერთეულის. ეს საზოგადოება პირდაპირ არ ებრძვის პროლეტარულ მწერლობას სომხეთში, მაგრამ ძალიან ენერგიულად იცავს რეაქციონურ-იდეოლოგიურ შეხედულებას ლიტერატურის, ხელოვნების და საერთოდ მთელი საზოგადოებრივი ცხოვრების შესახებ. მისი მსჯელობის კრიტერიუმია საკუთარი ესთეტიზმი.

თანამგზავრებს საშუალო ადგილი უჭირავთ ზემოდსახელებულ მწერლებსა და პროლეტმწერლებს შორის. ამასწინად იმათ დაარსეს „შრომის“ მწერალთა კავშირი. ამ კავშირს მთლიანად ჯერჯერობით თეორიულად თავისი თავი არ გამოუთავარავენია, ჯერ კიდევ არ განუსაზღვრავს თავისი შემოქმედებითი პრინციპები. ამ კავშირის ზოგიერთ წევრს (კავშირში სულ 10 კაცზე მეტი არ არის) — დ. დემირჩიანს, სტ. ზორიანს, ტოტოვენცს — ჩვენ ვახსიათებთ, როგორც თანამგზავრებს, მხოლოდ და მხოლოდ მათი მხატვრული პროდუქციის მიხედვით. ქვემოთ ცოტა უფრო დაწვრილებით განვიხილავთ ამ პროდუქციას.

ამ კავშირის კრიტიკულ ნაწილს წარმოადგენენ ცნობილი სახელები: არსენ ტერტერიანი, სიმონ აკოფიანი, ცოლ. ხანზადიანი, ჩვენის აზრით. სწორედ ეს შემოქმედებაა „შრომის მწერალთა“ კავში-

რის თეორიული უფორმობისა და ბუნდოვანების ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი. ტერტერიანი არის ლიტერატურის ისტორიულ-მელოც იდეალიზმსა და მარქსიზმს შორის მერყეობს. ხანდახან სკარბოზს ერთი ან მეორე ხაზი. მაგრამ საერთოდ დუალიზმი ჯერჯერობით მაინც მისი კრიტიკული აზროვნების სპეციფიურ მხარეს წარმოადგენს. ც. ხანდაზიანი ბიოლოგიური ესთეტიზმის მომხრეა, რომელიც მარქსიზმით, კერძოდ კი პლენანოვის იდეებითა და აზრებით, არის დაფარული. რის გამოც მისი „ესთეტიური თეორია“ მეტად საშიშია.

„შრომის მწერალთა კავშირის“ კრიტიკული ნაწილის შესახებ წარმომადგენელი — სიმონ აკოფიანი — ყველაზე უფრო მეტად იყენებს მარქსისტულ მეთოდს ლიტერატურის კრიტიკაში. ზემოთქმულით ცხადია, რომ „შრომის მწერალთა კავშირის“ „თეორია“ ამოღულ მდგომარეობაშია. სომხური თანამგზავრობის სახე თეორიულად უნდა დაკრიტიკდეს სხვადასხვა თვალსაზრისის შინაგანი ბრძოლის გზით.

სომეხ თანამგზავრთა შემოქმედებითს პროდუქციას წარმოადგენს დემირჩიანისა და სტ. ზორიანის მთელი რიგი ნაწარმოები.

ალენიშნოთ პირველის „ნაცნობები“, „მიწა“, „მანქანა“ ორთა ეპოქის მოთხრობები, და მეორის — „რეკომის თავმჯდომარე“ და „ბიბლიოთეკის გამგე ქალი“. გარდა ამისა, ყურადღების ღირსია ტოტოვენცის სატირა ნაციონალისტებზე მოთხრობაში „ექიმი ბურბონიანი“. სამივე მწერალს აქვს დიდი ტენდენცია გაჰყვენ რევოლუციას. შეიციონ ის, დაუახლოვდენ მას. ყველაზე უფრო მკაფიოდ და მხატვრულად გამოიხატა ეს თხზულებებში „ნაცნობები“ და „ბიბლიოთეკის გამგე ქალი“. თანამგზავრული შემოქმედების წაკლს წარმოადგენს ჩვენი სინამდვილის სოციალურ ურთიერთობათა გაგების ერთგვარი შემოფარგლულობა, ფსიქოლოგიური ჩამორჩენილობა და საერთოდ მსოფლიოს შეცნობის დარგში ბევრგვარი ძველი ნაშთი. როგორც დემირჩიანის, ისე სტ. ზორიანის მშობლიური სტიქიაა დაბალი ხალხი, პროვინციელი ადამიანი, წვრილი ბურჟუაზია. ისინი ამჩნევენ დამყაყებულ კონსერვატიულ ელემენტებსაც მასში. და პროტესტის გამომცხადებელ, რევოლუციონურ ელემენტებსაც (სადგურის აკოფა, წითელარმიელი სოკრატი, სოფლის კულაკის მკვლეელი დავითი და სხვ.). ტოტოვენცს ყველაზე მეტად ვნებს (მხედველობაში გვაქვს მისი პიესები) რაღაც უცნაური „გაქცევა“ სინამდვილიდან ან ლეგენდარულ, ან ისტორიულ, ან ამერიკულ სამყაროში.

პირველი ორი მწერალი კი, პირიქით, თანდათან უფრო და უფრო უახლოვდება ცხოვრებას. თავისი ყურადღების ცენტრში მყავთ ერთეული პიროვნება, რომლის მოქმედების სოციალური სარჩულის გამოაშკარავება-ჩვენება მათ არ ძალუძს. სწორედ ამიტომაც, რომ მათ შემოქმედებაში არა ჩანს მთლიანი სოციალური მიდგომა, სოციალურ ურთიერთობათა ასახვა.

გადავდივართ პროლეტარულ ლიტერატურაზე. თავისი გამოსვლის პირველ დღეებშივე ასოციაციას წვრილ-ბურჟუაზიულ „ვორონსკიალურ“ თეორიასთან უნდა მოსვლოდა შეტაკება. ეს თეორია ჯეროვანად ვერ აფასებდა. ამცირებდა რეალურ ძალას, პროლეტარიატის მიერ საკუთარი კლასობრივი კულტურის, და კერძოდ კი პროლეტარული ლიტერატურის, შექმნის შესაძლებლობას. სპეციალურად სომხეთის პირობები, ვორონსკიანობის აზრით, ისეთია, რომ სომხეთს, როგორც წვრილ-ბურჟუაზიულ ქვეყანას, სადაც არ არის განვითარებული მსხვილი მრეწველობა, სადაც არ არის დიდი და განათლებული პროლეტარული კლასი, არ შეუძლია თავისი პროლეტარული ლიტერატურის შექმნა და დაკმაყოფილება ე. წ. „მუშურ-გლეხური“ ლიტერატურის შექმნით. ლიტერატურის, რომელიც მხოლოდ შემდგომ, როდესაც თანდათან განვითარდება სომხეთში ინდუსტრია, ვარდაიქმნება პროლეტარულ ლიტერატურად. ეს იყო ვორონსკინის სომხური სახეობა. მისი ვულგარულობა იმაში გამოიხატებოდა, რომ ლიტერატურას უშუალოდ უკავშირებდა სოციალურ-ტექნიკურ ბაზას, და არა საზოგადოებრივ ურთიერთობათა მთელ სისტემას. სომხეთში, სადაც მრავალრიცხოვანი წვრილი ბურჟუაზიაა და ქვეყანა კულტურულადც ჩამორჩენილია, ვორონსკიანობა აუცილებელ და საშიშ მტერს წარმოადგენდა.

პროლეტარული ლიტერატურის წვრილ-ბურჟუაზიული მიმართულებით გადაგვარების საშიშროებასთან ერთად სომხეთში გვქონდა აგრეთვე „მემარცხენე-ბავშური“ ხასიათის ზოგიერთი ავადმყოფური გადახრა; ეს უმთავრესად ვორონსკინის საწინააღმდეგო რეაქციითაც აიხსნებოდა და ზოგიერთი პროლეტარული მწერლის „კომყოფობაში“, ჯგუფებად დარაზმვაში გამოიხატებოდა.

გადავდივართ სომხეთის პროლეტარული მწერლების მხატვრული პროდუქციის საერთო დახასიათებაზე და თანაც უნდა დავსძინოთ, რომ სომხეთის ლიტერატურული ცხოვრების ამ მეტად მოკლე მიმოხილვაში საშუალება არა გვაქვს დაწვრილებით შევჩერდეთ მის შეფასებაზე. მისი ამა თუ იმ ნაწილის დაწვრილებითს გაჩხრეკას, მისი ცალკეული წარმომადგენლებისა და ნაწარმოებთა კრიტიკას შეე-

დგომ ამავე ეურნალის ფურცლებზე მოვათავსებთ, ახლაც დაგვიკავშირდით ყოფილდებით სომხეთის პროლეტლიტერატურის შემოქმედებლებს. მის მეტად შეკუმშული ასახვით. მის წარმომადგენლებს შორის არის მთელი რიგი მწერალთა, რომლებსაც ოქტომბრის წინაღობის დროს სტატი აქვთ: აკოფ აკოფიანი, ვეგე ჩარენცი, არაზი, აბოვი, ახათ ვშტუნი, ანუშავან ვარდანიანი, ნაწილობრივ აგრეთვე ნაირი ზარიანი. დანარჩენი ამხანაგები ახალ თაობას წარმოადგენენ: ალაზანი, არაქსი, არშენი, ნ. დაბალიანი, სარიანი, ანუში, ვაჰან გრიგორიანი, ოვ. შელიქიანი და სხვ.

ოქტომბრის გადატრიალებიდან სომხეთში საბჭოთა წელისუფლების დამყარებამდე (1917 — 1920 წ.წ.) მეტად თვალსაჩინოდ გამოირჩეოდა თავისი რევოლუციონური პოემებით ჩარენცი („შემოღობობოები“, „სომა“ და სხვ.). ეს იყო ენტუზიაზმით სავსე ხოტბა დიდი რევოლუციის. თუმცა რევოლუციას ის ინდივიდუალისტური აზრებისა და განცდების სტიქიურობის მეშვეობით შეიგრძნობდა.

შემდეგ ახალგაზრდა ძალები ეურნალ „მურჩ“-თან შემოიკრიბნენ ამხ. ახათ ვშტუნის თაოსნობით.

„მურჩ“-ის სულ 5 ნომერი გამოვიდა (1922 — 1923 წ.); ამ ნომრების შინაარსი მეტად დამახასიათებელი იყო იმ პერიოდისთვის: ეს იყო კ ო ს მ ი ზ მ ი ს. უ რ ბ ა ნ ი ზ მ ი ს პერიოდი, რაც ყველაზე უფრო მკაფიოდ აისახა ნ. დაბალიანის ლექსებში, ა ლ მ შ ე ნ ე ბ ლ ო ბ ა ს რომ მიუძღვნა, ნაირი ზარიანის ლექსებში, ალაზანის „ველკანოპოეზიაში“, ნაწილობრივ — ახათ ვშტუნის ოცნებებში აღმოსავლეთის ქვეყნების რევოლუციის შესახებ, აკოფიანის „შირ-არხში“ და სხვ. მაგრამ ეს აბსტრაგისმი პოეზიაში დიდხანს ვერ გასტანდა. მის შემდგომს ბატონობას ლიტერატურაში აუცილებლად უნდა გამოეწვია პოეზის გაყინვა, შტამპიანობა. უფრო ნაკლები ნიჭის პატრონ პოეტებს პირველდაწყებითი კოსმიზმი მშრალ, უსიცოცხლო სტემატიზმად გადაექცაო. ლექსის ძარი ამ პერიოდში თითქმის გაბატონებული იყო რაც სრულიად ბუნებრივ მოვლენას წარმოადგენდა, ვინაიდან არ იყო ეპიური დამოკიდებულება რევოლუციისა და დაწყებული აღმშენებლობისადმი.

კოსმიური ხაზი რუსული „Кузница“-ს გავლენით აკოფ აკოფიანის პოეზიით შედიოდა პროლეტლიტერატურაში და სომხეთის პროლეტარული ლიტერატურის ძირითად კალაპოტს წარმოადგენდა. მეორე გვერდითი ხაზი ჩარენცის შემოქმედებას შეჰქონდა რ უ ს უ ლ ი რ ე ვ ო ლ უ ც ი ო ნ უ რ ი ფ უ ტ უ რ ი ზ მ ი ს (ჩარენცის ნაწარმოებნი 1922 — 1925 წ.წ.) და, ნაწილობრივ, ფ ო რ მ ა ლ ი ზ მ ი ს

გავლენით. იდეების აბსტრაქტული კოლექტივიზმი და რევოლუციონური ინდივიდუალიზმი ძველი ხაზისა ერთმანეთს უნდა დაჯანსაღებდნენ, რამაც გამოიწვია ვორონშინის აქტიური ჩარევა და მისი ცდები — მეორე ხაზის პირველ ხაზთან დაპირისპირებით მოეხდინა ლიტერატურული რეაქცია პროლეტარული ლიტერატურის დაწყებულ ზრდა-განვითარებაში.

პროლეტარული ლიტერატურის ძალების შემდგომმა ზრდამ სომხეთში დასძლია, ერთის მხრით, ინდივიდუალიზმი იდეოლოგიაში, მეორეს მხრით — თანამგზავრი და უნაყოფო აბსტრაგვიზმი შინაარსისა, და გარდამავალ საფეხურად იქცა დაქსაქსულ პროლეტარულ-ლიტერატურული ძალების გაერთიანებისათვის, რომლებსაც სინამდვილე რეალისტურად უნდა აესახათ. ამჟამად ჩვენ უკვე რეალიზმის გზას ვადგვივართ. რეალიზმის განხილვის დროს უნდა აღვნიშნოთ მისი უმთავრესი ორგანიული ელემენტები და მათთან დაკავშირებით უნდა გამოვამხეუროთ ჩვენი შემოქმედების შემფერხებელი მუხრუჭები, ამჟამად მეტის-მეტად რომ აფერხებს პროლეტარული ლიტერატურის განვითარების შემდგომ პროცესს.

პროლეტარული რეალიზმის ძირითადი მომენტი — მეცნიერულობიექტიური მიდგომა ცხოვრებისადმი. პროლეტარული რეალისტური ასახვის საფუძველი მარქსისტული მსოფლმხედველობაა. ეს არის მთავარი რეგულატორი, რომლის მეოხებითაც რეალისტი-მხატვარი უნდა გაერკვეს დაგროვებულ ნედლ მასალაში, ე. ი. ცხოვრების ყველა შთაბეჭდილებაში.

ამრიგად, პროლეტარული მხატვრის — რეალისტის შემოქმედებაში არსებითი როლი უნდა ითამაშოს, გარდა ობიექტური შეგნებისა და კლასობრივი აზრისა, აგრეთვე იმ შთაბეჭდილებებმა, რომლების ზეგავლენით მხატვრის სუბიექტურ „პიროვნებას“ უნდა განოუთაშკარავდეს. შეუმუშავდეს ახალი გრძნობები, მსოფლიოს ახალი, სოციალისტური შეგრძნობა.

შემოქმედებაში გრძნობების, ემოციების აქტიური მონაწილეობა, — აი პროლეტარული რეალიზმის მეორე მომენტი. პროლეტარული მხატვარი თავისი კლასის შეგნებულ, კულტურული წარმოდგენელია. ცხოვრების მოვლენების მიმართ მას თავისი თავი მიაჩნია მხოლოდ და მხოლოდ როგორც მთელი კლასის ერთეული. ის აზროვნებს როგორც კლასი და განიცდის როგორც კლასი. ამიტომ აუცილებელია თემისა და შემოქმედების ობიექტებისადმი სოციალური მიდგომა და სინამდვილის ობიექტური აღთქმისაგან გამომდინარე დინამიურობა შემო-

ხვევების, ფაქტების, ადამიანების და მათი ფსიქოლოგიის ასახვები გარდატეხს რა სინამდვილის ფაქტებს. თავის კლასობრივ მდებარეობაში და შეგრძნობაში, პროლეტარული მხატვარი ამავე დროს გამოხატავს თავისი კლასის ნებისყოფას, ე. ი. ცხოვრებას გვიხატავს **გ ა ნ ს ა ზ - ღ ვ რ უ ლ ი მ ი ზ ნ ი თ . მ ი ზ ა ნ დ ა ს ა ხ უ ლ ე ბ ა** — მკითხველის გრძნობებისა და აზრების მიმართვა-დაქიმივა სოციალიზმისკენ, — აი პროლეტარული რეალიზმის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი თვისება.

ფ ა ქ ტ ი უ რ ი რ ა გვაქვს ამ დარგში ჩვენს პროლეტკლასში? განვიხილოთ რამდენიმე შემთხვევა. ნ. ზარიანი შეეცადა მოეცა დიდ პოემაში „ნოემბრის დღეები“ სამოქალაქო ომი სომხეთში. პოეტური ძალა თითქმის ყველგან ჩანს, მაგრამ სოციალური მიდგომა არ არის. პოემა ქრონიკალურია, ათარბეკიანის ცენტრალური ფიგურა რომანტიკულ-ლეგენდარულ გმირადაა დასახული. შესანიშნავი სოციალური რომანია სომხურ პროლეტლიტერატურაში ჩარენცის „ნაირის ქვეყანა“ — ყოველმხრივი სოციალური მოცემა სომხეთის ნაციონალისტური, პროვინციელი მეშჩანობისა იმპერიალისტური ომის ხანაში. მაგრამ საზოგადოებრივი ცხოვრების მხატვრულ-ობიექტური ასახვის მთლიანობას საგრძნობლად ავნო ზედმეტმა ფორმალისმმა, ზოგიერთი რუსი მწერლისგან ნასესხებმა, და ლირიკული ნაკადისა და მსჯელობის სიჭარბემ. რაც შეეხება სოფლის სოციალურ ასახვას, ჯერჯერობით არ გვაქვს თვალსაჩინო ნაწარმოებნი. არის რამდენიმე ესკიზი: არაქსის („ეს წერილი თავის კალაპოტში მიმდინარეობს“), სარიანის („კომუნის წისქვილი“), ალაზანის („ხელმძღვანელი“). ნაწილობრივ აგრეთვე აბოვის მოთხრობები.

ალაზანის მოთხრობა „დებურტირი“ აგრეთვე გვიხატავს საზოგადოებრივ ცხოვრების აღმშენებლობის პროცესში, მაგრამ ფართოდ არ არის გაშლილი. მოცემულია მხოლოდ პატარა ნაწილი. ვინაიდან ავტორი მთავარ ყურადღებას აპყრობს საზოგადოებრივი შრომის დებურტირობას და რკინის დისციპლინის ატანის უნარის უქონლობას. მაგრამ საზოგადოებრივი ცხოვრების ბევრი მხარე მაინც აისახა ამ ნაწარმოებში.

ბაკუნცის მოთხრობაში „მარჩ ოვნათიან“ საცინად აგდებულია ძველი ტიპი — რომანტიკოსი, ნაციონალისტი ინტელიგენტი, რომელიც ოცნებობს, რომ საბჭოთა სომხეთში ნახოს საშუალო საუკუნეების სომხეთი, პაზარაზების (ფეოდალების) ეპოქა. სამწუხაროდ, ეს მეტად საინტერესო თემა ავტორს სოციალურად არა აქვს დამუშავებული.

პროლეტარულ მწერლებს ყველაზე მატად აინტერესებს ელემენტების დახატვა. ცოცხალი ადამიანის მოცემა. ეს იმ.ს როდი ნიშნავს, თითქოს ჩვენ ლიტერატურაში უკვე გვაქვს საესეებით ცოცხალი, ახალი ადამიანების, საზოგადოებრივი ტიპების სურათები; ჯერჯერობით ჩვენ მხოლოდ კონტურები. სქემები გვაქვს, მეტი არაფერი. ზოგიერთები ცდილობენ. და არც უშედეგოდ. ჩაიხედონ თანამედროვე ადამიანის არსებაში, ფსიქოლოგიაში. აი მთელი რიგი მაგალითები: არაქსი („ნარგო“, „ალავან“), ანუში („შეხვედრა“), არმენი („მოთხრობები კომკავშირული სიყვარულის შესახებ“), ნაწილობრივ — ოვ. შელიჩიანი, სარიანი. აგრეთვე ნ. ზარიანი ეხება თავის პოემებში („გონება“, „მშენებელი“) ახალ ადამიანს. მაგრამ მეტად სუბიექტურად უდგება მას, სინამდვილიდან კი არ იღებს მას, არამედ თავის წარმოსახვაში შეჰქმნის, რის გამოც ეს პირები სქემატიური არიან, რასაც ვერ შევლის ვერც ის, რომ ნ. ზარიანი კარგი ხელოვანია.

სქემატიურობა არის აგრეთვე ამხ. ახათ ვშტუნის პოეზიის ტიპური თვისება: მისი ლექსები, ჩვენის აზრით, მხოლოდ და მხოლოდ წარსული კოსმიზმის ერთ-ერთი სახეობაა. მისი ე. წ. აღმოსავლური პოემები (გარდა რამდენიმე კარგი ნაწარმოებისა „Neo Orientalia“-დან. 1924 წ.) სამიტინგოა, შტამპიანია („სილამ-ნამე“).

სქემა და შტამპი—აი მთავარი მუხრუჭები, რომლების შესახებ ვლადპარაკობდით ზემოთ. მესამე მუხრუჭია ძველი, გონების ქვეშ არსებული სამყარო, რომელიც ხანდახან მეტად ცუდად იჩენს ხოლმე თავს დიდსაკოვანი მწერლების შემოქმედებაში. ბაკუნცს აქვს მოთხრობების კრებული სოფლის შესახებ („მშნაძორ“) — „ბნელი ხეობა“; სადაც სრულიად უკანტროლოდ იჩინა თავი ავტორის ძველმა ემოციებმა. მისმა სევდამ იმით გამოწვეულმა, რომ ძველი პატრიარქალური კულტურა იღუპება. პოეტი მაარის შემოქმედებაში ხშირად ძლიერ მჩქეფარედაა მოცემული ეროტიული გრძნობა, ბოჰემიურობა („ტიტანიკ“). თანამედროვეობის რალაცნაირი შეუწყობლობა-შეუგუებლობა. ამგვარივე სულისკვეთება ერთხანს (1923 წ.) მეტად მწვავედ დაეტყო ჩარენცს („ანსერების რომანსი“, „ასპეტაკან“). ეს სულისკვეთება ზოგმა უკვე მოიცილა, ზოგი ახლა იცილებს. მაგრამ რეციდივი საესებით შესაძლოა. ახლა პროზა თითქმის სჭარბობს ლექსს.

თავისი არსებობის ექვსი წლის განმავლობაში პროლეტარული ლიტერატურა ძალიან გაიზარდა. მაგრამ სიძნელეები ჯერ კიდევ წინ გველოდება, და მათ გადასალახავად უნდა ავამოქმედოთ ჩვენი შემკიდრობებული ძალები.

მასიურ მუშაობის გაჯანსაღებისათვის

ყოველი საქმე, რომელიც მასიურ კონტროლის გარეშე ვითარდება, თუნდაც იგი ამავე შასისადმი სასარგებლოდ იყოს განწყობილი, მოკლებულია მასასთან ორგანიულ კავშირს და ხასიათდება აუცილებელ დეფექტებით და უარყოფით მხარეებით.

პროლეტარული მწერლობის განვითარების წინა ეტაპები, როცა მასასთან თითქმის არავეითარი კავშირი არ არსებობდა, მიიმართებოდა მასიურ კონტროლის გარეშე, აქედან გამომდინარე შედეგებით.

მასსა არ ერეოდა პროლეტ-მწერლობის საქმიანობაში და პროლეტარულ მწერლებიც შორიდან მღეროდენ ქარხნებზე.

უკანასკნელ ხანებში საგრძნობი გახდა ეს არანორმალური ურთიერთობა პროლეტარულ მწერლობასა და მასას შორის.

ერთის მხრით მუშათა მასაში მხატვრული პროდუქციის მოთხოვნილების ზრდამ და მეორეს მხრით, თვით პროლეტარულ მწერლობაში საამისო პროდუქციის უქონლობამ, წამოაყენა საკითხი: პროლეტარულ მწერლობას შეესწავლა თანამედროვე ყოფა, შეესწავლა მუშათა განწყობილება და ეს უკანასკნელი მხატვრულ პროდუქციის სახით მიეწოდებია გეგმონ კლასისათვის. მუშათა მასებმა იგრძნეს პროლეტარულ მწერლობის ნათესაობა, ეს უკანასკნელი კი ვერ აკმაყოფილებს მათს ეპოქალურ მოთხოვნილებას. პროლეტარული მწერლობის სწრაფი და გეგმიანი განვითარება შეიძლება მხოლოდ მასის კონტროლის ქვეშ. ზემოაღნიშნულმა მდგომარეობამ წამოაყენა მოთხოვნილება პროლეტ-მკითხველთა წრეების შექმნისა.

პროლეტ-მკითხველთა წრეებს განვითარების მეტი პერსპექტივა გააჩნია. ვინემ კომკავშირულ მწერალთა წრეების უგეგმო გამრავლებას. ამ უკანასკნელ ხანებში, საქართველოს მრავალ კუთხეში და არსებულ იქნენ „კომკავშირულ მწერალთა“ უამრავი წრეები. იკრიბებიან ახალგაზრდა ამხანაგები და „ლიტერატურულ მუშაობის“ დაწყებისთანავე, კომკავშირულ მწერლის სახელწოდებით გვევლი-

ნებიან. ისინი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევენ „შემოქმედებითს მუშაობას“ და პასიურნი ხდებიან სწავლის საქმეში, ზოგნიც სასწავლებლებსაც კი ანებებენ თავს და ამრიგად დაავადებულში მწერლურ ფანატიზმით, — „შემოქმედებითი ზრდის პროცესში იმყოფებიან“. თუ ეროხელ ასეთ ამხანაგს თავისი ლექსის დაბეჭდვა ეღირსა იგი სრულიად შორდება თანამედროვეობას და დარწმუნებული საკუთარ „გენიალობაში“, სწყდება პრაქტიკულ საქმიანობას, რომელშიც შესაძლებელია მას მეტი ნაყოფის მოტანა შეეძლოს. ყოველ შემთხვევაში იგი ადვილად ხდება „დეფიციტიან“ მოქალაქეთ, რომლის მსგავსი უსაქმოდ, უპროფესიოდ, მრავლად დაიარება პროსპექტებზე და პროვინციალურ ქალაქის ბაზრებში.

ჩვენ აქედან ის გვინდა ვთქვათ რომ: აუცილებელია შეიცვალოს კომკავშირულ მწერალთა წრეების არსებული მეთოდები. ყოველშემთხვევაში, ხელი არ შეეწყოს უჯრედების გახშირებას და სამაგიეროდ გაფართოებულ იქნეს ქსელი პროლეტ-მკითხველთა წრეებისა. ასეთი წრეების არსებობა არ გულისხმობს ახალ კადრების გამომთავანების შეზღუდვას, პირიქით პროლეტ-მკითხველთა წრეები ახალ კადრების გვემინ წამოყენებას განსაზღვრავს. ჯერ, დაინტერესებული ამხანაგი უნდა ვახდეს კვალიფიციური პროლეტ-მკითხველი; მან უნდა შეისწავლოს ძირითადი საკითხები მწერლობისა და საზოგადოებრივ მეცნიერების. გაიგოს რა და როგორ გაკეთებულა იმ მწერლობაში, სადაც თავისი წელილის შეტანა სურს და რა უნდა გაკეთდეს და როგორ.

ასეთი შეგნების გარეშე, კომკავშირული მწერალი დამახინჯებულად იმეორებს იმ საკითხებს და შეცდომებსაც, რომელიც უკვე შემოქმედებით წარსულს ეკუთვნის.

ამის დამამტკიცებლად შეიძლება მოვიყვანოთ ჩვენი კომკავშირული მწერლობა მცირე გამონაკლისით. ჩვენ მხედველობაში გვაქვს „კომკავშირული ხალტურა“, რომლის მთავარი მიზეზია. პირველადვე „შემოქმედებითი გატაცება“ და სწავლების საკითხის უყურადღებოდ დატოვება.

ჩვენის აზრით „კომკავშირულ მწერალთა“ წრეები უნდა შეიცვალოს „პროლეტ-მკითხველთა“ წრეებად. ეს იქნება მასიური მუშაობის უფრო ჯანსაღი და ნაყოფიერი ფორმა.

ამასთანავე „პროლეტ-მკითხველთა“ წრეების გაფართოება ჩვენ საშვალებას მოგვცემს მეტი მჭიდრო კავშირი ვიქონიოთ მუშათა მასებთან და ამ უკანასკნელთა კონტროლის გზით წავმართოთ ჩვენი შემოქმედებითი მუშაობა.

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა ფ ი ა

ს. აბაშელი. „გაბზარული სააკაე“

გამ. „ქართული წიგნი“ 1929 წელი — ტფილისი.

ს. აბაშელი ცნობილია, როგორც „მზის სიცილის“ პოეტი, მაგრამ ამავე დროს ის დემოკრატიული მწერლობის თვალსაჩინო წარმომადგენლათ ითვლება. ერთიც და მეორეც მის შემოქმედების ვადასული ეტაპია. უკანასკნელ პერიოდში დაწერილი ლექსები, რომელიც „გაბზარულ სააკაეშია“ მოთავსებული აბაშელის გადაგვარებულ სახეს იძლევა და მის ეპიგონობაზე ლაპარაკობს.

რადესღაც თითქოს მშრომელი ხალხის რევოლუციონური პოეზიის აპოლოგეტი აბაშელი ლიკვიდატორულ, პესიმისტურ დაცემულობამდი და აპოლიტიკურ წვრილ-ბურჟუაზიულ ესტეტიზმდეა დასული. ეს არც გასაკვირია, რადგან მისი შემოქმედება მენშევიზმის წვრილ-ბურჟუაზიულ, მყრალ ქაობში აღმოცენებული, მენშევიზმის ისტორიულ სიკვდილის შემდეგ „გაბზარული“ განწყობილებების და იდეების პოეზიას დაბადებდა.

წიგნში ლექსების უმრავლესობა, ნეიტრალურ „ფილოსოფიურ“ თემებზეა, სოციალური კატასტროფებით შეშინებული მოწუწუნე ინტელიგენტის, ობივატელის, დეკადენტის შემოქმედების ჩვეულ ბერივი სახით. მაგრამ იქ სადაც ის რევოლუციის, კლასთა ბრძოლის თანამედროვეობის საკითხებს ეხება, თავისი მსოფლმხედველობით ტიპური წვრილი ბურჟუაა, რომელიც მოვლენებს ობივატელურად უცქერის. ის ამ საკითხებში წმინდა წყლის ფილისტერია, წვრილ ფეხა პაციფისტი უსისხლო რევოლუციის მიმდევარი „ვერავიტანე ამდენი ტყვია ამდენი სისხლი, ამდენი სისხლი“ კლასთა ბრძოლის შემრიგებელი, კლასური გრძნობის მომდუნებული, ეფემერული, ჟანტასტიური მოჩვენებებით გატაცებული „ფილოსოფიური სევიდით“ გათითხნილი.

პოეტის მენშევიკური მსოფლმხედველობის „ფილოსოფიური სევდის“ ოპორტუნისტული, დაექცების და სინანულის ილუსტრაციას წარმოადგენს ლექსი „მეოცნების დღიური“.

ეს ლექსი „გაბზარული საჩკის“ საპროგრამო ლექსია სადაც მწერლის მთელი იდეოლოგიური მდგომარეობაა გადმოშლილი ლექსი დაწერილია 1925 წელში რაც ფრიად დამახასიათებელია, მისი მაშინდელი განწყობილებებისათვის, მაგრამ ასეთივე ძალის მქონე დღესაც, როცა წუწუნის, და ეჭვების, დაბნეული ადამიანის განწყობილებების რეაბილიტაციას ახდენს.

„მეოცნების დღიური“ პატარა წვრილ-ფეხა ინტელიგენტის ყვითელი ოცნებების დღიურია, სადაც „ცისფერი ღამეების“ „სულის მდუმარ კალთაზე“ დაღვრილი „საშინელებებია“.

აქედან ცხადია, რას უნდა ნიშნავდეს „ლექსის თეთრ კუბოებში“ მოთავსებული სტრიქონები:

„ჩემი თაობის უილაჯობა
„ღულს სამარცხვინო დაღათ მანია“

აქ სინამდვილეა, მაგრამ რას ნიშნავს ეს სტრიქონები.

შე თუ დავეცი, ჩემი დროშა ვინაა ამართოს?
ვერა ვოჭვი ქება შე ჩემი ხვედრის
და დავემდურე ბედს უსამართლოს“.

პოეტის დამოკიდებულება ოქტომბრის რევოლუციისადმი ეჭვე-მერულია, მაგრამ აქვე მოშხამული, წმინდა მენშევიკური კბენით.

„ზრინავს პაერში ძველ მებრძოლთა წმინდა კრებული
თითქოს სრულდება მათი წყვეა და დანაქადი
ვეუკუერი ზღაპრულ გაქანებას განცეფრებული
და შიშისა და სიხარულის შივლის ნაკადი
რას მოგვეცემს ეს დრო სისხლისა და ძვლებით ნაბანი“.

გიგანტიური აღმშენებლობის სინამდვილე, სოციალიზმის ზრდის „მუსიკა“ დიადი სამუშაოების გეგმები, მისთვის საეჭვო ამბებია, რადგან „რას მოგვეცემს ეს დრო“ რომელიც მიდის მაგრამ „სასწაულს აგვიანდება“.

მშვიდობიანი რევოლუციის მოტრფიალე პოეტს, რომელსაც სოციალიზმი წარსულშია ციდან ბრწყინვალე ქალი და მუხლს მოიდრეკს მის წინ ყოველი“.

აშკარაა ასეთ პოეტს ბევრ ვერაფერს მოთხოვ. მას თავისებური წარმოდგენა აქვს სოციალიზმზე, სცნობს უსისხლო რევოლუციას,

მაგრამ რა ქნას თუ მის და უნებურად მოვიდა „სხვანაირი ქარიშხალი“ რომლის „სიშმაგემ“ „გული ატკინა“, ვერ აიტანა „ტყვეობა“ და „რკინა“ „ამდენი სისხლი, ამდენი სისხლი“!

მაგრამ პოეტს გული განა მარტო იმისთვის სტკივა, რომ პროლეტარული რევოლუცია მოხდა? რასაკვირველია ეს მთავარია, მაგრამ უმთავრესია კიდევ ის რომ:

„ცეცხლი ღვიძრად გადასხვაფერდა
 ძველი ფიჭვები და იმედები,
 დაიღწევა ფიჭვებთან ერთად
 წარსულ დაღების თეთრი სვეტები,
 და ერის ტანჯვის გამომხატველი
 იზრდება გულში ერთი ნალველის ორი მწვერვალი:
 კრწანისის ველი და თებერვალი“.

რით უნდა ავხსნათ, „დემოკრატიული“ პოეტის ასეთი „ერის ტანჯვის გამომხატველი“ „წარსული დაღებით“ შეწუხებული სახე? მისი ასეთი „პროგრესიული“ განვითარება:

ა შ ქ ა რ ა ა ი მ „კ რ წ ა ნ ი ს ი ს ე ე ლ ი თ“, სადაც
 ოდესღაც დამარცხდა ფეოდალური საქართველოს
 გვირგვინოსანი მეფე ერეკლე და თებერვალით,
 როცა გაითხარა მენშევიზმის ისტორიული
 საფლავი.

„დაეკარგე ყველა საგანძური თუ რამ მებდა
 ვხივარ ცივ ქვაზე თავდახრილი, თვალდახუჭული“

ცივ ქვაზე თვალდახუჭული ჯდომა სწორედ ის „სამარცხვინო დაღია“ რომელიც მისი „თაობის (ე. ი. მენშევიზმის ა. ს.) უილაჯობით“ შეემთხვა პოეტს.

მძიმე ლოდივიფ დააწვა მის შთაგონებას, აამღვრა იგი და გაბზარა მისი შემოქმედების სარკეც.

ს. აბაშელის გაბზარული სარკის პოეზია როგორც მოსალოდნელია არაა დაზღვეული, მრავალი საექვეო ლირიკული ცრემლისაგან. რაც საბოლოოთ პოეტის დეკადენტურ, ანარქიულ მოესტეტოს სახესთან ერთად, მენშევიკურ, რეაქციონურ სახესაც ამჟღავნებს. ასეთია ამ შემთხვევაში ლექსი „სასწაული“ სადაც ისეთი ტიპის ცრუმორწმუნოებრივი ფილოსოფიობაა, რომელიც არავითარ შემთხვევაში არ შეეფერება პროლეტარული აზროვნების ადამიანს, აქედან დამპალი ინდივიდუალიზმია, შიში, წუწუნა.

ეს ლექსი დაწერილია 1916 წელში, რაც ს. აბაშელისათვის, როგორც დემოკრატიული წარსულის მქონე პოეტისთვის მიუხედავად, მაგრამ წიგნში ასეთი ხასიათის მრავალი ლექსია, რომელთა შორის დეკადენტ, სიმბოლიზმის ეპიგონ პოეტად უფრო ახასიათებს, ვიდრე მებრძოლ კლასის მწერალს („უნათესავო“ „მეგობარს“, „მელანქოლია“).

აბა რით გავს ს. აბაშელი თავისი დროის, მუშათა კლასის პოეტების იმ პლედას, რომელსაც ნ. ჩხიკვაძე ი. ევდოშვილი, გ. ქუჩიშვილი ეკუთვნის?

რით შეიძლება ერთად შეათავსოთ ამ სტრიქონების ავტორი: „ჩემს ოცნებაში მარგალიტის ცრემლი გროვდება, ვფიქრობ: მე წავალ და ჩემს ჩრდილსაც დაივიწყებენ“ (ლექსი. „მტირალი სალამო“) — „მეგობრებო“ წინ, წინ გასწით ნუ შედრკება ჩვენი გული“ — ს. ავროთან?

აშქარაა ს. აბაშელი მთელი თავისი ინდივიდუალისტური, პესიმისტური მოტივებით, ძლიერ შორს სდგას მუშათა კლასის რევოლუციონური ბრძოლისაგან, მის ჭეშმარიტ კლასიურ იდეოლოგიისაგან.

მთელი რიგი ლექსებით, სადაც ბუნების ჭკრეტის და სილამაზის ნეიტრალური თემებზეა, ს. აბაშელი ხასიათდება, როგორც მესხანური „წმინდა ხელოვნების“ მიმდევარი პოეტი — (ლექსები „აპრილის მზე“, „იისფერი შუქი“, „ცათა სილურჯეს“, „დათალხელი ფირუზი“, „თეთრი ხომალდი“, „მოქანცული თვალები“, „ელეგია“, ტაძარში“, „ლამის მხატვარი“, „სალამო ჰაერში“ და „მე და შენ“).

ჩვენი დღევანდლობისადმი, რევოლუციონური თანამედროვეობისადმი ს. აბაშელის დამოკიდებულება მთელ რიგ ლექსებში უარყოფითად მელანდებდა. 1921 წელში დაწერილ პოემაში („შორეული ნაპირი“) პოეტი შემდეგ ნაირადაა რევოლუციისადმი განწყობილი

„მოვარდა ქარი ცეცხლის ფაფარით
დაწვეთა ცაში ვველა სიმები
გარდაიცვალა ძველი ზღაპარი
და გადაფრინდნ სერაფიმები
სივრცე დაეთმო შავ-ფრთიან გველებს
ცაში ავარდა რკინის აფრები.“

1926 წელს დაწერილი ერთ-ერთ ლექსშიც ის ანალოგიურ მოსაზრებას იმეორებს (ლექსი „წერილი ნოე ჩხიკვაძეს“).

„მაგრამ დღეს სხვა ჩვენი პაერი. —
დაეცა ლოცვა და პოეზია.
მოკვდა ბრწყინვალე ძველი შაირი
და ახალს ჩრდილი შემოეხვია.“

თანამედროვეობის ასეთი შეფასება აშქარად რეაქციონურია, თუ პოეზია მხატვრული აგიტაციის საშუალებაა, მაშინ ცხადია „შეფრთიან გველების“ და „სხვანაირი პაერის“, „ლოცვა და პოეზიის“, „ბრწყინვალე ძველი შაირის“ ავტორს, ბევრი არაფერი აქვს ჩვენს სინამდვილესთან. რომ ეს ასეა, საილუსტრაციოთ კმარა ლექსიც „ახალგაზრდებს“.

ლექსი, რომელიც ააშქარავენ ამ პოეტის დამოკიდებულობას, რევოლიუციონურ ახალგაზრდობასთან და საცოდავი და უბადრუკი, კლასთა ბრძოლის შემარიგებელი იდეით და სხვა მრავალი ობიექტული მოსაზრებებით.

წერილ-ფეხა ლიბერალი პაციფისტი, გაცვეთილი ნაციონალური გრძნობის სანჩო-პანჩო, ოპორტუნისტი, დეკადენტური პოეზიის ეპიგონი, „მოფილოსოფო მესჩანინი“ — აი. ს. აბაშელის შემოქმედებითი სახე, რომელსაც შეიძლება მისივე სიტყვებით უსაყვედუროთ:

„პაუ ლაჩარო საუკუნის არა ხარ შეილი!“

აღ. სულავა.

გ. ხეჩუაშვილი — „ნაკვირვალები“ სახელგამი 1929 წ.

მუშა მწერალი გ. ხეჩუაშვილი რევოლიუციონური ბრძოლებში აღმოცენებული მუშათა მწერლობის ძველი თაობის წარმომადგენელია. იგი იმ ხანის და პერიოდის მწერალია, როცა მუშათა კლასის კლასიური გათვითცნობიერების პროცესში იმყოფებოდა, სდგამდა გაბედულ ნაბიჯებს თავისი ინტერესებისათვის და ამ საქმისათვის არა თუ მარტო პროფესიონალურ რევოლიუციონერების კადრებს ამზადებდა. ახდენდა „ექსპროპრიატორთა ექსპროპრიაციის“ ლოზუნგის რეალიზაციას, აფეთქებდა ყუმბარებით მეფეთა სასახლეებს და სისხლის მსმელ ჯალათებს, არამედ მხატვრულ მწერლობასაც იმარებდა. მხატვრულ მწერლობასაც კიდებდა ხელს, როგორც კლასობრივ ბრძოლაში ერთ-ერთ მძლავრად მოსახმარ იარაღს.

მუშა მწერლის ხმა მაშინ აშკარაა, მუშათა კლასის ხმა იყო. ერთ-
თი-კლასიური ზიზლის და ჭირვარამის ამსახველი ლექსი-
ყუმბარის გასროლას უდრიდა.

უფრო მეტიც: იქ, სადაც იარაღი გამოუყენებელი რჩებოდა მწე-
რლის კალამი ხშირად დიდ საქმეს აკეთებდა.

აღსანიშნავია, რომ მუშათა კლასის პერქვეშ მუშაობის პერიოდ-
ში, თავისი კლასიური პრესისათვის ბრძოლის მომენტში, დაიბადა და
განვითარდა სწორედ მუშა მწერლობა, რომლის ძირითად მიზანს შე-
ადგენდა თავისი კლასიური მტრის წინააღმდეგ ბრძოლა. რევოლუ-
ციონური იდეების პროპაგანდა.

ამ პროპაგანდის და მტერზე თავდასხმის ერთ-ერთ ფორმათ გა-
მომუშავდა ალტერნატიული ლექსების, იუმორისტული იგავ-არაკუ-
ლი ჟანრი.

ცნობილი პროლეტარული მწერალი დემიან-ბედნი ამ ხანის იგავ-
არაკული, იუმორისტული ჟანრიდან მოდის. ჩვენში ამ მხრით ცნო-
ბილია ს. თოდრია. ნ. ზომლეთელი და მუშა მწერლების ის პლეა-
და, რომელიც უფრო მეტად ალტერნატიულ ფორმებს მიმართავდა.
იწერებოდა ლექსები „გაზაფხულზე“, „ქარიშხალზე“ და მასში მო-
მავალი გამარჯვების და ბრძოლის საკითხები იგულისხმებოდა.

ამ ხერხს მუშათა მწერლობა დიდ ხანს მიმართავდა და ის თით-
ქმის დღემდის დარჩა მათ შემოქმედებაში.

მართალია მწერლობის ეს მაშინდელი საშვალეობა აშკარად „აბ-
ნელებდა“ რევოლუციონური ბრძოლის და იდეების კონკრეტულ
აგიტაციას, მაგრამ ეს საშვალეობა უსათუოდ გამართლებული იყო,
რადგან მუშა მკითხველებიც, იმდენად დახელოვნებული იყვნენ, რომ
აზრს პყვარსა და პყვარს შორის კითხულობდნენ.

ეს ხდებოდა არა თუ მარტო მხატვრული მწერლობის ხარჯზე,
არამედ პოლიტიკური ლიტერატურის სფეროშიც. ასეთი იყო ამ
შემთხვევაში, რევოლუციონური ხასიათის
მქონე წიგნები „ოთხი ძმის“, „წერილი ძმას“ და
სხვა მგზავსი წიგნები, რომელზედაც იზრდე-
ბოდა მუშათა მასსა.

მუშა მწერლობის პირვანდელი შემოქმედებითი გზა კლასიურად
უფრო დახვეწილი და გამართლებული იყო, ვიდრე დღეს, როცა მათ
შემოქმედებაში ჯერ კიდევ დარჩენილია, ძველი ლიტერატურული
მანერები, და მეღავნდება ერთგვარი პოლიტიკური ჩამორჩენილო-
ბა. რაც მათი ერთგვარი ლიტერატურული ჩამორჩენილობაზედაც
ლაპარაკობს.

მიუხედავად ამისა, მუშა მწერლებს ყავთ თავისი შესაფერისი მკითხველების დიდი ფენა, რომელთა შორის მრავალი ვაჭარავდა, ლა რევოლუციონურ მოძრაობაში მონაწილეობით და დღეს თავისი კულტურული მოთხოვნისგან გამომდინარე, ვიდრე ოდესმე, მაგრამ მაინც დიდი ხალხით კითხულობს იმ მუშა მწერალს, რომელიც მასავით დაზგასთან დგას და კლასიური ბრძოლის მძაფრ წლებში მის მხარეზე იდგა, მის ინტერესებს იცავდა.

ასეთი იყო ამ შემთხვევაში გ. ხეჩუაშვილი და მასთან მთელი რიგი მუშა-პოეტები (ნავთლულელი, შინატხელი და სხვა).

ჯერ კიდევ 1900 წლებში გ. ხეჩუაშვილს, პირველი მუშა-პოეტი დავითაშვილის შემოქმედების ღირსეულ გამგრძელებელს შეგნებული ჭონდა:

„რომ გზივლის ბნელი ხანა ჩაგრულთ ბედი გაიღვიძებს და უკმ ჩარჩებს ეს ქვეყანა წარსულ ცოდვებს დაუძიძებს“.

ამას სწერდა მუშა მწერალი დარწმუნებული, რომ ეს მოხდებოდა დაუნდობელი კლასიური ბრძოლით.

„ბედნიერი ვარ და ჩემს სანატრელს ხანგრძლივი ბრძოლით ვიცი მივიღებ ერთხელც არს წელში გავიმართები ვინც ზურგზე მაზის ძირს ჩამოგდებით“.

ასეთი ჭირ-ვარამის და ბრძოლის თემატიკითაა აღჭურვილი გ. ხეჩუაშვილის შემოქმედება.

მთელი რიგი ლექსებისა, რომელიც 1900, 905, 914 წლებშია დაწერილი, მუშა პოეტის მუშურ, კლასიურ, ბუნებაზე მეტყველობს.

საერთოდ გ. ხეჩუაშვილის პოეზია, ყურადღებას იპყრობს თავისი გულწრფელობით. მიუხედავად იმისა, რომ მის ლექსებში ბევრი გულუბრყვილო და „უპარტიო“ ადგილებია.

რაც რასაკვირველია იმას არ ნიშნავს, რომ ის ღირსეული მუშა პოეტი არ იყოს, უფრო მეტი მუშა-მწერლებს შორის გ. ხეჩუაშვილი უსათუოდ გამოირჩევა თავისი ტემპერამენტით. ნიჭით და კულტურითაც.

იმის დასამტკიცებლათ, რომ პოეტს შეგნებული აქვს თავისი შემოქმედების ამოცანები ამტკიცებს ლექსი „წინეთ მუშა პოეტები ასე ვწერდით“.

„გებრფი, გებრფი, კიდევ გებრფი კვლავ მტანჯველათ მე შენ მყავხარ“.

მართალია ეს ცოტა გადაჭარბებულია, მაგრამ აშკარაა მზგავს
მოვლენასაც ქონდა ადგილი, რასაც დღეს თვით გრძნობს და დასტოვ
ნის. ამის საწინააღმდეგოდ დაწერილია ლექსი („ეხლა ასე ვსწერთ“).

„ქარხნის გუგუნის ცოცხალ რადიომ
ამიწყო შრომის ჩანგის სიმები“. და სხვა.

პოეტი შრომის ენტუზიაზისტია.

„ვენაცვალე ურო-ჩაქუს
ხალისიან ქარხნის გუგუნს“.

გ. ხეჩუაშვილი სწერს ყველაფერზე, რაც მუშის შრომასთანაა
დაკავშირებული. პირველ მათგან, გლეხის კირ-ვარამზე, შრომის
დიდებაზე, მშრომელი ხალხის მტრებზე („ჯაშუში ნიკოლოზ მე-
ფის საფლავზე“) ამხ. ლენინზე („ლენინის ნეშთან“).

მისი თემატური მასალა მრავალფეროვანია, წიგნში კარგია მთე-
ლი რიგი ლექსები: „ღამის მორიგე“, „საღამო ღამის-
ყანის კომუნას“, „შრომის ზეიმი“, „შრომის გა-
მარჯვება“, „გულრ გამხნევი“ (1905 წლის რევო-
ლიუციის დამარცხების გამო) და სხვა.

წიგნში არის რასაკვირველია სუსტი ლექსებიც, არა მხატვრუ-
ლად შესრულებული სტრიქონები.

„მინდა კალამი ავიღო
თავში დამკრა მუხამ,
ბევრს თვალები აუჭრელა
ჩემ წითელმა ბლუზამ“.

ამ ლექსს და ამის მზგავს სტრიქონებს წიგნში უსათუოდ ნაკლი
შეაქვს, რასაც მომავალ გამოცემებში ავტორი უნდა მოერიდოს.

ა. ლ.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

	33-
1. ე. პოლუმორდვინოვი — ქიათურა	1
2. ი. ბეხერი — ოცდაოთხი	13
3. კონსტ. ლორთქიფანიძე — ახალი გლეხები	16
4. ბ. ბუაჩიძე — ავადმყოფური მოვლენები პროლეტარულ ლიტერატურაში	27 -
5. ა. სულავა — სადაა მწერლობაში ახალი ადამიანი?	40 -
6. შ. რადიანი — „მეოცნებეს დღიური“ (ალ. აბაშელის პოეზია)	54 -
7. კლასიკოსების პრობლემა. პასუხი ანკეტაზე: ს. შანშიაშვილის, ლ. ქიაჩელის, გრ. რობაქიძის, ვ. ლუარსამიძის, ტ. ტაბიძის, ს. ჩიქოვანის, ე. პოლუმორდვინოვის, ი. გრიშაშვილის, დ. შენგელაიას, ა. ქუმბაძის, ა. სულავას, ლ. ასათიანის	63 — 89
8. გ. ვანანდუცი — ლიტერატურული სომხეთი	90
9. ფრ. ნაროუშვილი — მასიურ მუშაობის გაჯანსაღებისათვის	100
10. ბიბლიოგრაფია — ა. აბაშელის და გ. ხეჩუაშვილის წიგნებზე	102

ს. ა. შ. უ. ს. პოლიგრაფტრესტის 1-ლი სტამბა. პლესანოვის ქროსკ. № 91.

შეკვეთა № 178.

შთავარლიტი № 1647.

ტირაჟი 1000.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ამხ. ი. ბ. სტალინი — ჯულაშვილი

დაბადებიდან 50 წლის შესრულების გამო